

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: POLITICOLOGIJA
SMJER: LOKALNA SAMOUPRAVA I JAVNA UPRAVA

„POLITIČKI I EKONOMSKI RAZVOJ OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO“
-magistarski rad-

Kandidat/kinja:
Šabić Fočo Senida
Broj indexa: 535/II- PLG

Mentor:
prof. dr. Ehlimana Spahić

Sarajevo, Septembar, 2021. godine

**FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA**
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

ODSJEK: POLITOLOGIJA
SMJER: LOKALNA SAMOUPRAVA I JAVNA UPRAVA

POLITIČKI I EKONOMSKI RAZVOJ OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO
-magistarski rad-

Kandidat/kinja:
Šabić Fočo Senida
Broj indexa: 535/II- PLG

Mentor:
prof.dr. Ehlimana Spahić

Sarajevo, oktobar, 2021. godine

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
UVOD	4
I TEORIJSKE OSNOVE RADA	5
II METODOLOŠKI OKVIR RADA	6
2.1. Problem istraživanja	6
2.2. Predmet istraživanja	10
2.3. Ciljevi istraživanja	10
2.3.1. Naučni ciljevi istraživanja	10
2.3.2. Društveni ciljevi istraživanja	11
2.4. Sistem hipoteza	11
2.5. Metode istraživanja	11
2.6. Vremenski plan istraživanja	11
III PRAVNO-POLITIČKI OKVIR LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI	12
3.1. Historijski kontinuitet Bosne i Hercegovine	12
3.2. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU BOSNE I HERCEGOVINE	18
3.3. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	20
3.4. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU REPUBLIKE SRPSKE	23
3.5. LOKALNA SAMOUPRAVA U DISTRIKTU BRČKO	23
3.6. ZAKONSKA POZICIJA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI	24
3.6.1. LOKALNA SAMOUPRAVA U KANTONU SARAJEVO	28
3.7. STATUT OPĆINE	29
3.8. KOMPARACIJA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI SA ZAKONSKIM UREĐENJEM OVE OBLASTI U ODABRANIM SUSJEDNIM DRAŽAVAMA	30
IV KONCEPTUALNE I TEORIJSKE OSNOVE POLITIČKOG I EKONOMSKOG RAZVOJA	34
4.1. TEORIJE, KONCEPTI I MODELI EKONOMSKOG RAZVOJA	34
4.2. TEORIJE, KONCEPTI I MODELI POLITIČKOG RAZVOJA	37
4.2.1 Općina Stari Grad u vremenu Otomanske uprave	40
4.3. Općina Stari Grad u doba Austrougarske monarhije	42
4.4. Općina Stari Grad od Austrougarske do početka rata 1992-1996	45
4.5. Period poslije opsade	51
V ANALIZA RAZVOJA OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO	52
5.1. Općina Stari Grad	55
5.2. LOKALNI AKCIIONI PLAN ZAŠTITE OKOLIŠA OPĆINE STARI GRAD (LEAP)	56
5.3. Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Općine Stari Grad	57
5.4. SWOT ANALIZA	60
ZAKLJUČAK	66
LITERATURA	70
POPIS TABELA / SLIKA	76
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA	77

UVOD

Rad pored uvoda, teorijsko-metodološkog okvira i zaključnih razmatranja ima tri uzajamno povezana poglavlja.

U poglavlju pod naslovom *“Pravno-politički okvir lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini”* u kratkim crtama elaboriran je historijat državnosti Bosne i Hercegovine. U tom kontekstu, analiziran je razvoj jedinica lokalne samouprave. Nakon kraće historijske analize posebna pažnja je posvećena ustavnom, zakonskom i statutarnom određenju pozicije jedinica lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini (državna, entitetska i kantonalna razina vlasti). U posebnom segment ovog poglavlja elaboriran je Statut Općine Stari Grad Sarajevo.

Naredno poglavlje *“Konceptualne i teorijske osnove političkog i ekonomskog razvoja”* elaborirane su teorije, koncepti i modeli ekonomskog i političkog razvoja sa posebnim osvrtom na Općinu Stari Grad Sarajevo. Značajan dio ovog poglavlja posvećen je historijskom pregledu političkog i ekonomskog razvoja općine od Otomanske uprave pa do danas.

Analiza razvoja Općine Stari Grad Sarajevo predočena je u zadnjem poglavlju sa posebnim osvrtom na strategijsko upravljanje razvojem. Također, primjenom SWOT analize odabrana je odgovarajuća strategija za upravljanje općinom.

I TEORIJSKE OSNOVE RADA

Ključnim teorijama razvoja danas se smatraju: ekomska teorija razvitka (osnovu za razvoj čine štednja, investicije i strana pomoć); teorija kumulativnih efekata (prema kojoj je privreda na nižim razinama uprave pod utjecajem razvijenih dijelova države, a ti utjecaji mogu biti stimulativni kada doprinose razvoju manje razvijenih, odnosno destimulativni kada privlače investicije ka već razvijenim područjima); teorija strukturalnih promjena (koja na temelju teorijskih i statističkih analiza nastoji objasniti strukturalne promjene koje se moraju dogoditi kako bi moglo doći do razvoja) i teorija ovisnosti (koja naglasak stavlja na ovisnost nerazvijenih država od pomoći razvijenih država)¹. Pored navedenih teorija relevantne su i teorije političkog razvoja² kao što su: teorija modernizacije³, teorija svjetskih sistema⁴ i teorija globalizacije⁵.

¹Osmanković i Pejanović, 2009: 20,21 u Spahić Ehlimana, Nedreta Šerić (2017). *Socijalno poduzetništvo u funkciji ostvarivanja socio-ekonomskog razvoja lokalnih zajednica Federacije Bosne i Hercegovine*. DHS 3 (2017), 417-440.

²Politički razvoj se može definirati kao: proces prilagođavanja političkog sistema, u bilo kojoj historijskoj fazi ukupnog razvoja, funkcijama koje pred njega stavlju ekonomski, kulturni, društveni i politički strukturalni uvjeti. Kingsbury, Damien (2007). Political Development. London/ New York: Routledge Taylor & Francis Group. str. 10.

³Politički razvoj je politička modernizacija koja podrazumijeva strukturalnu diferencijaciju, subsistemsku autonomiju i kulturnu sekularizaciju (Almond i Powell). Huntington, Samuel, P. (1971). The Change to Change: Modernization, Development and Politics. Comparative Politics. Vol. 3. No. 3. str. 288-290. Link: <http://links.jstor.org/sici?&sici=00104159%28197104%293%3A3%3C283%3ATCTCMD%3E2.0.CO%3B2-L> (pristupljeno 12.08.2016).

⁴U svijetu postoje uvjeti koji djeluju kao determinirajuće snage koje posebno utječu na male i nerazvijene nacije, stoga analize na nacionalnoj- državnoj razini više nisu jedina korisna kategorija za proučavanje razvoja, pogotovo u zemljama Trećeg svijeta. Te determinante koje su imale najveći utjecaj na unutarnji razvoj malih zemalja su: novi globalni sistem komunikacije, novi svjetski trgovinski mehanizmi, međunarodni finansijski sistem, te prijenos znanja i vojne veze. Pomenuti faktori su stvorili vlastitu dinamiku na međunarodnoj razini, te u isto vrijeme, ovi elementi su u interakciji sa unutrašnjim faktorima svake zemlje. Glavne pretpostavke teorije svjetskih sistema su: a) postoji jaka veza između društvenih znanosti - osobito među sociologije, ekonomije i političkih znanosti.; b) umjesto da se naučnici bave analizom svake od varijabli, potrebno je proučiti stvarnost društvenih sistema; c) Potrebno je prepoznati novi karakter kapitalističkog sistema. Reyes, Giovann, E. (2001). Four Main Theories of Development: Modernization, Dependency, Word-System, and Globalization. NOMADAS.4. REVISTA CRITICA DE CIENCIAS SOCIALES Y JURIDICAS. ISSN 1578-6730. Link: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/nomadas/4/gereyes1.htm#%28*%29 (pristupljeno 12.08.2016).

⁵Umjesto ekonomskih, finansijskih i političkih veza, znanstvenici ove teorije tvrde da suglavni elementi za interpretaciju razvoja kulturne veze među narodima. U ovoj kulturno jkomunikaciji, jedan od najvažnijih faktora je povećanje fleksibilnosti tehnologija za povezivanje ljudi diljem svijeta. Osnovne pretpostavke koje mogu biti preuzete iz teorije globalizacije su: Prvo, kulturološki faktori su odlučujući aspekti u svakom društvu. Drugo, pod sadašnjim uvjetima u svijetu nije više nužno koristiti nacionalne države kao jedinicu analize, budući da globalne komunikacije i međunarodne veze ovu jedinicu mjere čine manje korisnom. Treće, s više standardizacije u tehnološkom napretku, sve više i više društvenih sektora moći će se povezati s drugim skupinama širom svijeta. U ovaj proces će se uključiti dominantne i nedominantne skupine iz svakog naroda. Ibid.

II METODOLOŠKI OKVIR RADA

2.1. Problem istraživanja

Općina je društvena organizacija unutar jedne države u kojoj se ostvaruju određeni ekonomski i politički ciljevi. U suštini, općina predstavlja politički oblik upravljanja građana, odnosno građani putem svojih izabralih predstavnika učestvuju u odlučivanju.⁶ Važno je istaći i definiciju lokalne samouprave po Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi: Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona reguliraju i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.⁷

U Bosni i Hercegovini, na izgovor riječi “općina” pomislimo na ustanovu gdje uglavnom stanovnici mogu da ostvare neke od svojih administrativnih potreba: zahtjev za rodnim listom, gradjevinske dozvole, zahtev za sklapanje braka, stipendije, itd. Općina, komuna ili lokalna samouprava je tačno definisano i teritorijalno uređeno područje svake države. Lokalna samouprava je društveno-politička organizacija gdje je čovjek najbliži upravljanju i odlučivanju. U razvijenim neoliberalnim državama i gdje je visok stepen demokracije, građani aktivno učestvuju u radu i unapređenju svoje lokalne zajednice. Ličnim odlučivanjem npr. referendumom, inicijativom, unapređuju svoj život i život svoje porodice. Obezbeđuju pozitivno ekološko, radno, privredno i ekonomsko okruženje. Visok stepen organizacije lokalne samouprave zavisi i od organizovanosti demokratskog društva, odnosno od stepena demokratije u državi. Situacija u Bosni Hercegovini je komplikovana, što zbog duge tranzicije poslije samostalnosti, rata 1992-1995 godine, što zbog složenog političkog sistema i Ustavnog uređenja (dva entiteta - Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine, te jedan distrikt - Distrikt Brčko i kantoni u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine).

Zbog svega navedenog treba se više pozabaviti pitanjem lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini. Postojeću situaciju karakteriše i postojanje međunarodnih normi i standardi za oblast lokalne samouprave, odnosno njeno unaprijeđenje.

⁶ Pejanović, Mirko i Sadiković, Elmir (2010). Lokalna i regionalna samouprava, Sarajevo/Zagreb: Šahinpašić.

⁷ Član 3, stav 1. Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope (2017). Evropska povelja o lokalnoj samoupravi. Council of Europe. str. 12. Link: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&sourc e=web&cd=&ved=2ahUKEwiXo_bb7ZDtAhUIxosKHWxAQoQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fr m.coe.int%2Fthe-congress-booklet-european-charter-of-local-self-government-bosnian%2F168098bb4d&usg=AQVaw2MeeVhiKMMZydNdAGQqYr7 (pristupljeno 10.11.2020).

U aprilu 2002. godine Bosna i Hercegovina je postala 44. članica Vijeća Evrope. Članstvom, naša zemlja je u obavezi da ispunji niz važnih uslova, a što je neophodno da bi Bosna i Hercegovina imala karakteristike pravne, demokratske i funkcionalne evropske države.

Pored prihvatanja i potpisivanja niza deklaracija, sporazuma i ugovora jedan od najznačajnijih je prihvatanje i potpisivanje Povelje o lokalnoj samoupravi, koju je Bosna i Hercegovina ratificirala 12. jula 2002. godine a što naglašava jak sistem demokratske samouprave a što opet povlači izmjenu Ustava Bosne i Hercegovine u dijelu gdje se spominje lokalna samouprava. Principi iskazani u Povelji o lokalnoj samoupravi se primjenjuju širom Evrope i trebali bi biti usklađeni sa Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine. Na identičan način se u Zakonu o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine definira pojam lokalne samouprave. Zakon o principima lokalne samouprave FBiH.⁸

U Ustavu Bosne i Hercegovine lokalna samouprava se spominje samo u Amandmanskom dijelu za Distrikt Brčko. U Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, nešto je jasnije opisano o lokalnoj samoupravi, nadležnosti općinskog načelnika, gradonačelnika, vijeća.

Zakon o principima lokalne samouprave donesen je 2006. godine, a nakon njegovog stupanja na snagu, kantoni u Federaciji BiH dužni su bili da donesu i usvoje zakone, odnosno usklade (deset kantona) sa Zakonom o principima lokalne samouprave FBiH. Drugi entitet, Republika Srpska ima jedan važeći Zakon o lokalnoj samoupravi. Treba naglasiti da su u toku izmjene i dopune Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo. Da li će ostalih devet kantona u Federaciji Bosni i Hercegovini mijenjati postojeći zakon, nije poznato. I ovo ne povezano usvajanje zakona predstavlja jedan dio komplikovanog političkog sistema u Bosni i Hercegovini. Teritorijalna organizacija općina također nije usklađena na području Bosne i Hercegovine.

⁸Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine „Službene novine FBiH“ broj: 49/06 i 51/09.

Bosna i Hercegovina je složena država, koja se prema Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini sastoji od entiteta Federacije Bosne i Hercegovine (51% teritorije) i Republike Srpske (49% teritorije). Oblast Brčkog, koje je bilo predmet spora i međunarodne arbitraže, proglašeno je distrikтом, tako da se država Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta i Distrikta Brčko⁹. Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su entiteti koji imaju vlastite ustave, koji treba da budu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Federacija Bosne i Hercegovine je entitet koji se sastoji od deset kantona (koji se dalje administrativno dijele na općine) a to su Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski, Zapadno-hercegovački, Sarajevski i Livanjski kanton (Kanton 10). ¹⁰

Na osnovu Ustava Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 1/94), Skupština Kantona Sarajevo je na sjednici održanoj dana 11. marta 1996. godine donijela Ustav Kantona Sarajevo, kojim je uređena organizacija i status Kantona Sarajevo, njegove nadležnosti i struktura vlasti. Područje grada Sarajeva, koje je razgraničenjem između entiteta u Bosni i Hercegovini izvršenim Mirovnim sporazumom za Bosnu i Hercegovinu potpisanim u Parizu 14. decembra 1995. godine pripalo Federaciji Bosni i Hercegovini, organizirano je kao kanton u skladu sa Ustavom Federacije BiH i Ustavom Kantona Sarajevo.

Službeni naziv ovog kantona je Kanton Sarajevo, a njegovo sjedište je u Sarajevu. Teritorij Kantona obuhvata područja općina Centar Sarajevo, Hadžići, Ilići, Ilijas, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Trnovo i Vogošća, kako je to utvrđeno Mirovnim sporazumom. U Kantonu Sarajevo općine Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad čine Grad Sarajevo, kao jedinicu lokalne samouprave. Grad Sarajevo je formiran Amandmanom II na Ustav Kantona Sarajevo. Nadležnost i unutrašnja organizacija Grada uređuju se Statutom Grada. Grad ima Gradsko vijeće sa 28 vijećnika.

Zakon o glavnom gradu još nikad nije donesen. Kanton ima grb, zastavu i pečat, kao i druga obilježja koji proizilaze iz odluke Skupštine KS.

⁹Argument Federacije je da je osnovni aspekt spora, za koji su se strane u Daytonu složile da podnesu arbitraži, pitanje da li bi grad Brčko ("grad") i okolno područje općine ("općina") trebali biti dio teritorije Republike Srpske ili teritorije Federacije. Argument Federacije je da Tribunal ima nadležnost i ovlast da razriješi ovo osnovno pitanje i druga pitanja vezana za to, kao što je buduća uprava u ovim područjima. OHR (1997). Arbitražna odluka za spor oko međuentitetske granice na području Brčkog. Link: http://www.ohr.int/ohr_archive/arbitrazna-odluka-za-spor-oko-meuentitetske-granice-na-podruju-brkog-2/ (pristupljeno 01.07.2021).

¹⁰Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (2009). Administrativno -teritorijalno uređenje. Link: http://www.mvp.gov.ba/dobro_dosli_u_bih/drzavno_uredjenje/administrativno_teritorijalno_uredjenje/?id=265 (pristupljeno 27.08.2020).

Službena obilježja Kantona upotrebljavaju se samostalno ili zajedno sa službenim obilježjima Bosne i Hercegovine i Federacije BiH, kako je to određeno njihovim propisima i propisima Kantona.¹¹

Kanton Sarajevo jedan je od deset kantona Federacije Bosne i Hercegovine. Sastoji se od Grada Sarajeva i pet susjednih općina. Smješten je u planinskom masivu Dinarida, na kontaktu dviju velikih prirodno-geografskih cjelina: Podunavlja i Jadranskog mora. Zauzima površinu od 1.268,5 km² što čini 2,5% teritorija Bosne i Hercegovine. Kanton Sarajevo se nalazi između 43°35' i 44°7' sjeverne geografske širine, te između 18°0' i 18°38' istočne geografske dužine.

Kanton Sarajevo¹² graniči na sjeveru i sjeverozapadu sa Zeničko-dobojskim kantonom, sa Srednjobosanskim kantonom na zapadu, sa Hercegovačko-neretvanskim kantonom na jugu i jugozapadu, dok sa istoka graniči sa Bosansko-podrinjskom kantonom i Republikom Srpskom. Sa 438443 stanovnika Kanton Sarajevo je, nakon Tuzlanskog kantona, po broju drugi najnaseljeniji kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok je sa 1.276,9 km² površine sedmi u Federaciji Bosne i Hercegovine, što čini 4,89% površine Federacije Bosne i Hercegovine.

Kanton Sarajevo ima vlastitu zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Kao i svaki od kantona u FBiH, Kanton Sarajevo posjeduje vlastiti ustav, skupštinu, vladu, simbole, te mu pripadaju niz isključivih nadležnosti (policija, obrazovanje, korištenje prirodnih resursa, prostorna i stambena politika, kultura), dok su neke nadležnosti podijeljene između kantonalne i federalne vlasti (zdravstvo, socijalna zaštita, promet).¹³

¹¹Vlada Kantona Sarajevo (2009, 2014). Ustrojstvo. Link: <https://vlada.ks.gov.ba/ustrojstvo> (pristupljeno 27.08.2020); Zakon o Vladi Kantona Sarajevo „Službene novine Kantona“ broj: [36/14, 37/14](#)

¹²„Rastojanje između najsjevernije tačke Kantona i najjužnije iznosi 62 km, a između zapadne i istočne tačke dužina je 52,5 km. Ukupna dužina granice Kantona Sarajevo je 303,5 km. Sa geomorfološkog aspekta Kanton Sarajevo predstavlja izrazito planinsku oblast, gdje se 78% prostora nalazi u rejonu iznad 700 m nadmorske visine, brdskom rejonu od 550 m do 700 m pripada 13%, dok nizijskom rejonu pripada svega 9% teritorije. Prostor Kantona Sarajevo karakterišu dva klimatska tipa: do 600 m nadmorske visine zastupljena je kontinentalna klima, dok je na prostoru iznad pomenute nadmorske visine zastupljen kontinentalno-planinski i alpski tip klime. Područje Kantona Sarajevo je poznato po nekim prirodnim mineralnim sirovinama i njihovom iskorištavanju još iz predrimskih vremena. Najviše su se koristili prirodni građevinski materijali: šljunak, pjesak, glina, dolomit, krečnjak i kvarcni pješčari, a manjim dijelom mangan, živa, te pitke i mineralne vode za piće i termomineralne vode u banjske svrhe. Ipak, danas su najvažniji i najvrijedniji prirodni resurs Kantona Sarajevo vode za piće Sarajevskog polja. Drugi po vrijednosti su termomineralne vode Ilijane i Blažuju, te termalne vode Butmira. Procijenjuje se kako na području Kantona Sarajevo živi oko 400.000 stanovnika.“Vlade Kantona Sarajevo (2009, 2014). Ustrojstvo. Link: <https://vlada.ks.gov.ba/ustrojstvo> (pristupljeno 27.08.2020).

¹³Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo (2011, 2015). Nadležnosti. Link: <https://mup.ks.gov.ba/organizacija/nadleznost> (pristupljeno 27.08.2020).

Politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo determiniran je političkim, ekonomskim i pravnim specifičnostima bosanskohercegovačkog društva. Spomenute specifičnosti kreiraju sistemski okvir za funkcionisanje jedinica lokalne samouprave, te samim tim determiniraju i njihov politički i ekonomski razvoj. Ključni izazov sa kojim se susreću jedinice lokalne samouprave je pronalaženje modaliteta uspješnog funkcioniranja u vrlo složenom i vrlo često neefikasnom sistemu.

2.2. Predmet istraživanja

U ovom radu istražuje se na koji način pravno-politički okvir kojim se regulira lokalna samouprava determinira ostvarivanje političkog i ekonomskog razvoj općine Stari Grad Sarajevo. Preciznije rad istražuje:

- Ustavni i zakonski okvir lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini, Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Ustavni i zakonski okvir lokalne samouprave u Kantonu Sarajevo.
- Statutarnu poziciju jedinica lokalne samouprave, sa posebnim osvrtom na Općinu Stari Grad Sarajevo.
- Učinkovitost lokalne samouprave u provedbi važećeg Zakona o principima lokalne samouprave i Evropske povelje o lokalnoj samoupravi u Općini Stari Grad Sarajevo.
- Politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo.
- Razvojnu strategiju Općine Stari Grad Sarajevo.

2.3. Ciljevi istraživanja

2.3.1. Naučni ciljevi istraživanja

Naučni ciljevi istraživanja u okviru ovog magistrskog rada mogu se sistematizirati u dva segmenta. Prvi segment čine ciljevi koji se mogu dovesti u vezu sa analizom trenutog stanja političkog i ekonomskog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo. U tom kontekstu, fokus je na analizi strategija lokalnog ekonomskog razvoja, LEAP-a i ISO standarda. Drugi segment se zasniva na analizi praksi i politika odabranih jedinica lokalne samouprave u odabranim državama (Republika Hrvatska, Republika Crna Gora i Republika Srbija).

2.3.2. Društveni ciljevi istraživanja

Društveni ciljevi istraživanja kao i naučni imaju dva segmenta. Prvi segment je usmjeren ka pronalaženju adekvatnog modela za ostvarivanje političkog i ekonomskog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo. Stoga će se analizirati pozitivni i negativni efekti politika sa viših razina vlasti na razvoj jedinica lokalne samouprave. Ujedno, analizirat će se i pravni okvir u oblasti lokalne samouprave, kao i nepotpuni ili nedorečeni zakoni koji bi se trebali mijenjati, odnosno dopunjavati. U tom kontekstu, rezultatiti ovog istraživanja poslužit će kao solidna osnova za dalja istraživanja. Poseban fokus je na analizi pravnog okvira koji je osnov za adekvatno planiranje i implemnitranje razvojnih strategija. Drugi segment usmjeren je na analizu primjera dobre prakse političkog i ekonomskog razvoja lokalnih zajednica u odabranim državama (Republika Hrvatska, Republika Crna Gora i Republika Srbija).

2.4. Sistem hipoteza

Osim generalne hipoteze ovaj magistraski rad ima tri pomoćne hipoteze.

4.1. Generalna hipoteza: politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo zasniva se na strategijskom opredjeljenju lokalnih vlasti da unaprijede uslove življenja građana.

4.2. Pomoćne hipoteze:

1. PH. Ustavno i zakonsko pozicioniranje lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini nužno je staviti u funkciju ostvarivanja ekonomskog i političkog razvoja.
2. PH. Ostvarivanje političkog i ekonomskog razvoja jedinica lokalne samouprave nužno je zasnovati na hibridnim, kontekstualno prilagođenim teorijsko-konceptualnim razvojnim modelima.
3. PH. Politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo zasniva se na jasno definiranoj Strategiji lokalno-ekonomskog razvoja.

2.5. Metode istraživanja

Metode istraživanja korištene u ovome istraživanju su kao što je prethodno navedeno: analiza sadržaja, komparativni metod, kompilacijska metoda i metoda sudjelovanja. Pored navedenih upotrijebiće se i tehnika studije slučaja i fokus grupe.

2.6. Vremenski plan istraživanja

Istraživanje će trajati šest mjeseci.

III PRAVNO-POLITIČKI OKVIR LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI

3.1. Historijski kontinuitet Bosne i Hercegovine

Od nastanka, pa do danas, Bosna¹⁴ je prošla kroz mnoge državne i političke oblike organiziranja vlasti i tome odgovarajuće pravne sisteme. Ibrahimagić naglašava da Bosna ima višestoljetnu tradiciju susretanja i miješanja različitih civilizacija i kultura koje su se sintetizovale u specifičnoj duhovnosti koja se ne može naći u njenim susjednim državama: Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.¹⁵Ova duhovnost, kako naglašava Ibrahimagić, čini bosansko društvo specifičnom i nedjeljivom političkom zajednicom i državom. Svoje korijenje, ova specifičnost, vuče još od dolaska “*Avara i Slavena na prostoru današnje Bosne krajem VI i početkom VII stoljeća zatekli su ostatke Ilira i Romana. Bila je uspostavljena dvjestogodišnja avarska politička organizacija vlasti čiji je spomen ostao u nazivima ban i načelnik. Time se pretpostavlja das u i prije Porfirogenetova pomena Bosne na njenom prostoru postojali oblici javne vlasti o kojima nije ostalo dovoljno izvora, prije nego što se Bosna pominje kao banovina početkom XII stoljeća*”.¹⁶

Dalji razvoj našeg društva, u srednjem vijeku, moguće je pratiti kroz dva oblika državne vlasti: banovina¹⁷ (do 1377. godine) i kraljevstvo¹⁸ (do 1463. godine). Prema Ibrahimagiću u oba ova oblika državne vlasti Bosna je samostalna država. Sa banom Stjepanom II i kraljem Tvrtkom I Bosna je doživjela svoj najviši uspon¹⁹.

¹⁴ “Prvo pisano pominjanje naziva Bosna javlja se u djelu Konstatina Porfirogeneta, vizantijsko carai pisca, pod nazivom “De administrando imperio”(O upravljanju carstvom) u drugoj polivini X stoljeća” Kurtćehajić, Suad (2017). Prilozi za politički sistem Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Futura Art. str. 29.

¹⁵Ibrahimagić, Omer (1998). Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca. str. 55.

¹⁶Ibid.

¹⁷“Ugarski dokument o Bosni iz 1137. Potvrđuje da je Bosna početkom XII st. samostalna država. Bosna se u tom dokumentu spominje kao "bosnensis ducatus" (3). Prvi poznatidržavni oblik vlasti u Bosni bio je banovina, koji naziv ima svojeporijeklo još iz vremena vladavine Avara na ovim prostorima (bani župan su riječi avarske, a ne slavenskog porijekla). Ban Borić prvi je po imenu poznati bosanski vladar.” Ibid.str. 9.

¹⁸“Bosansko kraljevstvo (kraljevina) je slijedeći oblik organizirane državne vlasti u srednjovjekovnoj Bosni. Tvrtko I, jedan od najuspješnijih bosanskih vladara, kruniše se 1377. za kralja Bosne.” Ibid.str.13.

¹⁹Dominantno pravo u srednjovjekovnoj Bosni je običajno pravo od pisanih izvora sačuvani su međunarodni ugovori, vlasteotske povelje i tekstovi na stećcima. Nije bilo pisanih zakona. Ibid.

Gubitak samostalni Bosne počinje sa Osmanskom okupacijom 1463. godine. Ova vlast je teritorijalno reorganizirala Bosnu²⁰ uvođenjem sandžaka²¹ u unutrašnjoj organizaciji, te pripajanjem Bosne rumelijskom beglerbekulku. Prošlo je 117 godina do daljeg pozicioniranja Bosne u okviru Osmanskog carstva u formi zasebne provincije (ajaleta)²² 1580. godine. Ovako formirana provincija obuhvatala je i dijelove susjednih država, a vraćanje Bosne u teritorijalne granice prije okupacije omogućeno potpisivanjem Karlovačkog mira 1699. godine.

Naredna transformacija obuhvatila je uspostavljanje hercegovačkog mutesafirluka (1833), a zatim je došlo do ponovnog objedinjenja bosanskog ajaleta i hercegovačkog mutesafirluka u bosanski vilajet. Kada je riječ o upravljačkoj strukturi prвobitno su Bosnom upravljali sandžabezi, a potom sa uspostavom ajaleta sultanovi namjesnici veziri. Također, došlo je i do društvene religijske transformacije jer je značajan dio stanovništva prihvatio islam.

Kada je riječ o pravnom sistemu, Ibrahimagić naglašava, da je u *Bosni je u vrijeme Osmanlja važio osmanski pravni sistem koji se sastojao od šerijatskog prava (Kur'an i hadisi) i državnog (sultanskog) prava, odnosno kanonskog prava kojim su uređivani odnosi koji nisu bili uređeni ili su bili nepotpuno uređeni šerijatskim pravom. Pred kraj osmanske uprave pored šerijatskih uvedene su građanske pravne institucije i donešeni zakoni*²³.

²⁰"Najniže upravne jedinice u osmanskoj administraciji bile sunahije, koje su u Bosni nastale najčešće pretvaranjem starihsrednjovjekovnih župa ili vlasti, gdje god su te župe odnosno vlastipostojale. Od ovih nahija treba razlikovati tzv. vlaške (stočarske)nahije sa unutrašnjom samoupravom, s mnogim povlasticama i posebnom vojnom organizacijom, koje su bile direktno podređene sultanu, beglerbegu ili sandžakbegu s vojvodama na ēelu i građanskim knezovima kao starješinama." Ibid.str. 17.

²¹No i tada je najveći i najznačajniji dio bosanskog prostora organiziran u bosanskom sandžaku, a njeni periferni dijelovi su organizirani u hercegovački, zvornički i kliški sandžak. Ibid.

²²Osnivanje bosanskog ajaleta na prostoru historijske Bosne, doprinijelo je očuvanju narodne svijesti o političkom i kulturnom kontinuitetu Bosne sa srednjovjekovnom bosanskom državom, očuvanju njene cjelovitosti i kasnijoj obnovi bosanske državnosti 1943. godine. Ibid. str. 56.

²³Ibid. str. 56.

Bosna i Hercegovina se slabljenjem Osamanske vlasti našla u vrlo specifičnom statusu u periodu između 1878 i 1918. godine. Specifičnost se ogledala u status sui generis, prijašnja vlast (Osmanlije) je zadržala suverenitet, a upravljačka prava je imala nova Austro-Ugarska vlast²⁴. Ovakav položaj Bosne nastao je kao posljedica odnosa na relaciji Europa (Austro-Ugarska) Osmanlije, gdje je Austro-Ugarska anektirala Bosnu i Hercegovinu 1908. godine, a potom otkupila prava suvereniteta od Turske za dva i po miliona funti sterlinga.

Značajno je naglasati da je Bosna i Hercegovina za vrijeme vladavine Austro-Ugarske ostala zaseban upravljački sistem²⁵, zasnovan na primjeni austrijskih organizacijskih formi utemeljenih na institute rimskog prava. Nužno je naglasiti da su se za Bosnu donosili posebni propisi. U tom kontekstu, Bosna je imala svoj Ustav i Sabor, ali nije imala autonomiju u donošenju zakona. Naredna faza u razvoju državnosti bilo je kreiranje države SHS²⁶, iako je njeno postojanje bilo kratko (nepuna dva mjeseca) potrebno je naglasiti da su predstavnici BiH sudjelovali u njenom stvaranju. Država SHS je relativno brzo doživjela transformaciju²⁷ konstituiranjem Kraljevine SHS 01.12.1918. godine.

²⁴“Austrougarska vlast u BiH s državnopravnog stanovišta razlikuje se na dva nivoa: prvi je od 1878. do aneksije 1908. (oko 30 godina), kada je njena vlast u BiH privremena, pod mandatom međunarodne zajednice, kada još turski sultan ima formalni suverenitet nad Bosnom i drugi nivo, od 1908. do 1918., kada je Bosna aneksijom postala kolonija Austro-Ugarske, koja nad njom ima puni državni suverenitet, s jedne strane, i oblike političke organizacije vlasti u kojim aktivno učestvuje i domaće stanovništvo, pod čvrstom kontrolom i ovlašćenjima centralne vlasti u Beču.” Ibid. str.21.

²⁵“Parlamenti Austrije i Ugarske izglasali su Zakon o upravljanju Bosnom i Hercegovinom, 22. februara 1880. Ovaj Zakon je potvrdio da Zajedničkoj vlasti pripada nadzor nad privremenom upravom u Bosni i Hercegovini i sudjelovanje u utvrđivanju pravaca i načela te uprave koja svoje troškove treba da pokrije vlastitim prihodima”.Ibid. str.24.

²⁶“Politički život u Bosni i Hercegovini je potpuno zamro poslije atentata na austrijskog prestolonasljednika Franju Ferdinanda 28. juna 1914. Tada je onemogućen i dalji rad Bosanskog sabora. Vojnički slom Centralnih sila uslovio je konkretne akcije političkih grupa i stranaka, koje su već 24. Septembra 1918. u Zagrebu objavile memorandum u kome su izjavile da ne priznajucarsku i kraljevu vladu Austro-Ugarske i oduzimaju joj pravo da ih zastupa prilikom zaključenja mira. Odmah iza toga 6. oktobra u Zagrebu je osnovano Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba. Odcjepljenje južnoslavenskih zemalja od Austro-Ugarske i njihovo osamostaljenje izvršeno je 29. Oktobra 1918.” Ibid. str. 27.

²⁷“Pod uticajem unutrašnjih i vanjskih faktora, Narodno vijeće SHS, 29. Oktobra 1918. objavilo je da Država SHS nije osnovana s ciljem da se dužeodrži, već da se ujedini s ostalim južnoslovenskim zemljama. Postojala su dva stanovišta o ujedinjenju: centralističko i federalističko. Centralisti su bili u većini i 24. novembra 1918. donešen je zaključak da se pristupi ujedinjenju Države SHS sa Kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom u jedinstvenu državu SHS”. Ibid. str. 29.

Stanje stabilnosti nije trajalo dugo, već 1929. godine kralj Aleksandar je izvršio značajne političko-pravne transformacije²⁸, a jedna od njih je bila i teritorijalna reorganizacija, Bosne i Hercegovine. Ibrahimagić naglašava da “*Poslje ukidanja Vidovdanskog ustava 1929. godine i kraljevog oktiroiranja novog ustava iz 1931. godine, u uslovima apsolutne vlasti, u BiH je nastao jedan improviziran ustavnopravni poredak bez legitimite. Pokušaji njegovog legitimiranja na izborima 1935. i 1938. godine, u uslovima primjene represivnih metoda i progona opozicije samo je učvršćivano jedno nelegitimno stanje koje je takvo ostalo do rata i razbijanja Jugoslavije od strane Njemačke, Italije i njihovih satelita iz okruženja 1941. godine i nastanka kvislinških tvorevina Pavelićeve Hrvatske i Nedićeve Srbije.*”²⁹

Bitno je naglasiti da su sva tri bosanska naroda uzela učešće u borbi protiv uspostavljenih kvislinških tvorevina, a što je u konačnici rezultiralo obnovom državnosti Bosne i Hercegovine³⁰ (25. novembra 1943. godine u Varcar Vakufu (Mrkonjić Grad) na Prvom zasjedanju ZAVNOBiH-a). Također, stvorene su osnove za participiranje u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji, temeljem odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a³¹.

²⁸“Kralj Aleksandar je 6. januara 1929. objavio Proklamaciju kojom je ukinuo Vidovdanski ustav (1921), raspustio Narodnu skupštinu, proglašio sebe jedinim nosiocem suvereniteta i vrhovne vlasti u državi i kao program svoje apsolutističke vlasti proglašio “čuvanje državnog i narodnog jedinstva”. Raspustio je političke stranke i obrazovao vojnu vladu. Iste godine, 3. oktobra, donesen je Zakon o nazivu i podjeli kraljevine na upravna područja, kojim je određeno da je službeni naziv države: Kraljevina Jugoslavija. Po tom zakonu opća uprava se vrši po banovinama, srezovima i općinama. Država je podijeljena na devet banovina, koje su dobile ime po rijekama. Ovom podjelom razbijen je historijski teritorijalni okvir Bosne i Hercegovine na četiri banovine, s tim da je samo Vrbaska banovina (Banjaluka) izuzev Dvora na Uni u cijelini bila na bosanskohercegovačkom teritoriju. Ostali dijelovi Bosne i Hercegovine podijeljeni su na Drinsku (Sarajevo), Zetsku (Cetinje) i Primorsku (Split) banovinu, koje su duboko zadirale u teritorije susjednih zemalja. Toliko duboko koliko je trebalo da Bošnjaci ni u jednoj ne budu većinski narod.” Ibid. str. 31.

²⁹Ibid. str. 32.

³⁰“Kada je u septembru 1943. poslije kapitulacije Italije, već bila izvjesna pobjeda savezničkih snaga, poèele su pripreme zakonstuitiranje centralne vlasti u Bosni i Hercegovini. To se uskoro desilo u Mrkonjić Gradu (Varcar Vakufu) 25. novembra 1943. Na prvom zasjedanju ZAVNOBiH-a (Zemaljskog antifašističkog vijećanarodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine). Ovaj se datum uzimakao dan obnove bosanske državnosti i uspostavljanja modern bosanske države na demokratskim principima i poštivanju ljudskih građanskih prava.” Ibid. str.33.

³¹“AVNOJ je na Drugom zasjedanju (29.11.1943) donio Odluku o izgradnji Jugoslavije na federalnom principu, kojom je načelnoodređen i položaj ZAVNOBiH-a kao nosioca državno-pravnih funkcija u federalnoj jedinici Bosni i Hercegovini. U tač. 3. Ove odluke kaže se da "U skladu sa federalnim izgradnjom Jugoslavije jeste činjenica da već sada osnovne organe narodne vlasti kodpojedinih naroda Jugoslavije predstavljaju narodnooslobodilački odbori i zemaljska antifašistička vijeća narodnog oslobođenja". Pravni akti usvojeni na Drugom zasjedanju ZAVNOBiH-a (1944) reguliraju jedinstven pravni sistem Bosne i Hercegovine na novim demokratskim osnovama. U tom smislu je išla i izgradnja organa uprave i izgradnja organa sudske vlasti na principima izgradnje sistema jedinstva vlasti u Federalnoj Bosni i Hercegovini.”. Ibid.str. 34.

Nakon obnove državnosti užurbano se radilo na izgradnji institucija i državno-pravnog sistema³². Bosna i Hercegovina je ustavno određena kao Narodna Republika Bosna i Hercegovina, koja se ujedinila sa Srbijom, Hrvatskom, Slovenijom, Makedonijom i Crnom Gorom u Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju. Razvoj³³ Jugoslavije i Bosne i Hercegovine u njoj zasivao se na uvođenju *elemenata socijalističke ideologije u njeno unutrašnje uređenje, posebno uvođenjem radničkog samoupravljanja, Bosna i Hercegovina prerasta iz narodnog republikanskog oblika u socijalistički republikanski državni oblik, u kome je dominantan jednopartijski sistem vlasti, kao što je bio i u prethodnom obliku "narodne republike".*³⁴

³²“Poslije oslobođenja Sarajeva sazvano je Treće zasjedanje ZAVNOBiH-a koje je održano 26. aprila 1945. Na ovom zasjedanju donesene su slijedeće odluke i zakoni: (1) Odluka o odobrenju rada Predsjedništva ZAVNOBiH-a između dva zasjedanja; (2) Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o konstituiranju Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine u najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo Federalne Bosne i Hercegovine; (3) Zakon o zakletvi narodnih poslanika Narodne skupštine Bosne i Hercegovine i (4) Zakon o narodnoj vladi BiH. Na ovom zasjedanju ZAVNOBiH se pretvorio u Narodnu skupštinu Bosne i Hercegovine. Zatim je izabrana vlada Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo ZAVNOBiH-a postalo je Predsjedništvo Narodne skupštine. Nakon provedenih izbora prvo zasjedanje Ustavotvorne skupštine sazvano je za 11. novembar 1946. Ustavotvorna skupština je na ovom prvom zasjedanju potvrdila: (1) Sve odluke ZAVNOBiH-a donesene na Drugom i Trećem zasjedanju, (2) Sve akte koje je donijela Narodna skupština na ovom zasjedanju i 28. aprila 1945., kao i Narodna skupština NR Bosne i Hercegovine od aprila 1945. do prvog zasjedanja Ustavotvorne skupštine, (3) Odluke i druge akte Predsjedništva Narodne skupštine. Navedenim aktima je ovo narodno predstavničko tijelo izabrano na slobodnim izborima legitimiralo sve odluke koje su donešene do prvog zasjedanja Ustavotvorne skupštine. Na sjednicama Ustavotvorne skupštine, održanim 28. do 31. decembra 1946. donešen je Ustav Narodne Republike Bosne i Hercegovine, proglašen na sjednici od 31. decembra 1946.” Ibid. str. 35.

³³“Socijalistički pravni sistem sastojao se od državnog i samoupravnog prava. Ovaj se sistem izgrađivao u zajedničkom saveznom parlamentu i vladi i subordinirao je državne organe Bosne i Hercegovine prema saveznim organima u pitanjima u kojima je savezna država bila nadležna. Ali je postojala i značajna “republička” i “samoupravna” regulative, naročito u sferi privrede i društvenih djelatnosti kojom se mogla izraziti i državnopravna specifičnost Bosne i Hercegovine i samouprava lokalnih zajednica, preduzeća i ustanova.” Ibid.str. 59.

³⁴Ibid.str. 58, 59.

Neuspjeh ustavne transformacije (1974) načina odlučivanja u SFRJ doveo je do nagomilavanja nezadovoljstva, a što je kulminiralo disolucijom³⁵, referendumom³⁶, međunarodnim priznanjem i agresijom³⁷ na Bosni i Hercegovinu. Agresija je okončana potpisivanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini u Parizu 14. decembra 1995.godine.

³⁵“Prvo je Srbija donijela svoj Ustav septembra 1990. kojim je ukinut ustavni položaj Kosova i Vojvodine, dviju jugoslavenskih pokrajina u sastavu Srbije, koje su imale u svemu identičan položaj kao i republike, samo što nisu imale status država. Ovakvim ustavnim rješenjem pokrajina, Srbija je počela prva od republika da ruši ustavnopravni poredak SFRJ... Potom susvoje ustave donijele Slovenija, Hrvatska i Makedonija i provede referendume o razdruživanju iz Jugoslavije. Bosna i Hercegovinu donijela novi Ustav, ali je usvojila ustavne amandmane. U julu 1990. godine i tako je pored Crne Gore koja je slijedila političku opciju Srbije, bila jedina republika koja nije donijela potpuno novustav.” Ibid. str. 40.

³⁶“Slijedeći mišljenje Arbitražne komisije, Skupština SR Bosne i Hercegovine donijela je Odluku o raspisivanju referendumu, po kojoj će se referendum održati 29. februara i 1. marta 1992. godine. Referendumsko pitanje okojem će se građani izjasniti glasilo je: Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih narodaka koji u njoj žive? Rezultati glasanja saopšteni su 6. marta 1992. Od ukupnog brojaglasača 3.253.847 na republički referendum za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine izašlo je i glasalo 2.073.568 građana sa pravom glasa ili 64,31% i to prema izvodom iz opštih biračkih spiskova 1.989.786 i na osnovu potvrda o upisu u opšti birački spisak 83.535. glasača. Važećih građanskih listića bilo je 2.067.969 ili 64,14%. Odukupnog broja važećih listića "ZA" je bilo 2.061.932 glasača, ili 99,44%, dok je "PROTIV" glasalo 6.037 ili 0,29%, a nevažećih građanskih listića bilo je 5.227 ili 0,25%. Dakle, od ukupnog broja (2.073.568) građana koji su glasali na republičkom referendumu za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine 29. februara i 1. marta 1992. godine, ZA SUVERENU I NEZAVISNU BOSNU I HERCEGOVINU, DRŽAVU RAVNOPRAVNIH GRAĐANA, NARODA BOSNE I HERCEGOVINE -MUSLIMANA, SRBA, HRVATA I Pripadnika drugih naroda koji u njoj žive izjasnilo se 2.061.932. građana ili 99,44%.” Ibid. str. 45.

³⁷“Nakon što je agresor na Bosnu i Hercegovinu okupirao oko 70% teritorije države, ubio preko 40 hiljada ljudi, prisilno raselio oko milion i 400 hiljada stanovnika, a njih preko 60 hiljada odveo u koncentracione logore i nastavio organizirano da razara civilne, privredne, vjerske i druge objekte, a polazeći od prava na odbranu koje je priznato po međunarodnim zakonima, Predsjedništvo je tek 20. juna 1992. dakle, nakon dva i po mjeseca od početka agresije, donijelo Odluku o proglašenju ratnog stanja. Taj čin agresije utvrđenje od strane Savjeta sigurnosti Ujedinjenih nacija, Rezolucijom broj 752 od 18. maja 1992. Predsjedništvo je kao agresora navelo: Republiku Srbiju, Republiku Crnu Goru, Jugoslavensku armiju i teroriste Srpske demokratske stranke.” Ibid. str. 50.

3.2. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine predstavlja najviši dokument države Bosne i Hercegovine. Ustav Bosne i Hercegovine je sastavni dio Općeg okvirnog sporazuma za mir (Dejtonski mirovni sporazum).³⁸ Poslije četverogodišnje agresije na Bosnu i Hercegovinu, odnosno rata na području današnje Bosne i Hercegovine, period 1992. - 1996. godine, u Daytonu 1995. godine, parafiran je Opći okvirni Sporazum za mir (22. novembra 1995.) godine, a potpisani je zvanično, 14. decembra 1995. godine u Parizu. Potpisivanjem Sporazuma u Bosni i Hercegovini prestaju ratni sukobi, potpisivanjem se postiže mir i u Bosni i Hercegovini, nastaju nove međuentitetske linije unutar Bosne i Hercegovine i nastupa period tranzicije.

Bosna i Hercegovina postaje država sa složenim unutrašnjim uređenjem. Sastoje se od dva entiteta: Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine i Distrikta Brčko. Federacija Bosne i Hercegovine se sastoji od deset kantona.

Svaki kanton ima svoju Skupštinu i vladu sa premijerom kantonalne vlade na čelu. Općine su većinom zadržane sa svojim nazivima kao i prije 1992. godine, osim onih koje su entitetskim linijama prepolovljene i tako su nastale nove općine. Primjera radi, Općina Istočni Drvar, međuentiteskim razdvajanjem svojim dijelom u RS broji 79 stanovnika, Istočni Mostar 257 stanovnika, Općina Istočni Stari Grad, koja graniči sa Općinom Stari grad u Sarajevu ima cca 900 stanovnika. Udruživanjem dvije ili više općina, teritorijalno povezanih, nastaju gradovi. Dakle, Dejtonskim mirovnim sporazumom izvršena je teritorijalna reorganizacija unutar Bosne i Hercegovine, a rat i višegodišnja ratna opsada Sarajeva³⁹, kao glavnog grada jedne samostalne, suverene i demokratske države, prestaje. Ustav Bosne i Hercegovine ne regulira pitanje lokalne samouprave, osima u jednom dijelu gdje se Distrikt Brčko spominje kao jedinica lokalne samouprave.

³⁸Kanton Sarajevo (2017). Propisi- Opći okvirni sporazum za mir u BiH (Daytonski sporazum). Link:https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/opci_okvirni_sporazum_za_mir_u_bosni_i_hercegovini.pdf (pristupljeno 01.07.2021.).

³⁹Prije rata 1992. godine, Grad Sarajevo je bio posebna društveno-politička zajednica prema Ustavu BiH iz 1974. godine. Glavni grad Bosne i Hercegovine je Sarajevo. U Bosni i Hercegovini još uvijek nema Zakona o glavnom gradu. Grad Sarajevo također ima svoje Gradsko vijeće i gradonačelnika. Gradu Sarajevo pripadaju četiri gradske općine: Centar, Stari Grad, Novo Sarajevo i Novi Grad. Prije ratnih dešavanja Gradu Sarajevu su pored navedene četiri općine teritorijalno pripadale i općine: Ilidža, Trnovo, Hadžići, Ilijaš, Vogošča i Pale. Danas, sve ove općine, osim Općine Pale koja pripada drugom entitetu su u sastavu Kantona Sarajevo.

Entiteti i sve njihove **administrativne jedinice** će se u potpunosti pridržavati ovog Ustava, kojim se stavljuju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine.

Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretku Bosne i Hercegovine i entiteta.⁴⁰ S tim da sve funkcije i ovlašćenja koja nisu propisana Ustavom, pripadaju entitetima. Oba entiteta usklađuju svoje ustave sa Ustavom BiH, a dalje, i niži nivoi vlasti kantoni i Distrikt Brčko usklađuju svoje ustave sa ovim.

Osnovne karakteristike lokalne samouprave koje pravna teorija prepoznaće su⁴¹:

- a) postojanje određene teritorije odnosno prostora na kojem se uspostavlja lokalna samouprava;
- b) građani odnosno ljudi koji na toj određenoj teritoriji/prostoru slobodno biraju svoju lokalnu vlast (vijećnike u općinskim vijećima i načelnike općina) ili neposredno odlučuju o bitnim pitanjima od interesa za lokalnu zajednicu;
- c) organizaciona samostalnost lokalnih institucija, odnosno djelatnosti lokalnih tijela;
- d) postojanje određene finansijske samostalnosti-prikupljanje prihoda i budžet jedinica lokalne samouprave.

⁴⁰Ustav Bosne i Hercegovine, član III, 3b.

⁴¹Alić, Hanka (2001). Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini, magisterski rad, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu. str. 4-6.

3.3. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine⁴² za razliku od Ustava Bosne i Hercegovine, regulira općinski nivo vlasti. U Ustavu FBiH⁴³ utvrđuju se nadležnosti općinskih vlasti, kao i nadležnosti federalnih⁴⁴ i kantonalnih vlasti⁴⁵.

⁴²Ustav FBiH, Službene novine FBiH, broj 1/1994, 13/1997, 16/2002, 22/2002, 63/2003. Amandman I (“Službene novine FBiH”, broj:1/94), od 21. jula 1994., Amandmani II-XXIV (“Službene novine FBiH”, broj:13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXV-XXVI (“Službene novine FBiH”, broj:13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXVII-LIV (Wolfgang Petrisch) (“Službene novine FBiH”, broj:16/02), od 28. aprila 2002., Amandmani LVI-LXIII (Wolfgang Petrisch) (“Službene novine FBiH”, broj: 22/02), od 5. juna 2002., Amandmani LXIV-LXVII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 52/02), od 28. oktobra 2002., Amandmani LXVIII-LXXXVII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj:52/02), od 28. oktobra 2002. godine, Amandmani LXXXIX-XCIV (“Službene novine FBiH”, broj: 63/03) od 16.12.2003. godine, Amandmani XCV-CII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 9/04) od 16.2.2004. godine, Amandmani CIII i CIV (“Službene novine FBiH”, broj: 20/04) od 15.4.2004. godine, Amandman CV (“Službene novine FBiH”, broj: 33/04) od 19.6.2004. godine, Amandman CVI (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 72/05) od 26.12.2005. godine, Amandmani CVI-CVIII (“Službene novine FBiH”, broj: 71/05) od 21.12.2005. godine i Amandman CIX (“Službene novine FBiH”, broj: 88/08) od 31.12.2008. godine. Link: http://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/upload/file/ustav/ustav_precisceni_tekst.pdf(pristupljeno 01.07.2021).

⁴³ III dio Podjela nadležnosti između Federalne i Kantonalne vlasti Član 2. Ustav FBiH neveden su nadležnosti Federalnih i kantonalnih vlasti, a to su: jamčenje i provođenje ljudskih prava; zdravstvo; politiku zaštite čovjekove okoline; komunikacijsku i transportnu infrastrukturu; socijalnu politiku; provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu; imigraciju i azil; turizam; i korišćenje prirodnih bogatstava. Član 3. Ustava FBiH sadrži sljedeće odredbe: U skladu sa potrebama, nadležnosti mogu biti ostvarene zajednički ili odvojeno, ili od strane kantona koordinirano od federalne vlasti; U pogledu ovih nadležnosti kantoni i federalna vlast dogovaraju se na trajnoj osnovi; U vršenju ovih nadležnosti, kada se radi o zakonima i drugim propisima koji su obavezujući na području cijele Federacije, u skladu sa ovim ustavom i odlukama Parlamenta Federacije, federalna vlast će postupiti uzimajući u obzir kantonalne nadležnosti, različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju. Federalna vlast, ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču svake od ovih nadležnosti; U vršenju ovih nadležnosti, u skladu sa ovim ustavom i svojim kantonalnim ustavom, kantoni će se obraćati međukontinentalnom savjetu za koordinaciju rješavanja međukontinentalnih pitanja i za dosljedno rješavanje pitanja koja se tiču interesa van njihovih kantonalnih granica, te provoditi će odluke, učestrovati u odlučivanju, i, kad je potrebno, predlagati odluke u zakonodavnim tijelima. Kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone koji se tiču svake od ovih nadležnosti. Ibid.

⁴⁴Ustav FBiH u III dijelu Podjela nadležnosti između Federalne i Kantonalne vlasti Član 1. određuje isključivo nadležnosti Federacije, ato su: vođenje vanjskih poslova; organiziranje i vođenje odbrane Federacije i zaštita njenih granica, uključujući ustanovljene zajedničke komande armijskih snaga Federacije, nadzor nad vojnom proizvodnjom i zaključivanje vojnih sporazuma; državljanstvo; utvrđivanje ekomske politike, uključujući planiranje i obnovu i politiku korišćenja zemljišta na federalnom nivou; uređivanje trgovine, uključujući carine, međunarodnu trgovinu i finansije, trgovinu unutar Federacije, prava industrijskog vlasništva, standardizaciju proizvoda, papire od vrijednosti i komunikacije; uređivanje finansija i finansijskih institucija, uključujući uspostavljanje i kontrolu monete Federacije, utvrđivanje monetarne i fiskalne politike, i osnivanje centralne banke; suzbijanje međunarodnog i međukontinentalnog kriminala, posebno terorizma, neovlašćene trgovine drogom i organiziranog kriminala kao i saradnju sa Interpolom; dodjela elektronskih frekvencija za radio, televiziju i za ostale potrebe; utvrđivanje energetske politike, uključujući raspodjelu između kantona i osiguranje i održavanje potrebne infrastrukture; i finansiranje djelatnosti federalnih vlasti i ustanova i institucija koje federalne vlasti osnivaju oporezivanjem, zaduživanjem ili na druge načine. Ibid.

⁴⁵Kantoni prema Ustavu FBiH (III dio Podjela nadležnosti između Federalne i Kantonalne vlasti Član 4.) imaju sljedeće nadležnosti: uspostavljanje i nadziranje policijskih snaga koje će imati jedinstvene federalne uniforme sa kantonalnim oznakama; utvrđivanje obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja; utvrđivanje i provođenje kulturne politike; utvrđivanje stambene politike, uključujući donošenje propisa koji se tiču uređivanja i izgradnje stambenih objekata; utvrđivanje politike koja se tiče reguliranja i osiguranja javnih službi; donošenje propisa o korišćenju lokalnog zemljišta, uključujući zoniranje; donošenje propisa o unapređenju lokalnog poslovanja i dobrotvornih aktivnosti; donošenje propisa o lokalnim postrojenjima za proizvodnju energije i osiguranje njihove dostupnosti; utvrđivanje politike u vezi sa

U VI dijelu Ustava FBiH (Općinske vlasti) članovima 1-7 regulisan je općinski nivo vlasti: izbor vijećnika i načelnika, trajanje mandata, nadležnosti općinskog vijeća i načelnika. U nastavku je dat kratak pregled osnovnih odrednica ovog zakona.

Član 1. Definiran način vršenja vlasti⁴⁶, naredni član (član 2)⁴⁷ propisuje ustavnu, zakonsku i statutarnu zasnovanost lokalne samouprave. Način uspostave, izbor i funkcioniranja općinskog vijeća regulirana je Članom 3. Dalje, se u narednom članu (Članu 4) navodi da općinsko vijeće bira načelnika⁴⁸ što je izmjenjeno, te usvaja Statut i budžet. Član 5. usko je vezan za procedure izbora općinskog načelnika i način rada (poslovnik) općinskog vijeća.

Ustavom, VI dio član 6. utvrđeno je da su općinski načelnici nadležni za:

- a) imenovanje i smjenjivanje općinskih službenika,
- b) provođenje općinske politike, izvršavanje općinskih propisa, i delegiranih ili prenesenih nadležnosti općini od kantonalne i federalne vlasti,
- c) osiguranje saradnje općinskih službenika sa obdušmenima; i
- d) podnošenje izvještaja općinskom vijeću i javnosti o provođenju općinske, politike i svojim aktivnostima.

osiguranjem radija i televizije, uključujući donošenje propisa o osiguranju njihovog rada i izgradnji; provođenje socijalne politike i uspostava službi socijalne zaštite; stvaranje i primjenu politike kantonalnog turizma, razvoj turističkih resursa; finansiranje djelatnosti kantonalne vlasti ili njenih agencija oporezivanjem, zaduživanjem ili drugim sredstvima. Ibid.

⁴⁶U vršenju svojih nadležnosti svaka općina: a) poduzima sve potrebne mjere u cilju osiguranja zaštite prava i sloboda utvrđenih u članovima II. A. 1. do 7. i u instrumentima navedenim u Aneksu; b) vodi računa o nacionalnoj strukturi stanovništva u općini. Ibid.

⁴⁷1) U općini se ostvaruje lokalna samouprava. (2) Općina ima statut koji mora biti u skladu sa ovim ustavom, kantonalnim ustavom i kantonalnim zakonodavstvom. Član 2. Ibid.

⁴⁸Ova odredba je izmjenjen, tako da građani sada biraju općinske načelnike i gradonačelnike. U 2004. godine izmijenjen je Izborni zakon Bosne i Hercegovine i donesen je Zakon o neposrednom izboru načelnika, do tada je načelnika biralo općinsko vijeće dvotrećinskom većinom. Također, amandmanom XVI regulisan je izbor gradskih vijećnika i gradonačelnika, kao i nadležnosti Grada Sarajeva. Zanimljivo je da se veliki dio nadležnosti općina i Grada Sarajeva poklapa, ustvari imaju iste nadležnosti.

Organizacije sudske vlasti na općinskoj razini utvrđena je Članom 7⁴⁹ VI dijela Ustava FBiH. Ustav ima osam ključnih amandmana⁵⁰ kojima je dopunjena, korigirana ili redefinirana pozicija gradova i općina u Federaciji Bosne i Hercegovine.

⁴⁹1. Općinski sudovi, koji se mogu osnovati za područje jedne ili više općina, imaju nadležnost u svim građanskim i krivičnim stvarima, osim ako ovim ustavom, kantonalnim ustavom ili zakonom Federacije ili zakonom kantona izvorna nadležnost nije dodijeljena nekom drugom суду. 2. Općinski sudovi se osnivaju zakonom i finansira ih kantonalna vlast. 3. Sudije općinskih sudova, uključujući i predsjednike sudova, odabira, imenuje, provodi disciplinski postupak protiv i smjenjuje Visoko sudska i tužilačko vijeće Federacije u skladu sa zakonom. 4. Sudije općinskih sudova, osim rezervnih sudija, imenjuju se doživotno, osim ako ne podnesu ostavku, ako se ne penziona ili ne budu smijenjeni od strane Visokog sudske i tužilačkog vijeća u skladu sa zakonom. Sudijama općinskih sudova isto tako može izuzetno prestati sudska funkcija kao rezultat procesa odabira nakon reorganizacije općinskih sudova za vrijeme prelaznog perioda, kako se utvrđuje zakonom kojim se osniva Visoko sudska i tužilačko vijeće. Navršenje starosne dobi propisane za obavezan odlazak u penziju za sudije općinskih sudova utvrđuje se zakonom. Uslovi obavljanja funkcije, uključujući i imunitet, utvrđuju se zakonom Federacije. Plaća i druge naknade sudiji ne mogu biti umanjeni za vrijeme vršenja sudske funkcije, osim kao posljedica disciplinskog postupka u skladu sa zakonom. Član 7. Ibid.

⁵⁰**AMANDMAN XCV** U članu II.B.5. riječ "grada" dodaje se prije riječi: "ili općine"; **AMANDMAN XCVI** U članu IV.C.10. iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi: "(3) Zaštitu prava na lokalnu samoupravu osigurava Ustavni sud. Takav postupak pred Ustavnim sudom mogu pokrenuti općine i gradovi, kao i udruženja općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine. Ustavni sud odlučuje o sporovima između jedinica lokalne samouprave i kantona ili Federacije na zahtjev općinskog ili gradskog vijeća, načelnika općine ili gradonačelnika grada, ili udruženja općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine." *Dosadašnji stavovi (3) i (4) postaju stavovi (4) i (5); AMANDMAN XCVII* U članu IV.C.12. (b) riječi: "grada ili bilo koje" dodaju se prije riječi "općine"; **AMANDMAN XCVIII** članu V.1.(b) riječi: "gradu ili" dodaju se prije riječi "općini"; **AMANDMAN XCIX** Član V.10. stavlja se van snage i zamjenjuje novim članom V.10. koji glasi: «U vršenju svojih nadležnosti, u pogledu kantonalne policije, vlada kantona osigurava da nacionalna struktura policije odražava nacionalnu strukturu stanovništva kantona, uz uvjet da nacionalna struktura policije svake općine odnosno grada odražava nacionalnu strukturu stanovništva tog grada ili općine.»; **AMANDMAN C** Član VI.A. stav 4. se stavlja van snage i zamjenjuje novim stavom (4) koji glasi: "(4) Osim ako nije drugačije propisano ovim Ustavom, grad ima gradsko vijeće koje se sastoji od jednakog broja vijećnika iz svake općine, a broj vijećnika, izborna procedura i dužina trajanja mandata utvrđuje se Statutom. Gradsko vijeće ne može imati manje od 15 niti više od 31 vijećnika."; **AMANDMAN CI** Dodaje se novi član VI.C. koji glasi: "VI.C. Organizacija Mostara1) U Hercegovačko-neretvanskom kantonu Grad Mostar organi-zuje se kao jedna teritorijalna jedinica uprave i lokalne samouprave. 2) Grad Mostar ima nadležnosti općine, osim ako zakonom nije drugačije propisano.3) Organizacija Grada Mostara regulira se zakonom i Statutom Grada Mostara. Statutom se određuju gradska područja u kojima grad-ska uprava ima svoje podružnice isključivo u svrhu pružanja usluga građanima u njihovom okruženju. Statutom se određuje broj gradskih područja.4) Gradska područja su izborne jedinice. Statutom se određuje sastav Gradskog vijeća, a izborni postupak regulira se Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine i Statutom na način koji može odstupati od uvjeta propisanih u članu VI.A. ovog Ustava.5) Postupak donošenja odluka određuje se Statutom Grada Mo-stara. Izuzetno od odredaba bilo kojeg zakona koji propisuje postupke glasanja, Statutom Grada Mostara može se odrediti poseban postupak glasanja Gradskog vijeća za usvajanje određenih odluka.6) Vitalni nacionalni interesi konstitutivnih naroda zaštićeni su u Gradu Mostaru. Pitanja od vitalnog nacionalnog interesa definirana su u članu IV.A.17.a ovog Ustava, pod uvjetom da su klubovi posla-nika iz člana IV.A.17.a, u svrhu Grada Mostara, oni klubovi poslanika koji su određeni Statutom Grada Mostara. Postupak zaštite vitalnih nacionalnih interesa regulira se Statutom Grada Mostara. Taj postupak uključuje mogućnost upućivanja pitanja od vitalnog interesa Ustav-nom судu Federacije u skladu sa postupkom predviđenim u članu IV.A.18.a) tačke od 5 do 8 ovog Ustava u slučaju da se ne može doći do dogovorenog rješenja.7) Svaki građanin Bosne i Hercegovine koji ispunjava uvjete za glasanje u Gradu Mostaru može biti izabran za gradonačelnika Grada Mostara. Gradonačelnika bira i smjenjuje dvotrećinska većina izabra-nih vijećnika. Postupak izbora i smjenjivanje gradonačelnika detaljnije se određuje Statutom Grada Mostara.8) Konstitutivni narodi i ostali proporcionalno su zastupljeni u gradskoj upravi. Takva proporcionalna zastupljenost bazira se na popisu iz 1991.godine, dok se Aneks VII u potpunosti ne provede u skladu sa članom IX.11.a ovog Ustava; **AMANDMAN CII** Članovi IX.10. i IX.11. stav 3. stavljuju se van snage. Ibid.

Zaštitu prava osigurava Ustavni sud FBiH. Zahtjev za zaštitu prava na lokalnu samoupravu mogu podnijeti općine i gradovi i Savez općina i gradova FBiH. U Federaciji Bosne i Hercegovine ima 79 jedinica lokalne samouprave, od čega je 16 gradova. Razlikuju se po veličini teritorije i po broju stanovnika.

3.4. LOKALNA SAMOUPRAVA U USTAVU REPUBLIKE SRPSKE

U Ustavu Republike Srpske u poglavlju VI, član 100 određuje da se teritorijalna organizacija utvrđuje Zakonom o teritorijalnoj organizaciji. Općinske i gradske vlasti se također spominju u ovom dijelu Ustava. U član 102⁵¹ se propisuje nadležnosti općine i gradova, a u Članu 103. reguliraju se prihodi i sredstva financiranja poslova iz njihove nadležnosti u skladu sa zakonom. Zaštitu od povrede prava na lokalnu samoupravu osigurava Ustavni sud Republike Srpske. Postupak mogu pokrenuti organi jedinica lokalne samouprave. Republika Srpska ima Ministarstvo uprave i lokalne samouprave. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave vrši upravne i druge stručne poslove na osnovu Zakona o republičkoj upravi.⁵²

3.5. LOKALNA SAMOUPRAVA U DISTRIKTU BRČKO

Ustavom Bosne i Hercegovine je utvrđeno da je Distrkt Brčko jedinica lokalne samouprave i to je jedini slučaj u Ustavu BiH gdje se spominje lokalna samouprava. Statutom su utvrđene nadležnosti. Distrikt Brčko ima vladu kao kolegijalni izvršni organ i skupštinu kao zakonodavni organ. Vladu čine: gradonačelnik, dogradonačelnik, glavni kordinator i šefovi odjeljenja. Gradonačelnika imenuje skupština i njegov mandat traje četiri godine, koliko i skupština, odnosno izabrani zastupnici. Distrikt Brčko, kao jedinica lokalne samouprave ima vlastitu policiju, tužilaštvo i apelacioni sud. Zaštita prava na lokalnu samoupravu u Distrktu Brčko u nadležnosti je Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

⁵¹Član 102. Opština preko svojih organa u skladu sa zakonom:1. donosi program razvoja, urbanistički plan, budžet i završni račun, 2. uređuje i obezbjeđuje obavljanje komunalnih djelatnosti,3. uređuje i obezbjeđuje korišćenje gradskog građevinskog zemljišta i poslovnog prostora,4. stara se o izgradnji, održavanju i korišćenju lokalnih puteva, ulica i drugih javnih objekata od opštinskog značaja,5. stara se o zadovoljavanju potreba građana u kulturi, obrazovanju, zdravstvenoj, isocijalnoj zaštiti, fizičkoj kulturi, informisanju, zanatstvu, turizmu i ugostiteljstvu, zaštiti životne sredine i drugim oblastima,6. izvršava zakone, druge propise i opšte akte Republike čije izvršavanje je povjerenopštini, obezbjeđuje izvršavanje propisa i opštih akata opštine,7. obrazuje organe, organizacije i službe za potrebe opštine i uređuje njihovu organizaciju poslovanje,8. obavlja i druge poslove utvrđene Ustavom, zakonom i statutom opštine. Sistem lokalne uprave uređuje se zakonom. Zakonom se može povjeriti vršenje poslova lokalne uprave u gradu. Ustav Republike Srpske Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/2011, 73/2019.

⁵²Zakon o republičkoj upravi "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08.

3.6. ZAKONSKA POZICIJA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI

Već ranije smo naglasili da na državnoj razini ne postoji zakon kojim se regulira lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini. Dakle, analiza zakonske pozicije lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini nužno se zasniva na analizi zakona koji važe u njenim entitetima. U nastavku ovog rada analizirani su entitetski zakoni.

U entitetu Republika Srpska lokalna samouprava je regulirana Zakonom o lokalnoj samoupravi Republike Srpske. Prema podacima dostupnim na web stranici Narodne Skupštine Republike Srpske zakon o lokalnoj samoupravi je prvi put usvojen u 2004. godini, a potom je dopunjavan u 2005 i 2013. Trenutno važeći Zakon o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj usvojen je u 2016. godini, a dopunjen u 2019.

	Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske 2004⁵³	Izmjene i dopune Zakona 2005⁵⁴	Izmjene i dopune Zakona 2013⁵⁵	Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske 2016/19⁵⁶
Organi općina / gradova	Članovi 29-54 i Član 60	Članovi 29-54 i Član 60	Članovi 29-54 i Član 60	Član 14 i Članovi 36-69
Nadležnosti općina gradova	Članovi 11-28 i Članovi 57-59	Članovi 11-28 i Članovi 57-59	Članovi 11-28 i Članovi 57-59	Članovi 17-35

Tabela 1: pregled zakona o lokalnoj samoupravi Republike Srpske za period 2004-2019. godine

Politički i ekonomski razvoj lokalne samouprave u Republici Srpskoj moguće će pratiti od uspostave ovog entiteta 1994. godine pa do danas. U suštini nije bilo značajnijih transformacija organa/ tijela općina (načelnik i skupština opštine) i gradova (gradonačelnik i skupština grada). Interna organizacija općinskih/ gradskih službi je produkt šireg socio-ekonomskog konteksta i ona u pravilu pored zakonskih propisa uzima u obzir specifičnosti svake općine/ grada.

⁵³Narodna Skupština Republike Srpske (2004). Zakon o lokalnoj samoupravi, Službeni glasnik Republike Srpske broj 101/2004. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/old/Zakon_o_lokalnoj_samoupravi.zip (pristupljeno 01.07.2021).

⁵⁴Narodna Skupština Republike Srpske (2005). Zakon o dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/zakon-o-dopunama-zakona-o-lokalnoj-samoupravi> (pristupljeno 01.07.2021).

⁵⁵ Narodna Skupština Republike Srpske (2013). Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link:https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/Zakon_o_izmj_i_dop_Zakona_o_lokalnoj_samoupravil.zip (pristupljeno 01.07.2021).

⁵⁶Narodna Skupština Republike Srpske (2019). Zakon o izmjenama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/Zakon%20o%20lokalnoj%20samoupravi_0.zip (pristupljeno 01.07.2021).

U ovom entitetu postoji Ministarstvo uprave i lokalne samouprave Republike Srpske, a prema podacima dostupnim na službenoj web stranici, vrši upravne I druge stručne poslove na osnovu Člana 16. Zakona o republičkoj upravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08), a to su⁵⁷:

- sistem i organizaciju državne uprave,
- sistem javnih službi,
- izradu zakonskih i podzakonskih akata iz nadležnosti Ministarstva,
- davanje mišljenja o usklađenosti akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjeseta organa uprave sa zakonom i drugim propisima,
- studijsko-analitičke i analitičko-kadrovske poslove,
- plate zaposlenih u organima republičke uprave,
- poslove državljanstva,
- lični status građana,
- poslove inspekcijskog nadzora u oblasti uprave, poslove upravnog rješavanja u drugom stepenu,
- sastavljanje podnesaka u sudskim i drugim postupcima,
- poslove koordinacije reforme javne uprave,
- administrativne takse,
- poslove centralne pisarnice i korespondencije za potrebe republičkih organa uprave,
- političko-teritorijalnu organizaciju Republike,
- organizaciju i usavršavanje političko-teritorijalnog i izbornog sistema Republike,
- skupštinski sistem,
- političke organizacije,
- udruženja građana,
- fondacije,
- studijsko-analitičke i statističko-evidencione poslove koji se odnose na lokalnu samoupravu,
- izradu izvještaja o izvršenju politike jedinica lokalne samouprave za prethodnu godinu,
- obustavljanje od izvršenja odluka organa jedinica lokalne samouprave,
- administrativni nadzor nad radom organa jedinica lokalne samouprave i zakonitošću akata,

⁵⁷ Zakon o republičkoj upravi "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08.

- administrativno-stručne poslove, uključujući i informaciono dokumentacione kojima se obezbjeđuje planiranje, praćenje i izvršavanje programa Ministarstva,
- poslove koji se odnose na evropsku integracionu strategiju i politiku u oblasti uprave i lokalne samouprave,
- usklađivanje propisa sa zakonodavstvom EU u oblasti uprave i lokalne samouprave i druge poslove u skladu sa zakonom.
- Ministarstvo uprave i lokalne samouprave vrši i upravne i druge stručne poslove republičke uprave koji nisu ovim zakonom dati u nadležnost drugih republičkih organa uprave.

Veći stepen upravne centralizacije, kao i postojanje ovog Ministarstva omogućava precizniju koordinaciju svih poslova od značaja za lokalnu samoupravu, a što doprinosi stvaranju predispozicija za politički i ekonomski razvoja.

Jedinice lokalne samouprave osnovale su Savez gradova i opština Republike Srpske još 1998- godine, od tada pa do danas ovaj Savez okuplja jedinice lokalne samouprave sa ciljem zagovaranja zajedničkih interesa, pružanja profesionalnih usluga članicama kao i razmjene znanja i informacijama.

Kada je riječ o drugom entitetu Bosne i Hercegovine, Federaciji Bosne i Hercegovine, situacija je dosta složenija zbog specifičnosti administrativne organizacije ovog entiteta.

	Zakona 2006 ⁵⁸	Izmjene i dopune Zakona 2009 ⁵⁹
Organi općina/ gradova	Članovi 12-14	Član 17-20
Nadležnosti općina/ gradova	Članovi 8-11	Član 8-16

Tabela 2: pregled zakona o lokalnoj samoupravi Federacije BiH.

Uočeni nedostatci u pravnoj regulativnu korigiranu su izmjenama i dopunama 2009. godine. Trenutno je u formi nacrta u procedure upućen Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine⁶⁰.

⁵⁸ Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“ broj:49/06).

⁵⁹ Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“ broj:49/06 i 51/09).

⁶⁰Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (2021). Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, broj: 02-02-1586/20 od 18.9.2020. godine. Link: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/propis.php?id=573> (pristupljeno 01.07.2021).

U Federaciji Bosne i Hercegovine ne postoji entitetsko ministarstvo zaduženo isključivo za lokalnu samoupravu, s obzirom na to da se dalje reguliranje lokalne samouprave spušta u nadležnost kantona. Kantoni pitanja od značaja za lokalnu samoupravu dodijeljuju različitim ministarstvima, a u nastavku ovog poglavlja objašnjeno je kako Kanton Sarajevo regulira ovu oblast.

Kao što je to bio slučaj sa entitetom Republike Srpske, općine i gradovi u FBiH su formirali svoje udruženje. Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Savez) je samostalna organizacija dobrovoljno udruženih općina i gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine, osnovana u cilju razvoja lokalne samouprave i unapređenja i zaštite njihovih zajedničkih interesa. Savez, kao nevladina i neprofitna organizacija nastala je udruživanjem općina i gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine na osnivačkoj Skupštini 29.05.2002. godine u Mostaru. Dokument o osnivanju federalnog Saveza potpisale su 54 članice, te zajednički usvojile Statut novoosnovanog Saveza.

Pravni je sljedbenik Zajednice opština i gradova Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine koja je konstituisana 1972. godine sa ciljem da unapređuje i razvija sistem lokalne samouprave, štiti interes lokalnih zajednica, te razvija međugradsku i međunarodnu saradnju. Općine i gradovi u Federaciji Bosne i Hercegovine jedino zajedničkim djelovanjem i istupanjem mogu kvalitetno i uspješno ostvariti svoje interes na federalnom i državnom nivou. Svrha Saveza, kao predstavnika općina i gradova Federacije BiH, je da predstavlja i zastupa te interes na najbolji mogući način.⁶¹

⁶¹Savez općina i gradova FBiH. Link: <http://www.sogfbih.ba/index.php?lang=ba&sel=4> (pristupljeno: 30.08.2020).

3.6.1. LOKALNA SAMOUPRAVA U KANTONU SARAJEVO

Kanton Sarajevo ima svoj Ustav. Prema Ustavu Kantona Sarajevo⁶² određene su nadležnosti kantona. Kanton može dio svojih nadležnosti prenijeti na općine. Radi obezbeđivanja jedinstva u funkcionisanju kantona, općine su u vršenju svoje nadležnosti obavezne međusobno sarađivati kao i sa organima kantona. Sve općine (Općinska vijeća) donose svoje statute u skladu sa Ustavom Federacije BiH, Ustavom Kantona Sarajevo i u skladu sa zakonima.

U toku pisanja ovoga rada u Nacrtu je novi Zakon o principima lokalne samouprave (izmjene i dopune) i u javnoj je raspravi. Zanimljivo je da je Nacrt bio u fazi mirovanja više od godinu dana, a donesen je u mandatu od predhodnog saziva Skupštine Kantona Sarajeva (Skupština kantona, mandat: 2014-2018). Vlada Kantona Sarajevo je u martu 2018. godine donijela Nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi Kantona Sarajevo.⁶³ Nositelj izrade je bilo Ministarstvo pravde i uprave. Usvajanjem ovoga zakona povlačilo bi usklađivanje različitih propisa, kantonalnih zakona, usklađivanje osnivačkih akata javnih ustanova i javnih preduzeća, donošenje kantonalnog zakona o raspodjeli javnih prihoda, preuzimanje državnih službenika, usklađivanje statuta u Gradu i općinama Kantona Sarajevo, a prije svega donošenje novog Zakona o principima lokalne samouprave FBiH, kao izmjene i dopune Zakona o državnoj službi FBiH. Nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi povučen je iz rasprave.

Rad Vlade reguliran je Zakonom o Vladi Kantona Sarajevo „Službene novine Kantona“ Broj: 36/14, 37/14, prema ovom Zakonu, Vladu čine premijer Kantona (u daljem tekstu: premijer) i 12 ministara koji upravljaju sljedećim ministarstvima:

- Ministarstvo finansija,
- Ministarstvo kulture i sporta,
- Ministarstvo obrazovanja, nauke i mladih⁶⁴,
- Ministarstvo pravde i uprave,
- Ministarstvo privrede,
- Ministarstvo saobraćaja,

⁶²Ustav Kantona Sarajevo, „Službene novine Kantona“ Broj: 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13, 31/17.

⁶³ Skupština Kantona Sarajevo. Link: <https://skupstina.ks.gov.ba/nacrt-zakona-o-lokalnoj-samoupravi> (pristupljeno 17.09.2021).

⁶⁴Vlada u aktualnom mandatu je iz ovog ministarstva, a na osnovi izmjena Zakon o izmjenama i dopunama Zakona i djelokruga organa uprave i upravnih organizacija Kantona Sarajevo, formirala dva ministarstva i to, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje i Ministarstvo za nauku, visoko obrazovanje i mlade.

- Ministarstvo unutrašnjih poslova,
- Ministarstvo za boračka pitanja,
- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice,
- Ministarstvo zdravstva,
- Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša⁶⁵ i
- Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture.

Lokalna samouprava u Kantonu Sarajevo je u nadležnosti Ministarstvo pravde i uprave⁶⁶, no budući da se značaj dio nadležnosti jedinica lokalne samouprave može dovesti u vezu sa djelokrugom rada ostalih ministarstava, jedinice lokalne samouprave u svom radu surađuju sa cjelokupnom Vladom.

3.7. STATUT OPĆINE

Statut Općine je najveći akt u Općini/Gradu. Statutom se uređuju prava i obaveze odlučivanja o interesima i potrebama građana, obim lokalne samouprave, unutrašnja struktura i nadležnosti Općine, učešće građana u lokalnoj samoupravi, finansiranje Općine, kao i druga pitanja, prava, obaveze i nadležnosti Općine, u skladu sa zakonskim procedurama. Statutom se pobliže određuje mjesna samouprava. Svaka promjena u Statutu objavljuje se u Službenim novinama. Statut Općine /Grada usvaja Općinsko/Gradsko vijeće, a u skladu sa Poslovnikom Općinskog/Gradskog vijeća. Izmjene i dopune Statuta usvajaju se dvotrećinskom većinom u općinskom/gradskom vijeću. Statut mora biti u skladu sa Ustavom Kantona, odnosno Ustavom FBiH i u skladu sa zakonima.

⁶⁵Temeljem istih izmjena Zakona ovo ministarstvo je spojeno sa Ministarstvom komunalne privrede i infrastrukture, te se sad zove Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša. Federalni premijer je pokrenuo proceduru ocjenu ustavnosti postupka donošenja ovog Zakona. Ustavni sud FBiH donio je presudu “Utvrđuje se da Zakon o izmjenama i dopuna Zakona o organizaciji i djelokrugu organa upravnih organizacija Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo” broj 50/20) nije saglasan sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, jer postupak njegovog donošenja nije proveden u skladu sa Poslovnikom Skupštine Kantona Sarajevo- drugi novi prečišćeni tekst (“Službene novine Kantona Sarajevo” broj: 41/12, 15/13, 47/13, 47/15, 48/16, 9/20 i 14/2). Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Presuda U-56/20 od 24.02.2021. godine.

⁶⁶“Član 7. (Ministarstvo pravde i uprave) Ministarstvo pravde i uprave vrši upravne i stručne poslove utvrđene ustavom, zakonom i drugim propisima, koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Kantona u oblasti pravosuđa, pravobranilaštva, uprave i lokalne samouprave, poslove upravne inspekcije, poslove davanja mišljenja o usklađenosti zakona i drugih propisa koje donosi Skupština Kantona, Vlada Kantona i rukovodioci kantonalnih organa uprave, sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, koji imaju pravnu snagu ustavnih odredaba, kao i druge upravne poslove koji ne spadaju u djelokrug drugog organa uprave Kantona.“ Zakon o organizaciji i djelokrugu organa uprave i upravnih organizacija Kantona Sarajevo (“Službene novine KS” br. 7/08, 16/08-ispravka).

3.8. KOMPARACIJA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI SA ZAKONSKIM UREĐENJEM OVE OBLASTI U ODABRANIM SUSJEDNIM DRAŽAVAMA

U nastavku je dat pregled ustavnog određenja lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini i susjednim državama.

OBJAVE	ČLANOVI
Republika Hrvatska Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014) ⁶⁷	VI. MJESNA, LOKALNA I PODRUČNA (REGIONALNA) SAMOUPRAVA Članak 128. Građanima se jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Pravo na samoupravu ostvaruje se preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabranih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava. Gradani mogu neposredno sudjelovati u upravljanju lokalnim poslovima, putem zborova, referendumu i drugih oblika neposrednog odlučivanja u skladu sa zakonom i statutom. Prava iz ovoga članka u Republici Hrvatskoj ostvaruju i građani Europske unije, u skladu sa zakonom i pravnom stečevinom Europske Unije. Članak 129. Jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi i njihovo područje određuje se na način propisan zakonom. Zakonom se mogu ustanoviti i druge jedinice lokalne samouprave. Jedinice područne (regionalne) samouprave su županije. Područje županije određuje se na način propisan zakonom. Zakonom se može glavnom gradu Zagrebu utvrditi položaj županije. Većim gradovima u Republici Hrvatskoj zakonom se mogu dati ovlasti županije. U naselju ili dijelu naselja mogu se, u skladu sa zakonom, osnivati oblici mjesne samouprave. Članak 129. a Jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, tehničku kulturu, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu. Jedinice područne (regionalne) samouprave obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značenja, a osobito poslove koji se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova. Poslovi lokalnog i područnog (regionalnog) djelokruga uređuju se zakonom. Prilikom dodjeljivanja tih poslova prednost će imati ona tijela koja su najbliža građanima. Prilikom određivanja djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mora se voditi računa o širini i prirodi poslova i o zahtjevima učinkovitosti i ekonomičnosti. Članak 129. b Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju pravo u okviru zakona, svojim statutima samostalno urediti unutarnje ustrojstvo i djelokrug svojih tijela te ih prilagoditi lokalnim potrebama i mogućnostima. Članak 130. U obavljanju poslova iz svojeg djelokruga tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave samostalna su i podliježu samo nadzoru ustavnosti i zakonitosti ovlaštenih državnih tijela. Članak 131. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju pravo na vlastite prihode kojima slobodno raspolažu u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga. Prihodi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave moraju biti razmjerni njihovim ovlastima predviđenim Ustavom i zakonom. Država je dužna pomagati financijski slabije jedinice lokalne samouprave u skladu sa zakonom.

⁶⁷Hrvatski Sabor. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014).

Republika Crna Gora "Službeni list CG" br. 1/2007 i 38/2013⁶⁸	LOKALNA SAMOUPRAVA Način odlučivanja Član 113. U lokalnoj samoupravi odlučuje se neposredno i preko slobodno izabranih predstavnika. Pravo na lokalnu samoupravu obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva. Oblik lokalne samouprave Član 114. Osnovni oblik lokalne samouprave je opština. Mogu se osnivati i drugi oblici lokalne samouprave. Opština Član 115. Opština ima svojstvo pravnog lica. Opština donosi statut i opšte akte. Organi opštine su skupština i predsednik.
Republika Srbija "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014, 101/2016 i 47/2018⁶⁹	Lokalna samouprava Osnovne odredbe Član 188. Jedinice lokalne samouprave su opštine, gradovi i grad Beograd.Teritorija i sedište jedinice lokalne samouprave određuje se zakonom.Osnivanju, ukidanju i promeni teritorije jedinice lokalne samouprave prethodi referendum na teritoriji te jedinice lokalne samouprave.Poslovi jedinice lokalne samouprave finansiraju se iz izvornih prihoda jedinice lokalne samouprave, budžeta Republike Srbije, u skladu sa zakonom, i budžeta autonomne pokrajine, kada je autonomna pokrajina poverila jedinicama lokalne samouprave obavljanje poslova iz svoje nadležnosti, u skladu sa odlukom skupštine autonomne pokrajine. Položaj jedinica lokalne samouprave Član 189. Opštine se osnivaju i ukidaju zakonom.Grad se osniva zakonom, u skladu sa kriterijumima predviđenim zakonom kojim se uređuje lokalna samouprava.Grad ima nadležnosti koje su Ustavom poverene opštini, a zakonom mu se mogu poveriti i druge nadležnosti.Statutom grada može se predvideti da se na teritoriji grada obrazuju dve ili više gradskih opština. Statutom grada se uređuju poslovi iz nadležnosti grada koje vrše gradske opštine.Položaj grada Beograda, glavnog grada Republike Srbije, uređuje se zakonom o glavnom gradu i statutom grada Beograda. Grad Beograd ima nadležnosti koje su Ustavom i zakonom poverene opštini i gradu, a zakonom o glavnom gradu mogu mu se poveriti i druge nadležnosti. Nadležnost opštine Član 190. Opština, preko svojih organa, u skladu sa zakonom: 1. uređuje i obezbeđuje obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti; 2. uređuje i obezbeđuje korišćenje građevinskog zemljišta i poslovног prostora; 3. stara se o izgradnji, rekonstrukciji, održavanju i korišćenju lokalnih puteva i ulica i drugih javnih objekata od opštinskog značaja; uređuje i obezbeđuje lokalni prevoz; 4. stara se o zadovoljavanju potreba građana u oblasti prosветe, kulture, zdravstvene i socijalne zaštite, dečje zaštite, sporta i fizičke kulture; 5. stara se o razvoju i unapređenju turizma, zanatstva, ugostiteljstva i trgovine; 6. stara se o zaštiti životne sredine, zaštiti od elementarnih i drugih nepogoda; zaštiti kulturnih dobara od značaja za opštini; 7. zaštiti, unapređenu i korišćenju poljoprivrednog zemljišta; 8. obavlja i druge poslove određene zakonom. Opština samostalno, u skladu sa zakonom, donosi svoj budžet i završni račun, urbanistički plan i program razvoja opštine, utvrđuje simbole opštine i njihovu upotrebu. Opština se stara o ostvarivanju, zaštiti i unapređenju ljudskih i manjinskih prava, kao i o javnom informisanju u opštini. Opština samostalno upravlja opštinskom imovinom, u skladu sa zakonom. Opština, u skladu sa zakonom, propisuje prekršaje za povrede opštinskih propisa. Pravni akti i organi opštine Član 191. Najviši pravni akt opštine je statut. Statut donosi skupština opštine. Skupština opštine donosi opšte akte iz svoje nadležnosti, usvaja budžet i završni račun opštine, donosi plan razvoja i prostorni plan opštine, raspisuje opštinski referendum i vrši druge poslove određene zakonom i statutom. Organi opštine su skupština opštine i drugi organi određeni statutom, u skladu sa zakonom. Skupština opštine odlučuje o izboru izvršnih organa opštine, u skladu sa zakonom i statutom. Izbor izvršnih organa grada i grada Beograda uređuje se zakonom. Nadzor nad radom opštine

⁶⁸Ustav Crne Gore (Službeni list Crne Gore broj 1/2007 i 38/2013) link: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/ustav-crne-gore.html>

⁶⁹Ustav Republike Srbije "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon i 47/2018.

Član 192. Vlada je dužna da obustavi od izvršenja opšti akt opštine za koji smatra da nije saglasan Ustavu ili zakonu i da u roku od pet dana pokrene postupak za ocenjivanje njegove ustavnosti ili zakonitosti. Vlada može, pod uslovima određenim zakonom, raspustiti skupštinu opštine. Istovremeno sa raspuštanjem skupštine opštine, Vlada imenuje privremeni organ koji obavlja poslove iz nadležnosti skupštine, vodeći računa o političkom i nacionalnom sastavu raspuštene skupštine opštine. Zaštita lokalne samouprave   Član 193. Organ određen statutom opštine ima pravo žalbe Ustavnom суду ako se pojedinačnim aktom ili radnjom državnog organa ili organa jedinice lokalne samouprave onemogućava vršenje nadležnosti opštine. Organ određen statutom opštine može da pokrene postupak za ocenu ustavnosti ili zakonitosti zakona i drugog opštег akta Republike Srbije ili autonomne pokrajine kojim se povređuje pravo na lokalnu samoupravu.⁷⁰

Tabela 3: Ustav država u okruženju i jedinice lokalne samouprave.

U prethodnim tabelama možemo vidjeti izvode iz Ustava Republike Hrvatske, Crne Gore i Srbije u oblasti o lokalnoj samoupravi. Ustavna pozicija lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, Crnoj Gori i Srbiji predviđena je odgovarajućim članovima.

U slučaju Republike Hrvatske lokalna samouprava je određena kao “područna (regionalna) predstavnička tijela koja su sastavljena od članova izabralih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava”.

Ustav Crne Gore lokalnu samoupravu određuje kao “pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.”

Ustavno određenje lokalne samouprave prisutno je u Ustavu Republike Srbije gdje se lokalna samouprava određuje kao “pravo građana da neposredno i preko svojih slobodno i demokratski izabralih predstavnika učestvuju u ostvarivanju zajedničkih interesa stanovnika jedinice lokalne samouprave, kao i pravo i sposobnost organa jedinice lokalne samouprave da regulišu i upravljaju, u granicama zakona, javnim poslovima koji se nalaze u njihovoj nadležnosti, a u interesu lokalnog stanovništva.”

Međutim, kako smo već ranije objasnili, specifična organizacije Bosne i Hercegovine, te činjenica da je njen Ustav dio mirovnog sporazuma rezultiralo je reduciranim određenjem lokalne samouprave. U tom kontekstu određenje lokalne samouprave je sadržano u ustavima entitete. U entitetu FBiH pored entitetskog Ustava postoje još i kantonalni ustavi.

⁷⁰Ustavni sud Republike Srbije; Link: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije> (pristupljeno: 30.08.2020. godine).

Prije pristupanja članstvu Bosna i Hercegovina ima obavezu harmonizacije zakona s Evropskom unijom. Jedinice lokalne samouprave i njihova standardizacija ima poseban značaj u procesu približavanja i ulaska u Evropsku uniju. Za vrijeme pripreme ulaska u Evropsku uniju, u Bosni i Hercegovini treba uskladiti zakon o lokalnoj samoupravi sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, kao i u Ustavu Bosne i Hercegovine jasno definisati pojam "lokalne samouprave".

Na osnovu analize društveno-historijskog nastanka i analize komparativnih modela lokalne samouprave u državama iz okruženja daje nam način organizacije i oblikovanja lokalnih samouprava i to u Republici Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

IV KONCEPTUALNE I TEORIJSKE OSNOVE POLITIČKOG I EKONOMSKOG RAZVOJA

4.1. TEORIJE, KONCEPTI I MODELI EKONOMSKOG RAZVOJA

Ekonomski razvoj države predstavlja izazov i jedan je od komplikovanijih i složenijih procesa, a ima za cilj da unaprijedi: društvene, ekonomske i političke sisteme u okviru jedne države pa i šire. "Ekonomski razvoj i razvoj bogatstva zemalja, ili regija ili urbanih, odnosno ruralnih područja u korist njihovih stanovnika, te održivi porast standarda življenja koji sugerira porast u dohotku po stanovniku, bolje obrazovanje i bolju zaštitu okoliša.⁷¹

Obuhvata ekonomski rast kvantitativne promijene u strukturi privređivanja i strukturalne transformacije. Ekonomskim razvojem dolazi do promjene socijalne strukture stanovništva, urbanog razvoja, zadovoljavaju se ljudske potrebe, poboljšava se životni standard, smanjuje se siromaštvo. Povećava se zaposlenost stanovnika, a smanjuje najveći problem današnjice, nezaposlenost. Korištenje raspoloživih resursa bez osposobljenog upravljačkog ljudskog faktora i obratno, osposobljeni ljudski faktor bez adekvatnih resursa ne može dati rezultat, odnosno privredno-ekonomski razvoj.

Faktori razvoja: ljudski faktor, prirodni resursi, kapital i savremene tehnologije. Ljudski faktor je najvažniji faktor svakog razvoja. Ljudski faktor jest i najvrijedniji faktor razvoja, jer od njega potiče i zavisi razvoj ostalih faktora. Sa stanovišta lokalnog razvoja, to se odnosi na pružanje adekvatnih resursa i edukacija iz oblasti koje su značajne za općinu, kako bi se proizveli ili pronašli prirodni resursi, te olakšala komunikacija sa savremenim tehnologijama, što dalje za cilj ima ostvarenje kapitala.

Funkcija države u ekonomskom razvoju je da organi vlasti utiču na rast privrede, proizvodnju, s namjerom da ostvari određene društvene ciljeve. Država nastoji da uspostavi privredni sistem a sve u zaštiti interesa građana u skladu sa zakonskim procedurama. Poreska politika države predstavlja važan faktor u ekonomskom i privrednom razvoju države. Poreskim reformama uspostavljaju se efikasni poreski sistemi koji imaju za cilj razvijati privedu, povećati zaposlenost stanovnika i privući i očuvati investicije.

⁷¹Osmanković, Jasmina (2007). Ekonomski razvoj – novi pristupi, Sarajevo: Ekonomski fakultet Sarajevo.

U tom kontekstu, Federalni zavod za programiranje razvoja priprema publikaciju Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u kojoj analizira sve relevantne pokazatelje lokalnog razvoja. Za potrebe ovog rada izdvojena je i analizirana razvijenost općina u Kantonu Sarajevo. Razvijenost se mjeri putem Indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u FBiH. Ovaj indeks u obzir uzima sljedeće indikatore:⁷²

- Prihodi od poreza na dohodak po stanovniku⁷³,
- Stepen zaposlenosti⁷⁴,
- Kretanje stanovništva⁷⁵,
- Udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu⁷⁶,
- Stepen obrazovanja radne snage⁷⁷.

Prema indeksu razvijenosti u Federaciji, kategorizacija jedinica lokalne samouprave radi se u pet grupa, a kantona u tri grupe, pri čemu viši broj grupe znači niži nivo razvijenosti, vidi sljedeću tabelu:

⁷²Federalni zavod za programiranje razvoja (2019): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2019 godini. str. 3,4. Link: <https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+2019.pdf /da3c08f87c0a67dae00fca69a14c1ba2.pdf> (pristupljeno:31.08.2020.)

⁷³Prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1) se računaju kao odnos ukupnog iznosa naplaćenih poreza koji su tokom jedne fiskalne godine platili poreski obveznici, fizička lica s prebivalištem ili uobičajenim boravištem na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave za koje se vrši izračunavanje, i broja stanovnika koji žive na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Za izračun ovog indikatora koriste se podaci Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine iz obrazaca: porez na dohodak od nesamostalnih djelatnosti (GIP-1022), porez na dohodak od samostalne djelatnosti (SPR-1053), porez po odbitku od slobodnih i drugih samostalnih djelatnosti (AUG-1031, ASD-1032, AMS-1035, APR-1036), porez na prihod od imovine i imovinskih prava (PIP-1034), porez od iznajmljivanja imovine (PRIM-1054), porez na dohodak od ulaganja kapitala, dobitke nagradnih igara i igara na sreću, i porez po odbitku nerezidenta na prihode od povremenog obavljanja samostalne djelatnosti (PDN-1033), i podaci Federalnog zavoda za statistiku o procijenjenom broju stanovnika na nivou kantona, odnosno jedinica lokalne samouprave. Ibid.

⁷⁴Stepen zaposlenosti (X2) se računa kao odnos ukupnog broja zaposlenih na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave, i radno sposobnog stanovništva na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave u godini za koju se radi indeks razvijenosti. Za izračun ovog indikatora koriste se podaci Federalnog zavoda za statistiku. Ibid.

⁷⁵Kretanje stanovništva (X3) se računa kao odnos procijenjenog broja stanovnika na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave u godini za koju se radi indeks razvijenosti i broja stanovnika kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave prema rezultatima posljednjeg zvaničnog popisa stanovništva. Za izračun ovog indikatora koriste se podaci Federalnog zavoda za statistiku. Ibid.

⁷⁶Udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4) se računa kao odnos broja stanovnika sa 65 godina i više na području kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave i procijenjenog ukupnog broja stanovnika kantona, odnosno jedinice lokalne samouprave u godini za koju se radi indeks razvijenosti. Za izračun ovog indikatora koriste se podaci Federalnog zavoda za statistiku.Ibid.

⁷⁷Stepen obrazovanja radne snage (X5) se računa kao odnos broja stanovnika sa srednjom školom i višim nivoom obrazovanja i radne snage (zaposleni i nezaposleni) na nivou kantona, odnosno jedinica lokalne samouprave u godini za koju se radi indeks razvijenosti. Za izračun ovog indikatora koriste se podaci Federalnog zavoda za statistiku.Ibid.

Tabela - Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i kantona prema indeksu razvijenosti

Skupina	Vrijednost JLS indeksa	Skupina	Vrijednost indeksa na nivou kantona
I	>1,25	I	>1,25
II	<1,00, 1,25>	II	<0,75, 1,25>
III	<0,75, 1,00>	III	<0,75
IV	<0,60, 0,75>		
V	<0,60		

Tabela 4: Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i kantona prema indeksu razvijenosti.

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja (2019): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2019 godini. str. 5. Link:

<https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+2019.pdf/da3c08f87c0a67dae00fca69a14c1ba2.pdf> (pristupljeno: 31.08.2020)

U nastavku je prezentiran pregled razvijenosti općina u KS za 2018 i 2019 godinu prema indeksu razvijenosti.

NAZIV	PRIHODI OD POREZA NA DOHODAK PC		STEPEN ZAPOSLENOSTI		KRETANJE STANOVNIŠTVA		UČEĆE STAROG STANOVNIŠTVA		STEPEN OBRAZOVANJA RADNE SNAGE		INDEKS		RANG		GRUPA	
	2018	2019	2018	2019	2013-2018	2013-2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Centar	4.28	4.00	4.04	4.08	0.89	0.83	0.77	0.78	1.35	1.27	2.44	2.35	1	1	I	I
Novo Sarajevo	3.18	3.14	1.85	1.87	1.00	1.01	0.85	0.87	1.28	1.23	1.75	1.74	2	2	I	I
Stari Grad	2.43	2.50	1.44	1.44	0.86	0.75	0.80	0.80	1.16	1.11	1.42	1.40	3	3	I	I
Iliča	1.52	1.63	1.43	1.46	1.39	1.59	1.06	1.07	1.10	1.07	1.32	1.39	4	4	I	I
Novi Grad	1.77	1.88	1.03	1.04	1.20	1.36	0.96	0.96	1.14	1.14	1.26	1.32	6	5	I	I
Vogošća	1.33	1.40	0.81	0.85	1.49	1.80	1.14	1.14	1.01	1.01	1.17	1.25	8	7	II	II
Trnovo	2.65	2.93	1.24	1.17	0.00	0.07	0.21	0.25	0.60	0.54	1.06	1.13	13	13	II	II
Hadžići	1.01	1.01	0.82	0.81	1.22	1.37	1.11	1.11	0.84	0.83	0.996	1.02	18	16	III	II
Ilijaš	0.70	0.73	0.89	0.86	1.35	1.54	1.13	1.13	0.71	0.77	0.94	0.98	24	21	III	III

Tabela 5: Pregled razvijenosti općina Kantona Sarajevo u 2018 i 2019.⁷⁸

Ukoliko uporedimo pogledamo ove podatke, možemo primjetiti da je prihod od poreza na dohodak opao za većinu sarajevskih općina u 2019. godini u odnosu na prethodnu godinu. U većim općinama poput općine Centar, Novo Sarajevo, Stari Grad, Iliča i Novi Grad, došlo je do povećanja stepena zaposlenosti u 2019. godini, dok se kod stepena obrazovanja stanovništva da primjetiti opadajući trend u odnosu na 2018. godinu. Ostali parametri nisu toliko oscilirali.

⁷⁸Federalni zavod za programiranje razvoja (2018): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2018 godini. str. 8. Link: <https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+po+op%C4%87ima+FBiH+2018+.ppd/f00cc7afe8a3f211676afa70b6742c3e.pdf> (pristupljeno: 31.08.2020); Federalni zavod za programiranje razvoja (2019): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2019 godini. str. 8. Link: <https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+2019.pdf/da3c08f87c0a67dae00fca69a14c1ba2.pdf> (pristupljeno: 31.08.2020).

Konkretno vezano za Općinu Stari Grad Sarajevo, može se primjetiti da je ona u 2019. godini treća općina po razvijenosti u Kantonu Sarajevo, kao što je to bila i 2018. godine. Općina Centar Sarajevo je najrazvijenija općina prema gotovo svim parametrima iz razloga što je prije svega najveća općina u ovom Kantonu, te se u njoj nalazi najveći broj škola i preduzeća, što opravdava stepen zaposlenosti i obrazovanja radne snage i prihod od poreza na dohodak koji predstavlja najvažniju stavku prihoda budžeta jedne općine.

4.2. TEORIJE, KONCEPTI I MODELI POLITIČKOG RAZVOJA

Politički razvoj se može definirati kao: proces prilagođavanja političkog sistema, u bilo kojoj historijskoj fazi ukupnog razvoja, funkcijama koje pred njega stavljuju ekonomski, kulturni, društveni i politički strukturalni uvjeti.⁷⁹

Za bivšu Jugoslaviju (1946-1992), a samim tim i za Bosnu i Hercegovinu, karakteristično je da je lokalna samouprava prošla kroz nekoliko faza razvoja koje su bile različite, protivrječne i međusobno suprotstavljene. U prvoj fazi, sistem narodnih odbora, koji je nastao u toku Narodno-oslobodilačkog rata, a predviđen je Ustavom FNRJ iz 1946. godine.⁸⁰

Već 1946. godine usvojen je Opći zakon o narodnim odborima kojim su oformljeni narodni odbori za područja administrativno-teritorijalnih jedinica mjesta, gradova i gradskih rejona, srezova i okruga. Za ovu fazu karakteristično je postojanje izvršnih odbora čiji su članovi bili odbornici i istovremeno povjerenici, i kao takvi nalazili su se na čelu pojedinih upravnih odjeljenja odnosno lokalnih resora. Općenito se može konstatirati da su narodni odbori u ovoj etapi razvoja lokalne samouprave bili više izvršna tijela centralnih organa državne vlasti nego organi lokalne samouprave.⁸¹ Donošenjem novog Općeg zakona o narodnim odborima iz 1949. godine počinje druga, a istoimenim zakonom iz 1952. godine i treća faza razvoja lokalne samouprave. Glavna novina ovih zakona u odnosu na Zakon iz 1946. godine bile su izvjesne izmjene u shvatanju razvoja nadležnosti te promjene vezane za oblasti i gradove.

⁷⁹Damien, Kingsbury (2007). Political Development. London/ New York: Routledge Taylor & Francis Group. str. 10.

⁸⁰Vidi članove 107-114. Arhivi Jugoslavije (2008). Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije, 31. januar 1946. Link: http://www.arhivyu.gov.rs/index.php?download_command=attachment&file_command=download&file_id=42688&file_type=oFile&modul=Core%3A%3AFileManagement%3A%3AcFileModul (pristupljeno: 24.06.2021).

⁸¹Dedić, Sead (1998). Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo, str. 49.

Pedesetih godina uvodi se radničko samoupravljanje⁸² koje bitno mijenja i lokalnu samoupravu. Nakon raznovrsnih rasprava o pitanjima preuređenja lokalnih zajednica donesen je Opći zakon o uređenju općina i srezova 1955. godine, kojim se uvodi novi komunalni sistem. Suština ovog sistema ogledala se u definiranju općine kao „*osnovne političko-teritorijalne organizacije samoupravljanja radnog naroda i osnovne društveno-ekonomске zajednice stanovništva na svom području koje kao takvo vrši sva prava i dužnosti upravljanja društvenim poslovima.*“⁸³

Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1963. godine, između ostalog, sadržavao je značajne samoupravne principe koji su imali znatnog odraza na položaj i ulogu općina i gradova u komunalnom sistemu. Uvodi se pojam društveno-političke zajednice, kao opći zajednički naziv za sve teritorijalne kolektivitete, pri čemu se općina definira kao osnovna društveno-politička i društveno-ekonomска zajednica.⁸⁴

⁸²“Dominantan uticaj centralnih državnih organa na jedinice lokalne vlasti proisticao je iz administrativno-centralističkog upravljanja društvenim razvojem, sve do uvođenja radničkog samoupravljanja 1950. godine. Lokalne jedinice će sve do 1955. godine, zapravo do uvođenja komunalnog sistema imati zakonski *status administrativno teritorijalne jedinice*. Kao drugo razdoblje razvoja lokalne samouprave tokom socijalističkog razvoja Bosne i Hercegovine određuje se vrijeme od uvođenja samoupravljanja 50-tih godina dvadesetog stoljeća i na toj osnovi novog sistema lokalne samouprave. Taj sistem je teorijski i institucionalno definisan kao komunalni sistem. Bitne promjene u organizaciji vlasti izvođene su na načelima decentralizacije, odnosno prenošenja niza funkcija i ovlaštenja sa viših na niže organe, a posebno na organe lokalnih teritorijalnih jedinica. Načelo upravljanja radnika u proizvodnoj sferi društva (radničko samoupravljanje) proširivalo se na društveno samoupravljanje. Cjelina društva je obuhvaćena procesom socijalizacije, što je stvaralo novi okvir za učešće građana u odlučivanju o javnim poslovima u njihovim lokalnim zajednicama. U društveno istorijskom kontekstu uvođenja i razvoja samoupravljanja oblikovan je koncept komune i komunalnog sistema: to je ustanovljeno Opštim zakonom o uvođenju opština i srezova iz juna 1955. godine. Postavlja se pitanje šta su glavni elementi koncepta komunalne samouprave? Lokalna samouprava se zasniva na neposrednom učešću građana u odlučivanju o javnim poslovima u njihovoj lokalnoj zajednici. Odlučivanje se odvija u proizvodnim jedinicama (preduzećima), mjesnim zajednicama (zbor građana), referendumom i izbornom participacijom u slobodnom izboru predstavničkih organa (opštinskog vijeća/skupštine). *Samoupravljanje u opštini javlja se kao osnova cjeline društveno-političkog sistema*. Na toj osnovi opština se definiše kao osnovna političko-teritorijalna organizacija samoupravljanja radnog naroda i osnovna društveno-ekonomска zajednica stanovništva na svom području. Ukida se određenje opštine kao administrativno-teritorijalne jedinice. Opština vrši sva prava i dužnosti upravljanja društvenim poslovima, osim onih prava i dužnosti koja su ustavom i zakonom određena za više organe vlasti. Na ovaj način se u korist opštine ustanovljava prepostavljena nadležnost. Ovim se institucionalizira princip *decentralizacije* u upravljanju društvenim poslovima. Opština se definiše kao osnovna društveno-politička zajednica (u njoj se vrši samoupravljanje i ostvaruje vlast radnih ljudi, zapravo građana kao demosa. Uvodi se jednoobraznost u položaju i samoupravnoj strukturi opštine u ruralnim i urbanim naseljima (monotipska organizacija). Organizacija samoupravljanja u opštini uspostavlja se autonomnim pravom na sopstveni statut. Statut je najvažniji akt opštinske samouprave. Statutom opštine se normiraju nadležnosti, struktura organa i prava u odlučivanju građana. Statutom se uređuju i materijalno-finansijska prava opštine, upravljanje imovinom i ubiranje prihoda za finansiranje svoga rada (pravo na sopstveni budžet). Opština je političko-teritorijalna zajednica čija se teritorija utvrđuje republičkim zakonom. U konceptu komunalne samouprave opština kao osnovna teritorijalno-politička zajednica ima svoje, ustavom određene nadležnosti.” Pejanović, Mirko (2015). Društveno-istorijski razvoj lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću. IFIMES. Link: <https://www.ifimes.org/ba/istrzivanja/drustveno-istorijski-razvoj-lokalne-samouprave-u-bosni-i-hercegovini-u-xx-stoljeцу/3838#> (pristupljeno: 24.06.2021).

⁸³ Dedić, Sead (1998). Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo, str. 52.

⁸⁴ Ibid. str. 58.

Ustav je utvrdio osnovne društveno-ekonomске, društveno-političke i regulativne funkcije općine, naglašen je princip pretpostavljene nadležnosti u korist općine. U ovoj fazi općine dobivaju na većem značaju u odnosu na srezove i okruge, pa se može reći da je tada lokalna samouprava ojačala.⁸⁵

Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1974⁸⁶ odredio je da se prava i dužnosti općine utvrđuju se ustavom i statutom općine. „*U opštini se naročito stvaraju i razvijaju materijalni i drugi uslovi za život i rad i za samoupravno zadovoljavanje materijalnih, socijalnih, kulturnih i drugih zajedničkih potreba radnih ljudi i građana, usmerava i usklađuje privredni i društveni razvoj i uređuju odnosi od neposrednog interesa za radne ljude i građane u opštini, organizuje vršenje poslova od zajedničkog i opštег društvenog interesa i obrazuju organi samoupravljanja i organi vlasti za vršenje tih poslova, obezbeđuje neposredno izvršavanje zakona, ako njihovo izvršavanje zakonom nije stavljen u nadležnost organa širih društveno-političkih zajednica, obezbeđuje ostvarivanje i zaštita sloboda, prava i dužnosti čoveka i građanina, obezbeđuje ostvarivanje ravnopravnosti naroda i narodnosti, štiti zakonitost i sigurnost ljudi i imovine, uređuje korišćenje zemljišta i dobara u opštoj upotrebi, uređuje i organizuje narodna odbrana, uređuju odnosi u stambeno-komunalnoj oblasti, uređuje i obezbeđuje zaštita i unapređivanje čovekove sredine, organizuje i obezbeđuje društvena samozaštita, i organizuje i obezbeđuje društvena kontrol*“⁸⁷.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶“ Ustav je proglašen na sednici Veća naroda Savezne skupštine. Rešenja usvojena amandmanima 1967, 1968. i 1971. uneta su u novi Ustav. Prvi put je u najvišem pravnom aktu države navedeno da SFRJ ima himnu, ali nije dat njen naziv. Uveden je konsenzus republika i pokrajina prilikom odlučivanja, uključujući i promenu ustava. Legalizovano je pravo na samopredelenje i otcepljenje, ali je ostalo nejasno da li su nosioci toga prava narodi ili republike. Društvena svojina proglašena je osnovnim obeležjem ekonomskog sistema. Uveden je delegatski sistem kao osnova iz koje izrastaju skupštine svih društveno-političkih i interesnih zajednica kao i organi društvenog samoupravljanja. Budući da je amandmanima sprovedena temeljna reforma federacije, Ustav iz 1974. u pogledu utvrđivanja karaktera i sadržaja funkcija i odnosa u saveznoj državi nije doneo bitne izmene. Do promena je uglavnom došlo u organizaciji federacije. Umesto dotadašnjih pet veća Skupština SFRJ su sačinjavali Savezno veće i Veće republika i pokrajina. Josip Broz Tito postao je predsednik "bez ograničenja trajanja mandata". Članove SIV-a birala su oba veća Skupštine SFRJ vodeći računa o ravnopravnoj zastupljenosti republika i odgovarajućoj zastupljenosti autonomnih pokrajina. Ustav je iscrpni i jasnije definisao samoupravne interesne zajednice kao relativno nov oblik samoupravnog povezivanja. Ustanovljena je obaveza konstituisanja mesnih zajednica kao osnovnog oblika samoupravnog organizovanja radnih ljudi i građana na lokalnom nivou. U Ustavu je naglašena i razrađena društvena zaštita samoupravnih prava i društvene svojine i utvrđeni organi koji ostvaruju tu zaštitu unoseći u ovu oblast i neke značajne novine. Uveden je društveni pravobranilac samoupravljanja kao samostalni organ koji je pokretao postupak za zaštitu samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine." Arhivi Jugoslavije (2008). Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, 21. februar 1974. Link: http://www.arhivyu.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/leksikon_jugoslavije/konstitutivni_akti_jugoslavije/ustav_sfrj_1974.html (pristupljeno: 24.06.2021).

⁸⁷Ustava SFRJ iz 1974 godine. Link: <http://mojustav.rs/wp-content/uploads/2013/04/Ustav-SFRJ-iz-1974.pdf> (pristupljeno: 13.06.2021. godine)

Komunalni sistem općina u tadašnjem pravno-političkom uređenju na lijep način objašnjava prof. Šmidovnik kao “*komunalni sistem koji, uprkos svim eventualnim nedostacima, kasnije nakon ukidanja, u prigovorima protiv uspostavljanja „klasične lokalne samouprave”, pokazao da je komunalni sistem na neki način građanima odgovarao. Odgovarao je zbog toga jer su državne službe s kojima imaju građani najviše posla bile blizu, u općinama, a ne u udaljenim državnim jedinicama, i jer su državne službe represivnog značaja organizirane u općinama i odgovorne jedino općinskim organima gubile svoju „oštrinu” kako bi je diktirao državni zakon*”.⁸⁸

4.2.1 Općina Stari Grad u vremenu Otomanske uprave

U doba Otomanske uprave u Bosni su se razvile tri vrste gradova. Prvo, to su bili gradovi koji su se kao proizvodna, obrtna i kulturna središta razvili duž značajnih trgovačkih puteva. Na drugom mjestu su bili gradovi koji su formirani kao središta većih administrativnih i sudskih teritorijalnih jedinica kao što su sandžaci i kadiluci. Osmanlije su također stavile u službu i proširile jedan broj starih rudarskih naselja i srednjovjekovnih trgova.⁸⁹

Bosanska naselja gradskog tipa imala su, u pravilu, “status kasabe, odnosno provincijskog osmanskog grada.”⁹⁰ Samo su Sarajevo i Banja Luka, kao sjedišta Bosanskog ejaleta, stekli u XVI odnosno XVII stoljeću status šehera ili modernism jezikom rečeno, velegrada.⁹¹ Sarajevo, najprije u status kasabe postaje središte Bosanskog krajišta. Zapravo, dva prva naselja koja su dobila status kasabe u Bosanskom sandžaku, bila su Novi Pazar i Sarajevo. Utemeljen sredinom XV stoljeća, Novi Pazar je povezivao Skoplje sa zapadnim stranama ili Bosanskim krajištem, odnosno Sarajevom.

I Novi Pazar i Sarajevo utemeljio je je skopski, a kasnije Bosanski krajišnik Isa-beg Ishaković. Sarajevo je svojom vakufnamom, utemeljio 1462.godine. Od tada, Sarajevo postaje veće urbano naselje.⁹²

⁸⁸ Šmidovnik Janez (1999). Lokalna samouprava, Sarajevo: Univerzitetska knjiga. str. 146.

⁸⁹ Imamović, Mustafa (1998). Historija bošnjaka, Sarajevo: Bošnjačka zajednica kulture Preporod. str. 183.

⁹⁰ Ibid, str. 183-184.

⁹¹ Ibid, str. 184.

⁹² Ibid, str. 218.

Sarajevo nije bilo samo trgovačko središte. Ono je vremenom postalo značajno obrtno središte. Tradicija gradskog života na Orijentu, koja je došla sa otomanskim upravom, podstakla je razvoj proizvodnih i uslužnih djelatnosti u Sarajevu. U Sarajevu se razvilo oko osamdeset različitih proizvodnih i uslužnih zanata.⁹³

Početkom treće decenije XVI stoljeća, zapravo 1521. godine, za upravnika Bosanskog sandžaka došao je Gazi Husrev-beg. Na tom položaju je ostao sve do smrti 1541. godine. Sa Gazi Husrev-begom počinje drugo građevinsko razdoblje. Zapravo, radi se o drugom razdoblju urbanog, privrednog i kulturnog razdoblja Sarajeva. Smatra se da je to bio “zlatni vijek” u razvoju starog Sarajeva, koje je “upravo od kasabe postalo šeher”, što znači veliki grad.⁹⁴

Sarajevo kao grad počeo se razvijati pod Ottomanskim upravom. Slobodno možemo reći da su namjesnici Isa-beg Ishaković i gazi Husrev-beg zaslužni za preporod Sarajeva, odnosno za njegovo utemeljenje. Naročito sa svojim vakufnama. Najveći dio vakufnama nalazi se na području Općine Stari Grad Sarajevo. Njihove zadužbine i danas su očuvane, bilo da su obnovljene ili su u fazi čekanja na obnovu. Primjera radi, poslije 1996. godine, Gazi Husref begova biblioteka je obnovljena, Haman pored Careve džamije, Bakr babina džamija, Mevlevijski istraživački centar i drugi objekti, proglašeni kao nacionalni spomenici od strane Komisije za nacionalne spomenike. Kada Komisija za nacionalne spomenike proglaši objekat kao nacionalni spomenik ili objekat od historijske važnosti isti se ne smije uređivati i mijenjati u građevinskom smislu, bez saglasnosti i nadzora Kantonalnog zaavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajeva.⁹⁵ Finansijska sredstva za ove namjene uglavnom se izdvajaju iz budžeta Općina, što predstavlja složenost postupka obnove, tako da mnogi objekti propadaju.⁹⁶

⁹³ Ibid, str. 219.

⁹⁴ Ibid, str. 220.

⁹⁵ Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo. Evidentiranje kulturnih dobara. Link: <http://www.spomenici-sa.ba/evidentiranje-kulturnih-dobara/> (pristupljeno 21.06.2021).

⁹⁶ Član 24. Bez saglasnosti Kantonalnog zavoda ne mogu se izvoditi radovi na: zaštićenom lokalitetu, nekretnini i u zaštitnom pojasu, kojima bi se neposredno ili posredno mogao izmijeniti izgled, autentičnost, izvornost ili drugo svojstvo tog dobra baštine, evidentiranim potencijalnom dobru baštine iz člana 11. ovog zakona, području gdje se opravdano pretpostavlja da se mogu pronaći dobra baštine. Pod radovima u smislu alineje 1. stava 1. ovog člana podrazumijeva se i postavljanje reklama, rasvjete, panoa i drugog mobilijara. Rješenje kojim Kantonalni zavod daje saglasnost za izvođenje radova na zaštićenom lokalitetu, nekretnini ili u zaštitnom pojasu, kao i na području iz alineje 2. stava 1. ovog člana obavezno sadrži i mjere zaštite. U slučaju kada se izvođač radova ne pridržava mjera zaštite u smislu stava 3. ovog člana ili ako izvodi radove na zaštićenom lokalitetu, nekretnini ili u zaštitnom pojasu kao i na području iz alineje 2. stav 1. ovog člana bez saglasnosti Kantonalnog zavoda, ovaj zavod dužan je da pokrene postupak za obustavu radova dok se ne obezbijede utvrđene mjere zaštite, kao i da zatraži da izvođač radova nadoknadi pričinjenu štetu. Zakon o zaštiti kulturne baštine, “Službene novine Kantona Sarajevo” broj: 2/00.

Vlada Republike Turske putem razvojne agencije Turske (TIKA), mnoge objekte izgrađene u periodu Otomanske uprave je obnovila, kako u Bosni i Hercegovini, tako u Općini Stari Grad Sarajevo.

4.3. Općina Stari Grad u doba Austrougarske monarhije

Na Berlinskom kongresu 1878 godine., upravu nad Bosnom i Hercegovinom dobila je Austrougarska monarhija⁹⁷. Organizacija grada Sarajeva je imala: Gradsko vijeće i Gradsko poglavarstvo kao izvršna tijela.⁹⁸ Sarajevska gradska opština je najprije dobila svoj privremeni satut 22.avgusta 1878. godine.

Neposredno po zauzimanju Sarajeva od strane austrougarskih trupa (19.VIII 1878.) general Filipović je objavio (22.VIII 1878.) provizorni Statut grada Sarajeva koji je propisana organizacija opštine, te formirano opštinsko vijeće (zastupstvo) i poglavarstvo (magistrat), organi koji su pod kontrolom Vladina povjerenika, brinuli o opštinskim poslovima i istovremeno, vršili određene upravne poslove. Marta 1880. Zemaljska vlada izradila je poslovni red za Zastupstvo i Gradsко poglavarstvo, koji su dopunjeni 1884. odnosno 1899. godine. Od 1883. Grad je bio podijeljen na 7 kotara (reona): 1) Čaršija, 2) Koševa, 3) Bjelave, 4) Kovači, 5) Grad (Vratnik), 6) Hrvatin (do potoka Bistrik) i 7) Čobanija, a od 1. januara 1898. Gradu su pripojeni i Pofalići i dio opštine Dolac. Gradsko poglavarstvo je bilo opštinski izvršni organ pod kontrolom Opštinskog zastupstva, odnosno Zemaljske vlade. Fond Gradskog poglavarstva Sarajevo preuzet je u Arhiv od Narodnog odbora grada Sarajeva u nekoliko mahova (1948, 1949, 1952, 1953), u nesređenom i oštećenom stanju. U toku II svjetskog rata dio ove građe, naročito kad je riječ o knjigama (djelovodni protokoli i registri), okupatorska njemačka vojska ih je dijelom koristila za loženje i grijanje dok je boravila u zgradici Vijećnice. Ova arhivska građa je oštećena i prilikom brojnih seoba i njenog smještaja i držanja u neadekvatnim prostorima. U takvim okolnostima Arhiv u prve dvije decenije nakon preuzimanja fonda Gradskog poglavarstva, činio koliko je mogao na sređivanju i obradi, tj. izradi informativnih sredstava.⁹⁹

⁹⁷“Preuzimanjem zatećene upravne strukture, Bosna vilajet je postao Reichsland, sandžaci ili live postali su okruzi, kaze (srezovi) pretvorene su u kotare, a nahije u kotarske ispostave. Valija je postao zemaljski poglavar (Landesschef), mutesarifi (upravnici sandžaka) postali su okružni predstojnici, a kajmakami ili mudiri (upravnici srezova) preimenovani su u kotarske predstojnike. Bosna i Hercegovinu je podijeljena u šest okruga (Sarajevo, Tuzla, Travnik, Mostar, Banja Luka i Bihać) i 54 kotara s 23 kotarske ispostave, iako se njihov broj kasnije povremeno mijenjao.“ Balta, Ivan (2011). Odnosi Austrougarskih političkih krugova prema Bosni i Hercegovini u povodu donošenja Ustava 1910. godine. u Zbornik radova / Naučni skup Ustavno pravni razvoj Bosne i Hercegovine (1910-2010.), Tuzla. str. 34. Link: <http://pf.untz.ba/dokumenti/naucni-skupovi/ustavno-pravni-razvoj-bih.pdf> (pristupljeno 22.06.2021).

⁹⁸Pejanović, Mirko (2015). Društveno-istorijski razvoj lokalne samouprave u XX stoljeću, u Država Bosna i Hercegovina i demokratija, University-press – Magistrat izdanje, Sarajevo.

⁹⁹Historijski arhiv Sarajevo, Uprava, Link: http://www.arhivsa.ba/wordpress/?page_id=1008 (pristupljeno 22.06.2021).

Za vrijeme Austrougarske uprave Sarajevo je doživljava novi preporod u smislu novog stila gradnje objekata, kao i organizovanja uprave. Dijelovi stare čaršije ostaju nepromijenjeni, odnosno zadržavaju se, kao i stil gradnje u mahalama. Na području Općine Stari Grad Sarajevo gradi se gradska Vijećnica.¹⁰⁰ Za prvog gradonačelnika izabran je Mustafa-beg Fadilpašić.¹⁰¹

¹⁰⁰“Po okupaciji BiH 1878. godine, tačnije već 20. augusta te godine, po naredbi austrougarske vlasti formirano je Gradsko poglavarstvo Sarajeva koje je do 1881. bilo smješteno u zgradu na lijevoj obali Miljacke, u starom Zildžiluku, a od 1886. godine u Dženetića kući na Bistriku. Potreba za izgradnjom reprezentativnog objekta kao sjedišta gradске uprave iskazana je još 1880. godine, ali se sa izgradnjom sarajevske Vijećnice otpočelo tek 1892. godine. Prvi projekat je povjeren Karlu Paržiku na čiji projekat je ministar B. Kallay imao primjedbe koje projektant nije htio prihvati, pa je izrada novog projekta povjerena arhitekti Alexandru Witteku, koji na njemu radi 1892. i 1893. godine. Pošto je projekt radio u pseudo-maurskom stilu dva puta odlazi u Kairo radi studiranja objekata rađenih u ovom stilu. Uzor mu je bila džamija i medresa Hasana II u Kairu. Kako je ovaj (navodno upravo zbog ovog projekta) umno obolio i izvršio samoubistvo to je rad na projektu nastavio Ćiril M. Ivezović. Sa malim preinakama Wittekovog rješenja projekt je završio 1894. godine. Izgradnja objekta je započeta 1892. godine, a završena 1894. godine, dakle u vrijeme izrade projekta. Objekat je svečano otvoren 20. aprila 1896. godine, kada je baron Ivan Apel zgradu zvanično predao na korištenje Gradskom poglavarstvu.” Gradska vijećnica Sarajevo (2021). Gradnja gradske vijećnice Sarajevo. Link: <https://www.vijecnica.ba/bs/article/1/gradnja-gradske-vijecnice-sarajevo> (pristupljeno 22.06.2021).

¹⁰¹“Dolaskom Austro-Ugarske na teritoriju naše domovine Bosne i Hercegovine ustanovljena je funkcija gradonačelnika po uzoru na evropske gradove tog vremena. Za prvog gradonačelnika Sarajeva imenovan je Mustaj-beg Fadilpašić, koji se na čelu glavnog grada zadržao u periodu od 1878. do 1892. godine. Rođen je u Sarajevu 1830. godine. Sin je Fadil-paše Šerifovića. Odrastao je i školovao se u Carigradu. Bio je imenovan za mulu u Carigradu, a kasnije u Egiptu, ali je dužnosti vršio preko zamjenika. Godine 1860. došao je u Sarajevo i postao član i medžilisa-idare. Porodica Fadilpašić svakako je bila i jedna od najuglednijih bošnjačkih porodica ne samo u Sarajevu, već u cijeloj Bosni i Hercegovini. AKOS (2017). Mustaj-beg Fadilpašić – prvi gradonačelnik Sarajeva. Link: <https://akos.ba/mustaj-beg-fadilpasic-prvi-gradonacelnik-sarajeva/> (pristupljeno 22.06.2021).

Prema ustavu iz 1910. godine¹⁰², Car je proglašio Bosnu i Hercegovinu jedinstvenom administrativnom teritorijom pod odgovornim vodstvom zajedničkog ministra finansija¹⁰³. Implementacijom ustava, položaj Bosne i Hercegovine se nije promijenio. Ostala je *corpus separatum* administriran od strane Austrije i Mađarske. Ustav je izdvojio sljedeće institucije: Bosanski sabor¹⁰⁴, Zemaljski savjet¹⁰⁵ i kotarska vijeća.¹⁰⁶

¹⁰²“Poslijе uspostavljanja ustavnog uređenja (1910.), tj. od 1912. godine, reorganizacijom Zemaljske uprave ukinut je položaj civilnog adlatusa, a rukovođenje Zemaljskom vladom povjerenog je neposredno zemaljskom poglavaru, kojem je pomagao “zamjenik zemaljskog poglavara”. Zemaljski poglavar je istovremeno bio zapovjednik okupacijskog korpusa, pa su tu funkciju u Bosni i Hercegovini stalno obavljali visoki carski oficiri. U isključivu nadležnost zajedničkog Ministarstva vojske spadali su: svi poslovi zajedničkih vojnih četa Bosne i Hercegovine i Sandžaka, zapovjedništvo bosanskohercegovačkih trupa i policije, pošta i telegraf, te uprava željezničke pruge Banja Luka – Dobrljin. Koristeći mandat Berlinskog kongresa, Austro-Ugarska je nastojala što prije okupaciju pretvoriti u trajnu aneksiju Bosne i Hercegovine. U tim nastojanjima, istaknuto mjesto pripadalo je donošenju Vojnog zakona, kojim je uspostavljena vojna obveza “zemaljskih pripadnika” i započeto formiranje bosanskohercegovačkih jedinica u sklopu austrougarske armije. Uz nezadovoljstvo naroda uvođenjem vojne obveze i poreznog sustava, postojali su i drugi uzroci nezadovoljstva: kuluk, zavođenje krute birokratsko-policiske uprave, diferencirani stavovi prema pojedinim narodima Bosne i Hercegovine, te neriješen državno-pravni međunarodni položaj Bosne i Hercegovine.“ Balta, Ivan (2011). Odnosi Austrougarskih političkih krugova prema Bosni i Hercegovini u povodu donošenja Ustava 1910. godine. u Zbornik radova / Naučni skup Ustavno pravni razvoj Bosne i Hercegovine (1910-2010.), Tuzla. str. 35. Link: <http://pf.untz.ba/dokumenti/naucni-skupovi/ustavno-pravni-razvoj-bih.pdf> (pristupljeno 22.06.2021).

¹⁰³“Ustavni poredak u Bosni i Hercegovini reguliran je 1910. godine sa šest zakona koji predstavljaju cjelinu: (1) Zemaljski ustav (statut); (2) Izborni red; (3) Saborski poslovni red; (4) Zakon o društвima za BiH; (5) Zakon o skupljanju za BiH; i (6) Zakon o kotarskim vijećima. Bosanski ustavni poredak se zasnivao na ideji takozvane “piramidalne ustavnosti”, prema kojoj se prвobitna minimalna ustavna prava, zajamčena ovim zakonima, imaju postepeno proširivati novim demokratskim ustanovama i u vidu poklona povremeno davati narodu. Ovakav koncept ograničene ustavnosti bio je, po zvaničnom tvrđenju, logična posljedica kulturne zaostalosti naroda u Bosni i Hercegovini.“ str. 27. Imamović, Mustafa (2011). ZEMALJSKI ŠSTATUT U USTAVNOJ HISTORIJI BOSNE I HERCEGOVINE, Historijska traganja, 7, str. 11-39. link: http://iis.unsa.ba/wp-content/uploads/2019/09/historijska_traganja_7.%C4%8CLANCI-MustafaI.pdf (pristupljeno 22.06.2021).

¹⁰⁴“(1) Sabor je sastavljen kombinacijom socijalnog, konfesionalnog i virilističkog kurijalnog sistema, veoma složenog karaktera. Za razliku od drugih anahronih predstavnicih ustanova u Monarhiji, bosanskohercegovački sabor se nije zasnivao ni na nekoj posebnoj domaćoj tradiciji. Prema izbornom saborskem redu, građani su po konfesionalnoj pripadnosti bili podijeljeni u tri kurije. Tako je svakoj etničko-vjerskoj grupi osiguravan određeni broj poslaničkih mesta, srazmjerno njenoj brojnosti i udjelu u ukupnom stanovništvu zemlje. Unutar konfesionalnog izbornog tijela postojale su posebne kurije na socijalnoj bazi: gradska, seoska, veleposjednička i kurija inteligencije. Pored izbornih poslanika, u Sabor je ulazio i određeni broj virilista. Takvih je prema članu 22. Ustava ukupno bilo dvadeset: reisul-ulema, vakufsko-mearifski direktor, sarajevski i mostarski muftija i po imenovanju najstariji muftija; četiri srpsko-pravoslavna mitropolita i potpredsjednik Velikog upravnog i prosvjetnog savjeta SPC; rimokatolički nadbiskup, te oba provincijala (redodržavnika) franjevačkog reda; sefardski nadrabin; predsjednik Vrhovnog suda; predsjednik Advokatske komore u Sarajevu; načelnik zemaljskog glavnog grada Sarajeva i predsjednik Trgovačke i obrtničke komore u Sarajevu.“ Ibid. str. 29.

¹⁰⁵“Zemaljski savjet je kao poseban organ preuzeo u takvim uslovima sve poslove komuniciranja Sabora sa ostalim organima vlasti. Ovaj savjet od devet članova (četiri pravoslavna, tri muslimana i dva katolika) birali su saborski zastupnici “iz svoje sredine za sav saborski period”. Članom 39. Ustava je određeno da Zemaljski savjet “daje na zahtjev Zemaljske vlade izjave ili mnijenja o takvim javnim poslovima, u kojima ima Bosnu i Hercegovina dijela”. Vlade obje države Monarhije mogu sporazumno preko zajedničkog ministra finansija “pitati Zemaljski savjet ili se on može istim putem obraćati na njih istovjetnim predstavkama”. Predsjednik Sabora je jednovremeno predsjednik Zemaljskog savjeta.“ Ibid. str. 31.

¹⁰⁶“Zajedno sa ustavom donijet je i Zakon o kotarskim vijećima, kojima su ukinuti dotadašnji kotarski upravni medžlisi sa savjetodavnim pravom glasa, a uvedena kotarska vijeća kao neka vrsta izbornih samoupravnih organa. Izbor kotarskih vijeća vršen je također prema konfesionalnom ključu. Jedan mandat je dolazio na 1.500 pripadnika određene konfesije u seoskim općinama i na 750 pripadnika u gradovima. Mandat članova vijeća trajao je šest godina. Svaki izabrani vijećnik, ukoliko nije stariji od 60 godina ili nije bolestan, morao je obavezno prihvati mandat. Zakonom je predviđeno da se kotarsko vijeće “na poziv kotarskog predstojnika po pravilu dva puta na godinu sastane u kotarskome mjestu”. “Politički, vjerski i narodnosni poslovi kao i opći zakoni i naredbe, koje se tiču cijele zemlje, isključeni su od raspravljanja i odlučivanja kotarskog vijeća”.

4.4. Općina Stari Grad od Austrougarske do početka rata 1992-1996.

Od kasabe do šehera, od šehera do modernog grada, u gradu Sarajevo se gradilo, u prepoznatljivim stilovima Otomanske imperije do novih stilova gradnje za vrijeme Austrougarske monarhije. Spoj nekadašnjeg otomansko-evropskog urbanističkog građenja i danas se vidi na području Općine Stari Grad Sarajevo., što je čini specifičnom u odnosu na ostale općine, kako u region tako u cijelom svijetu. Ekonomskim i privrednim razvojem grada za vrijeme Ottomanske i Austrougarske uprave, najvećim dijelom je bila obuhvaćeno područje Općine Stari Grad Sarajevo.

Nakon atentata na austrougarskog prijestolonasljednika¹⁰⁷ započinje Prvi svjetski rat. Poslije Prvog svjetskog rata 1914-1918, Sarajevo u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca od 1918-1929, i u Kraljevini Jugoslaviji od 1929.-1941. imalo status grada¹⁰⁸. U Kraljevini Jugoslaviji, Sarajevo je bilo sjedište Drinske banovine.¹⁰⁹ Sarajevo i područje Općine Stari Grad Sarajevo u tom period nema značajnog privrednog, urbanog i ekonomskog razvoja. Tokom Drugog svjetskog rata, Sarajevo je politički bilo dio Nezavisne države Hrvatske, a

Zadatak kotarskog vijeća svodi se na učestvovanje "u upravi javnih poslova kotara". Član 44. zakona o kotarskim vijećima je odredio da u te poslove spadaju: javni radovi u kotaru, mjere za podizanje ratarstva i stočarstva, javna nastava, sajmovi, pomoć pri elementarnim nesrećama, saradnja u upravi kotarske potporne zaklade i zaklade za gajenje stoke, osnivanje i upravljanje kotarskih zavoda za opskrbu sirotinje i njegovanje bolesnika i uopće saradnja u zdravstvenoj i veterinarskoj upravi i nadzor nad radom seoskih općina." Ibid.str. 31, 32.

¹⁰⁷"Atentat na austrougarskog prijestolonasljednika Franca Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju 28. juna 1914. godine je poznat kao Sarajevski atentat. Ovaj atentat poslužio je kao povod za početak Prvog svjetskog rata. Gavrilo Princip član tajne organizacije "Mlada Bosna" (pod nadzorom organizacije "Crna ruka" iz Beograda) koja je imala cilj da putem buna, ustanaka i oružanih atentata zbaci austrougarsku vlast u Bosni i Hercegovini, izvršio je atentat na Franca Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju." Historija.ba (2011-2021). Sarajevski atentat. Link: <https://historija.ba/d/15-sarajevski-atentat> (pristupljeno 22.06.2021).

¹⁰⁸"Ujedinjenjem, odnosno proglašenjem Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1. decembra 1918, BiH je ušla u sastav jedinstvene jugoslavenske države, ali je još jedno duže vrijeme zadržala neke elemente i oblike svoje državnosti, čime je i Sarajevo ostalo u statusu zemaljskog glavnog grada. Narodna vlada za BiH je poslije 1. decembra 1918. nastavila svoj rad kao Zemaljska vlada za BiH. Poslije donošenja Vidovdanskog ustava, 28. juna 1921., Zemaljska vlada je nastavila rad kao Pokrajinska uprava za BiH. Pošto je u aprilu 1922. donijet zakon kojim su u državi uspostavljene 33 oblasti, od kojih šest u BiH, to su centralne vlasti u Beogradu počele požurivati likvidaciju Pokrajinske uprave, cijeneći da je već krajnje vrijeme za dokidanje pokrajinskih vlada koje su, bez obzira na stalno smanjivanje njihovih nadležnosti, u narodu općenito smatrane kao vlade njegove uže historijske domovine. To nije odgovaralo intencijama režima da se u skladu sa odredbama Vidovdanskog ustava provede u državi potpuna unitarizacija i centralizacija cjelokupne uprave. Likvidacija Pokrajinske uprave za BiH pokazala se kao složen i komplikiran posao koji je potrajaо skoro dvije godine. Poslovi Pokrajinske uprave za BiH su konačno u cijelosti likvidirani 25. februara 1924., čime je Sarajevo izgubilo attribute zemaljskog glavnog grada i svedeno na sjedište sarajevske oblasti." Grad Sarajevo (2021). Historija, Sarajevo u periodu 1918-1945. godine. Link: <https://www.sarajevo.ba/bs/article/1221/sarajevo-u-periodu-1918-1945-godina> (pristupljeno 22.06.2021).

¹⁰⁹"Nakon I. svjetskog rata Sarajevo je bilo sjedište Pokrajinske vlade, potom sjedište istoimene oblasti (1921–29) te Drinske banovine (1929–41)." Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). Sarajevo. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Link: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54582> (pristupljeno 22.06.2021).

vojno pod njemačkom okupacijom. Grad Sarajevo s okolinom, pod nazivom Vrhbosna je predstavljalo jednu od dvadeset dvije velike župe u NDH.¹¹⁰

Period Drugog svjetskog rata u Sarajevu, ostaje poznat kao period ubijanja, progona i mučenja Jevreja, Srba, Roma i antifašista.

Poslije Drugog svjetskog rata grad Sarajevo je organizovan u devet kvartova, da bi od maja 1945. godine reorganizovan u četiri Rejona. U svakom rejonom je imenovan narodni odbor. Ovi organi su su djelovali uglavnom kao provoditelji politika i direktiva Komunističke partije u Gradu. Prvi izbori za nove vlasti u gradu Sarajevu održani su u septembru 1945. godine.¹¹¹ Na prostoru Općine Stari Grad Sarajevo nema značajnih promjena u ekonomskom ili privrednom razvoju.

Nakon donošenja Ustava Bosne i Hercegovine 1963. godine¹¹² dolazi do promjena u organizaciji lokalnih jedinica. Ustav SRBiH, član 90: “*Opština se obrazuje za područje jednog ili više naseljenih mjesta koja su povezana zajedničkim interesima građana i na kome postoje uslovi za materijalni i društveni razvitak, za ostvarivanje samoupravljanja građana i za vršenje ustavom i zakonom određenih ostalih funkcija opštine. Područje opštine utvrđuje se i mijenja republičkim zakonom. Republičkim zakonom se utvrđuje koja naseljena mjesta ulaze u sastav opštine. Obrazovanje i ukidanje opštine, kao i promjene u području opštine, mogu se vršiti samo po prethodno pribavljenom mišljenju zborova birača i opštinskih i sreskih* skupština zainteresovanih opština i srezova.*”

Na području Sarajeva formiraju se općine Novi Grad i Stari Grad, što je uslijedilo uspostavljanjem i razvojem komunalnog sistema. Općina Stari Grad Sarajevo je formirana podjelom Općine Centar. Jedinstveni organ za gradske općine je Grad Sarajevo i Gradsko vijeće grada Sarajeva. Ovakvo društveno-političko uređenje zadržava se do devedesetih godina.

¹¹⁰ Doma, Robert J i Valenta, Danijela (2006). Sarajevo – biografija grada, Sarajevo: Institut za istoriju.

¹¹¹ Doma, Robert J i Valenta, Danijela (2006). Sarajevo – biografija grada, Sarajevo: Institut za istoriju, str. 231.

¹¹² Ustav SRBiH “Službeni list SRBiH” broj: 14/63.

Prepis!

Na osnovu člana 349. stav 1. tačka 5. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine izdaje

U K A Z
O PROGLAŠENJU ZAKONA O OBRAZOVANJU
OPŠTINA SARAJEVSKO POLJE I STARI GRAD
SARAJEVO

Proglašava se Zakon o obrazovanju opština Sarajevsko polje i Stari grad Sarajevo, koji je donijela Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine na sjednici Društveno-političkog vijeća od 16. decembra 1977. godine i na sjednici Vijeća opština od 16. decembra 1977. godine.

PR broj 318
16.decembra 1977. godine
Sarajevo

Presjednik
Predsjedništva SRBiH
Rato Dugonjić, s.r.

Z A K O N
O OBRAZOVANJU OPŠTINA SARAJEVSKO POLJE
I STARI GRAD SARAJEVO

Član 1.

Ovim zakonom obrazuju se opštine, i to:

- 1) opština Sarajevsko polje – sa sjedištem Skupštine opštine u Sarajevu, i
- 2) opština Stari grad Sarajevo – sa sjedištem Skupštine opštine u Sarajevu.

Član 2.

Područje opštine Sarajevsko polje obuhvata naseljena mjesta: Ahatovići, Bojnik, Dobrinja, Dobroševići, Dvor, Gornji Dolac, Mihaljevići, Rajlovac, Rečica, Reljevo, Sarajevo dio koji pripada ovoj opštini utvrđen granicom određenom u stavu 3. ovog člana, Smiljevići, Zabrdje i Žuc.

Naseljena mjesta iz prethodnog stava izdvajaju se iz područja opštine Novo Sarajevo.

Granica između opštine Sarajevsko polje i opštine Novo Sarajevo počinje od granice opštine Vogošća i opštine Novo Sarajevo na mjestu zvanom Solište koje čini tromeđu između opštine Novo Sarajevo, opštine Sarajevsko polje i opštine Vogošća. Od ove tromeđe granica ide prema jugu koritom Buća Potoka do organizacije udruženog rada «Zrak». Odavde granica blago skreće u pravcu jugozapada između parcela broj 2489, 2420 i 2501 k.o. Novo Sarajevo I, s jedne strane, i parcela broj 2417, 2423, 2421, 2493, 2492, 2491, 2490, 2481, 2498, 2487, 2619, 2618, 2494, 2496, 2498 i 2499 k.o. Novo Sarajevo I, s druge strane, do tromeđe parcela broj 2499, 2500 i 2501 k.o. Novo Sarajevo I. Od ove tromeđe granica skreće u pravcu jugoistoka, ide granicom između parcela broj 2500, 2647, 2609/1 i 2597/14 k.o. Novo Sarajevo I, s jedne strane i parcela broj 2499, 1611, 1610, 2623/1, 2609/2 i 2597/1 k.o. Novo Sarajevo I, s druge strane, do mjesta zvanog Obad, tj. do četveromeđe parcela broj 2675/1, 2675/7, 4327/1 i 4327/15. od ove

četveromeđe granica skreće upravcu jugozapada istočnom granicom puta od mjesta Obad do tačke gdje ovaj put izlazi na Drinsku ulicu, presijeca Drinsku ulicu do željezničke pruge normalnog kolosijeka. Od ove tačke granica skreće u pravcu zapada i ide sjevernom granicom željezničke pruge normalnog kolosijeka do tačke gdje željeznička pruga presijeca šestu transverzalu. Od ove tačke granica skreće prema jugu – sredinom šeste transverzale do mosta na rijeci Miljacki, između naselja Čengić Vila II i Otoka. Od mosta skreće u pravcu istoka lijevom obalom rijeke Miljacke do željezničkog mosta na Miljacki (podvožnjak). Od mosta granica skreće prema jugu nasipom željezničke pruge Sarajevo – Višegrad do Kumrovačke ulice. Nastavlja Kumrovačkom ulicom do raskršća Sremske, Prijedorske, Kumrovačke i Kumanovske ulice. Od ove tačke produžava Kumanovskom ulicom, izlazi na Milinklasku i alje produžava Milinkladskom ulicom do tačke gdje se sastaju ulice Milinkladska i Ozrenска. Od ovog mjesta granica skreće u pravcu zapada, ide južnom stranom ozrenске ulice do mjesta Bogoševac. Od Bogoševca nastavlja na jugozapad granicom parcela 15, 14, 13, 11, i 10 k.o. Lukavica, s jedne strane i parcela broj 17, 19, 268, 270, 271, 272, 290 i 305 k.o. Lukavica, s druge strane, do kasarne «Slaviša Vajner Čiča» i produžava zapadnom stranom kasarne do potoka «Tilava». Odatle ide uzvodno potokom «Tilava» do tromeđe parcela 2273/2, 2271 i 3149. Od ove tromeđe se odvaja u pravcu juga, presijeca Lukavičku cestu, a zatim izlazi na Kasindolsku cestu, istom produžava u pravcu jugozapada do mjesta Bijelo polje odnosno do granice opštine Novo Sarajevo i Ilidža.

Član 3.

Područje opštine Stari grad Sarajevo obuhvata naseljena mjesta: Barice, Blizanci, Bulozi, Donje Biosko, Donje Međuše, Dovlići, Faletići, Gornje Biosko, Gornje Međuše, Hreša, Kumane, Njemanica, Močioci, Sarajevo dio koji pripada ovoj opštini utvrđen granicom određenom u stavu 3. ovog člana, Studenkovići i Vučja Luka.

Naseljena mjesta iz prethodnog stava izdvajaju se iz područja opštine Centar Sarajevo.

Granica između opštine Stari grad Sarajevo i opštine Centar Sarajevo ide od sastava granice opštine Centar Sarajevo i naseljenog mesta Srednje, u pravcu juga uzvodno potokom Skakavac do donjeg izvora na mjestu zvanom «Bijela Ravan», a zatim skreće u pravcu zapada i ide u izlomljenoj liniji putem, a zatim kosom pored Lubinog dola do tromeđe parcela 1042/20, 1042/21 i Sol. K.o. Nahorevo, skreće na jug i ide u izlomljenoj liniji granicom parcela Sol. 811, 808, 829, 833/1 k.o. Nahorevo, koje ostaju naseljenom mjestu Viča i parcela 800/3, 800/2, 815, 831/1, 813/2, 812/3, 823/1, 833/2, 762/2 k.o. Nahorevo koje ostaju naseljenom mjestu Močioci do tromeđe parcela 762/2, 761/1, 833/1 koja leži u potoku, dalje ide niz potok koji prolazi kroz parcelu 703/1 k.o. Nahorevo i ide do nejegovog ušća u Bezimeni potok na mjestu Viča, Močioci i Nahorevo, nastavlja uzvodno potokom do mjesta «Zenik», azatim nastavlja putem u pravcu zapada do izvora potoka Grončanica pod Zenikom, dalje ide niz krak potoka Grončanica do njegovog ušća u glavni potok Grončanicu, zatim produžava uzvodno potokom Grončanica do tromeđe naseljenih mjesta Močioci, nahorevo i Mrkovići koja leži do mjesta zvanog «Kravačevica», gdje ovaj potok siječe put za Močioce, što je u jedno i tromeđa naseljenih mjesta Mrkovići, Biosko Gornje i Barice. Produžava putem koji vodi za Donje Mrkoviće do ispod trigonometrijske tačke Gradac, kreće na potok i opasujući vrh Gradca izlazi na put koji vodi za Barice, nastavlja tim putem u pravcu juga do mjesta

gdje ovaj put prelazi potok Skakavac, gdje ide nizvodno potokom Skakavac do mjesta gdje ovaj potok ulazi u «Ljuti potok» na mjestu zvanom Stanovnica, a zatim produžuje u pravcu juga putem koji vodi za Sedrenik do tromeđe naseljenih mejsta Mrkovići, Barice i opštine Centar Sarajevo, koja leži na raskršću puteva kod izvora «Fatijina česma», nastavlja u pravcu juga putem do raskršća puteva za Pašino brdo, Sedrenik i Grdonj, gdje se nalazi tromeđa nasejenog mejsta Barice i granica opština Centar Sarajevo i Stari grad Sarajevo; produžava putem za Panjinu kulu do raskršća ovoga puta sa Ulicom Sedrenik. Nastavlja desnom stronom Ulicom Sedrenik u pravcu zapada do mjesta gdje Ulica Sedrenik prelazi Čadordžin potok pa produžuje u pravcu juga nizvodno Čadordžinim potokom do Ulice porodice Foht, produžuje Ulicom porodice Foht s tim da cijela ova ulica pripada opštini Stari grad Sarajevo a zatim ide Hajduk Veljkovom ulicom, s tim da čitava ova ulica pripada opštini Stari grad do raskrsnice ulica Hajduk Veljkove i Potoklinice i produžuje u pravcu zapada Potoklinicom ulicom do njenog raskršća sa Ulicom Vuka Karadžića, s tim da obje strane Potoklinice ulice pripadaju opštini Stari grad Sarajevo. Ovdje granica presijeca Ulicu Vuka Karadžića tako da parni brojevi od 2 do 4 i neparni brojevi od 1 do 15 zaključno pripadaju opštini Stari grad Sarajevo i nastavlja Ulicom Mehmed paše Sokolovića do raskršća sa Ulicom Nikole Tesle s tim da parni brojevi od 6 pa alje i neparni od 11 pa dalje u Ulici mehmed paše Sokolovića pripadaju opštini Stari grad Sarajevo, produžuje ulicama Nikole Tesle i Ilike Grbića s tim da obje navedene ulice pripadaju opštini Stari grad Sarajevo, p presijeca Titovu u licu, i de preko Gajevog trga, s tim da parni brojevi ove ulice pripadaju opštini Stari grad Sarajevo, a neparni opštini Centar Sarajevo, siječe Ulicu Vase Miskina, nastavlja Ulicom petra Preradovića koja u cjelini pripada opštini Centar Sarajevo, dok Trg oslobođenja pripada opštini Stari grad Sarajevo, siječe Ulicu JNA, produžuje Ulicom Zmaj Jovinom koja cijela pripada opštini Centar Sarajevo, siječe Obalu i prelazi Miljacku na Drvenija mostu, presijeca Dobrovoljačku ulicu, nastavlja Ulicom Save Skarića koja cijela pripada opštini Stari grad Sarajevo, presijeca Ulicu Mjedenicu i nastavlja Ulicom Žagrići, presijeca željezničku prugu Sarajevo – Višegrad i produžava dalje Ulicom Žagrići koja cijela pripada opštini Stari grad do raskršća sa Zelengorskom ulicom, ide Zelengorskom ulicom koja cijela pripada opštini Stari grad Sarajevo do raskršća sa putem Sarajevo – Jahorina gdje se nalazi tromeđa Opština Centar Sarajevo, Stari grad Sarajevo i Novo Sarajevo.

Član 4.

Opštine Sarajevsko polje i Stari grad Sarajevo počinju sa radom danom konstituisanja skupštine ovih opština, nakon delegiranja odnosno izbora delegata iz člana 6. ovog zakona.

Član 5.

Skupština opštine Novo Sarajevo – za opštinu Sarajevsko polje, odnosno Skupština opštine Centar Sarajevo – za opštinu Stari grad Sarajevo, donijeće odluke na osnovu kojih će se izvršiti delegiranje odnosno izbor delegata u vijeća Skupštine opštine Sarajevsko polje, odnosno u vijeće Skupštine opštine Stari grad Sarajevo, i to:

1. odluka o broju delegata u vijećima skupštine,
2. odluku o utvrđivanju broja delegata koji delegira svaka delegacija odnosno više delegacija osnovnih samoupravnih organizacija i zajednica,

3. odluku o utvrđivanju područja naseljenih mejsta za koja će se voditi opšti birački spisak, i
4. odluku o imenovanju opštinske izborne komisije.

Član 6.

Delegiranje odnosno izbor delegata u vijeća skupština opština Sarajevsko polje i Stari grad Sarajevo izvršiće se na redovnim izborima u 1978. godini na osnovu oluke o raspisivanju izbora za delegiranje odnosno izbor delegata u vijeća skupština opština na teritoriji Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine.

Konstituisanje skupština opštine iz prethodnog stava izvršiće se na dan koji bude određen za delegiranje odnosno izbor delegata u vijeća Skupštine SRBiH.

Član 7.

Opštinski sud I u Sarajevu, Opštinsko javno tužilaštvo I u Sarajevu, okružni privredni sud u Sarajevu, Sud udruženog rada u Sarajevu, kao i drugi organi i organizacije obrazovani zakonom za područja opština Novo Sarajevo i Centar Sarajevo, obuhvataju i područja opština Sarajevsko polje i Stari grad Sarajevo, ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 8.

Ovlašćuje se republički sekretar za pravosuđe i organizaciju uprave da doneše propis o načinu primopredaje predmeta, arhive i druge dokumentacije između opštine Sarajevsko polje i opštine Novo Sarajevo, kao i između opštine Stari grad Sarajevo i opštine Centar Sarajevo.

Član 9.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u «Službenom listu SRBiH».

**JAVNA USTANOVA
ISTORIJSKI ARHIV SARAJEVO
S A R A J E V O**

Broj: 05-1838-2/06

Sarajevo, 03.10.2006.godine

FOND: Biblioteka IAS Sl.list SRBiH

Broj: 35 strana 1048/1049

Da je prepis vjerodostojan originalu
tvrdi i ovjerava

DIREKTOR

Sejdalija Gušić

Slika 1-4: Zakon o obrazovanju opština Sarajevsko Polje i Stari Grad Sarajevo iz 1977. godine Službeni list Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine broj 35/77.

4.5. Period poslije opsade

Poslije četri godine opsade grada Sarajeva, blokade svih izlaza iz grada i granatiranja, kao i ostali dijelovi Sarajeva i područje Općine Stari Grad je razrušeno, stanovnici su raseljeni, kulturna i sportska dešavanja ne postoje, škole i vrtići ne rade, od tri fabrike prije ratne jedino je opstala Sarajevska pivara. Slijedi period političkog i privrednog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo. 1995. godine donesen je Zakon o principima lokalne samouprave¹¹³. Do tada se radilo na principima Komunalnog sistema iz perioda socijalizma.

Po pitanju ekonomskog razvoja Općine Stari Grad predstavićemo trenutnu situaciju u Općini Stari Grad Sarajevo. Ekonomskim razvojem lokalne vlasti nastoje uspostaviti stalni i održivi privredni, odnosno ekonomski razvoj, a sve sa ciljem općeg zadovoljstva građana. Svaka lokalna zajednica ima svoje faktore, odnosno resurse, koji utiču na ekonomski razvoj. Lokalne vlasti imaju važnu ulogu u stvaranju pozitivnog okruženja na području svoje teritorije, odnosno lokalne zajednice. Lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini, danas su suočene sa raznim izazovima, uključujući: globalizaciju, zakonsku i poresku politiku, međunarodnu saradnju, ljudske resurse, geografsko područje, stepen razvijenosti informacionih tehnologija, komunalna i cestovna infrastruktura, obrazovni sistem... Daljom analizom utvrđićemo koji još faktori utiču na ekonomski razvoj Općine Stari Grad kao i koji su to problemi koji ometaju razvoj Općine Stari Grad Sarajevo i kako pronaći način da se otklone ili barem ublaže sve negativnosti.

¹¹³“U Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen je Zakon o osnovama lokalne samouprave 1995. godine, a kantoni su također usvojili svoje zakone o lokalnoj samoupravi. Ovaj zakon bio je na snazi sve do 2006. godine.” Mujakić, I Muhamed (2016). Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini. 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. Sarajevo: Udruženje Pravni institut u Bosni i Hercegovini, Američki univerzitet u Bosni i Hercegovini, Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine. Link: <http://lawinstitute.ba/docs/Lokalna-samouprava-u-BIH-2016-Muhamed-Mujakic.pdf> (pristupljeno 22.06.2021).

V ANALIZA RAZVOJA OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO

Sadašnje ustavno uređenje Bosne i Hercegovine utvrđeno je Ustavom iz 1995. godine, kao Anexom IV. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, koji je zaključen u Dejtonu, Sjedinjene Američke Države. Komplicirana, asimetrična i višestepena struktura države Bosne i Hercegovine uslovila je i nefunkcionalnu strukturu lokalne samouprave. Za razumijevanje stanja lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini potrebno je imati u vidu da je Bosna i Hercegovina složena država, izrazito složene organizacione i funkcionalne strukture, u kojoj postoje dva entiteta sa visokim stepenom samostalnosti i nadležnosti u vršenju funkcija državne vlasti. Centralni organi državne vlasti Bosne i Hercegovine imaju vrlo ograničen obim funkcija i nadležnosti.¹¹⁴

Prema Dejtonskom ustavu, država Bosna i Hercegovina nastavlja pravno postojanje umjesto Republike Bosne i Hercegovine, i to sa unutrašnjom strukturom modificiranom kako je u Dejtonskom ustavu određeno i u postojećim međunarodno priznatim granicama. Prema prof. Dediću, Bosna i Hercegovina je složena državna tvorevina sui generis, koja se kao takva sastoji od dva ravnopravna entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, ali je asimetrično uređena. Sa svojih 51.209 km² teritorije, Bosna i Hercegovina jedna je od najmanjih zemalja u regiji, ali je još uvijek duplo veća od Slovenije, Makedonije, Crne Gore ili Kosova. Prema posljednjem zvaničnom popisu stanovništva iz 1991. godine, Bosna i Hercegovina imala je 4.354.911 stanovnika.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine procjenjuje da je broj stanovnika u 2005. godini bio 3.842.537, a publikacija CIA The World Factbook, za juli 2007. godine, navodi broj od 4.552.198 stanovnika. Entiteti dijeledržavnu teritoriju u omjeru 51%: 49%, pri čemu Federaciji Bosne i Hercegovine pripada veći dio.¹¹⁵

¹¹⁴Miličević, Nedо., Hilmo, Pašić, Zdravko, Zlokapa i Anton, Štitić (1999). Lokalna samouprava u BiH. Sarajevo: OSCE.; Miličević Nedо., Pejanović Mirko., Kukić Slavo., Zlokapa Zdravko., Milidragović Duško., Pašić Hilmo., Štitić Anton. (2001). Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za promociju.

¹¹⁵Zlokapa, Zdravko (2007). “Kocka do kocke - dobro je dobro graditi - Modeli organizacije lokalne samouprave”, Banja Luka. str. 181. Link: [https://edabl.org/pub/edasr/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi\(modeli%20organizacije%20lokalne%20samouprave\).pdf](https://edabl.org/pub/edasr/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi(modeli%20organizacije%20lokalne%20samouprave).pdf) (pristupljeno 27.08.2020).

Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini razvija se kroz dva odvojena i u izvjesnoj mjeri različita subsistema – onaj u Republici Srpskoj i onaj u Federaciji Bosne i Hercegovine. Međutim, pošto se entiteti Bosne i Hercegovine međusobno veoma razlikuju, to i lokalna samouprava ima donekle različit tretman u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine. To se ogleda u različitim nadležnostima koje ustavi i zakoni povjeravaju općinama kao jedinicama lokalne samouprave, u različitom stepenu u kojem općine ostvaruju povjerena im ovlaštenja i u različitom odnosu općina sa višim nivoima vlasti.

Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži nijednu izričitu odredbu o lokalnoj samoupravi. Samo se na jednom mjestu govori o teritorijalnoj organizaciji Bosne i Hercegovine, i to u odredbi kojom se utvrđuju obaveza entiteta i svih njihovih administrativnih jedinica da su dužni pridržavati se ovog ustava i općih načela međunarodnog javnog prava.¹¹⁶ Interesantno je da Ustav Bosne i Hercegovine ima ovakav odnos prema lokalnoj samoupravi, za razliku od većine trenutno važećih ustava u razvijenim i modernim državama u kojima se lokalna samouprava tretira kao pravo građana te u kojima se detaljno definira pravo lokalne samouprave, što nije slučaj sa važećim Ustavom Bosne i Hercegovine iz 1995.godine u kojem se uopće ne spominje lokalna samouprava. Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži ni jednu opću normu kojom bi se garantiralo pravo čovjeka na lokalnu samoupravu. S obzirom na to, vidi se da Ustav Bosne i Hercegovine ne regulira lokalnu samoupravu.¹¹⁷

Međutim, budući da je Bosna i Hercegovina potpisala Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi 1994. godine, Povelja je postala sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine, mada sva ustavna i zakonska rješenja u Bosni i Hercegovini još nisu u potpunosti usklađena sa Poveljom.¹¹⁸ Trenutno u Bosni i Hercegovini egzistiraju dva različita sistema lokalne samouprave, jer su entitetskim ustavima i zakonima uspostavljena različita i oprečna rješenja u brojnim pitanjima položaja, nadležnosti i funkcioniranja općina, gradova i drugih oblika lokalne samouprave. Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoji 74 općina, a Republika Srpska administrativno je podijeljenja na 57 općina. Brčko je zasebna administrativna jedinica lokalne samouprave – distrikt Bosne i Hercegovine. U Federaciji Bosne i Hercegovine trenutno postoji šest gradova, i to: Grad Sarajevo, Grad Mostar, a od 2014. godine i Grad Tuzla, Grad Zenica, Grad Bihać i Grad Široki Brijeg.

¹¹⁶Član III. 3. b) Ustava Bosne i Hercegovine

¹¹⁷Trnka, Kasim (2006). Ustavno pravo, 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. Sarajevo: Fakultet za javnu upravu. str. 385.

¹¹⁸Zlokapa, Zdravko (2007). “Kocka do kocke - dobro je dobro graditi - Modeli organizacije lokalne samouprave”, Banja Luka, str. 181. Link: [https://edabl.org/pub/edasr/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi \(modeli%20organizacije%20lokalne%20samouprave\).pdf](https://edabl.org/pub/edasr/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi (modeli%20organizacije%20lokalne%20samouprave).pdf) (pristupljeno 27.08.2020).

U Republici Srpskoj postoji također šest gradova, i to Grad Banja Luka, Grad Istočno Sarajevo, a od 2012. godine Grad Bijeljina, Grad Doboj, Grad Prijedor i Grad Trebinje. Entitetskim zakonodavstvom obezbijeden je normativni okvir, ali je unapređenje organizacije i funkcioniranje lokalne samouprave u praksi dugoročan proces. Oba modela lokalne samouprave u entitetima, iako vrlo slični, imaju svoje prednosti i nedostatke, a osnovni problem oba modela je nedovoljna autonomija lokalne samouprave, koja se odražava na njeno normalno funkcioniranje.

Tako prof. Zlokapa smatra da sadašnje stanje lokalne samouprave najviše liči na „ono u Njemačkoj gdje je lokalna samouprava u nadležnosti saveznih jedinica - Länder, koje prema vlastitom nahođenju, spoznajama i iskustvu uspostavljaju sebi odgovarajuće strukture lokalne samouprave i propisuju im nadležnosti.“ Koncepciju, stanje i razvoj lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini moguće je posmatrati samo u svjetlu karakteristika njenog državnopravnog uređenja, pravnog sistema i organizacije državne vlasti.¹¹⁹

godina	PLAN BUDŽETA	IZVRŠENJE		suficit
		Prihodi	rashodi	
2006	14,638,100.00 ¹²⁰	16,526,182.31	13,787,108.43	2,739,073.88
2007	17,266,330.00 ¹²¹	17,229,926.35	15,249,191.95	1,980,734.40
2008	19,202,083.00 ¹²²	18,872,237.20	17,180,865.54	1,691,371.66
2009	18,037,655.00 ¹²³	16,775,671.32	14,363,708.31	2,411,963.01
2010	19,891,563.00 ¹²⁴	19,088,489.34	16,637,366.49	2,451,122.85
2011	21,029,593.00 ¹²⁵	21,593,544.77	19,071,804.02	2,521,740.75
2012	18,073,660.00 ¹²⁶	17,761,479.10	14,900,393.53	2,861,085.57
2013	18,500,000.00 ¹²⁷	17,662,274.45	14,794,274.73	2,867,999.72
2014	18,953,366.00 ¹²⁸	18,008,047.76	14,088,977.39	3,919,070.37
2015	20,643,486.00	24,007,771.99	15,465,504.18	8,542,267.81
2016	29,053,000.00	28,858,951.33	17,746,651.87	11,112,299.46
2017	27,737,330.00	27,043,057.69	17,953,917.69	9,089,140.00
2018	25,871,000.00	25,134,661.47	17,731,552.49	7,403,108.98

Tabela 6: Budžet Općine Stari Grad od 2006 do 2018. godine Izvor: www.starigrad.ba¹²⁹

¹¹⁹Dmičić, Mile (2008). Lokalna samouprava u ustavnim promjenama u BiH, Banja Luka: Platforma BiH - Ustavne promjene u BiH”,. str. 17.

¹²⁰ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2006 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 4/06.

¹²¹ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2007 godinu“ Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/07.

¹²² Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2008 godinu“Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 3/08.

¹²³ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2009 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:11/09.

¹²⁴ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2010 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/10.

¹²⁵ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2011 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/11.

¹²⁶ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2012 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/12.

¹²⁷Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2013 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:11/13.

¹²⁸ Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2014 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:2/14.

5.1. Općina Stari Grad

Općina Stari Grad Sarajevo, kao jedinica lokalne samouprave, danas je privredni i turistički centar Sarajeva kao glavnog grada Bosne i Hercegovine. Općina Stari Grad je prepoznatljiva u cijelom svijetu sa svojim kulturno-historijskim naslijeđem. Prema Komisiji za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa u Općini Stari Grad je preko trideset objekata proglašeno nacionalnim spomenicima¹³⁰. Sjedište Općine je na desnoj obali rijeke Miljacke u ulici Zelenih beretki broj 4. Centralni dijelovi Općine su gusto naseljeni, dok su ruralni dijelovi nešto više, neplanski grade i naseljavaju poslije devedesetih godina.

Općina ima 16 mjesnih zajednica: Bistrik, Mjedenica, Babića Bašča, Mahmudovac Hrid-Jarčedoli, Toka-Džeka, Širokača, Baščaršija, Ferhadija, Logavina, Vratnik, Medrese, Mošćanica, Kovači, Sumbuluša i MZ Sedrenik. Svako mjesno područje ima svoje sjedište u prostorijama mjesne zajednice. U skoro svim mjesnim zajednicama nalazi se ambulanta porodične medicine sa sjedištem u centralnoj zgradbi Doma zdravlja u ulici Alajbegovića. Na području Općine nalazi se šest Osnovnih škola, tri srednje škole i tri vrtića.

Prije agresije na Bosnu i Hercegovinu, na području Općine bile su tri fabrike: Sarajevska pivara, Satek-tkaonica čilima i KTK-proizvodnja obuće. Kao i sve drugo poslije rata, većina fabrika je uništена ili privatizovana, tako je da je ostala u funkciji samo Sarajevska pivara sa višegodišnjom tradicijom rada i kvaliteta od 1864. godine.

Na području Općine Stari Grad, nema nekog značajnog ekonomskog rasta kao i urbanizacije. Za vrijeme rata 1992.-1995. godine, totalno je uništena infrastruktura, raseljeno stanovništvo, srušeni i devastirani objekti, posjećena šuma.

Posljedice ratnih dešavanja osjete se i danas. Poslije agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992. – 1995.), opsade Sarajeva i izolacije Bosne i Hercegovine, slijedi period obnavljanja područja Općine Stari Grad Sarajevo. U februaru 2006. godine Općina Stari Grad donosi Lokalni akcioni plan zaštite okoliša (u daljem tekstu LEAP)¹³¹ i nešto puno kasnije Strategiju lokalnog ekonomskog razvoja Općine Stari Grad.

¹²⁹Općina Stari Grad Sarajevo (2016). Budžet Općine. Link: <http://starigrad.ba/v2/txt.php?id=926> (pristupljeno: 13.06.2021).

¹³⁰Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (2021). Privremena lista nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine. Link: http://kons.gov.ba/data/Novi%20dokumenti/Peticije/Privremena_lista_sa_donesenim_odlukama_43_sjednica-21042021.pdf (pristupljeno: 23.06.2021).

¹³¹Lokalni akcioni plan zaštite okoliša (LEAP). Link: http://starigrad.ba/userfiles/file/LEAP_stari_grad_sarajevo.pdf (pristupljeno: 23.06.2021).

5.2. LOKALNI AKCIONI PLAN ZAŠTITE OKOLIŠA OPĆINE STARI GRAD (LEAP)

Na Konferenciji «Okoliš Evrope», održanoj 1993. godine u Lucernu, ministri za okoliš iz centralne i istočne Evrope potpisali su «Okolišni akcioni plan za centralnu i istočnu Evropu» kojim je predloženo da pitanje zaštite okoliša bude uključeno u proces ekonomskog razvoja. Također, tom prilikom je usvojen stav da rješavanje okolinskih problema zahtjeva sistematski pristup i vrlo intenzivnu saradnju i razmjenu informacija između svih zainteresovanih strana u lokalnoj zajednici (institucija, organizacija, stanovništva i medija)¹³². Izradom LEAP-a, u Općini Stari Grad utvrđili bi se problemi kao i ciljevi sa preporuke za njihovo otklanjanje ili ublažavanje problematike, a čime bi se ostvarila ekomska stabilnost lokalne zajednice, a obezbjedio bolji i kvalitetniji život stanovnika i unaprijedilo mjesto življenja.

Za donošenje LEAP-a finansijsku pomoć pružila je Austrijska razvojna agencija, a Kancelarija Regionalnog centra za okoliš, za centralnu i istočnu Evropu iz Sarajeva pokrenula je inicijativu za izradu Lokalnog akcionog plana za zaštitu okoliša. Na sjednici Općinskog Vijeća Općine Stari Grad, održane 08.07.2004. godine usvojen je Zaključak za izradu LEAP-a, a Odlukom Općinskog načelnika formiran je radni tim.

Radni tim je održao niz sastanaka u mjesnim zajednicama sa lokalnim stanovništvom gdje su tačno utvrđeni problemi. U rad su uključeni i mnogi stručnjaci iz raznih oblasti, kako bi se dobila sveobuhvatna slika problema kao i preporuka za njihovo otklanjanje, sa rokovima: kontinuirani, kratkoročni, srednjoročni i dugoročni. Kroz ovaj dokument zabilježeno je stanje za sljedeće oblasti: stanje zraka, vodni resursi, korištenje, zaštita i upravljanje zemljишtem, upravljanje otpadom, zaštita prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa i zdravlje i sigurnost.

Jedan od problema koji se javlja u svakoj od oblasti jeste i neprovođenje zakonskih odredbi. Kako bi se riješili ovi problemi, predloženo je da se pojačaju inspekcijske službe, da se uvedu strožije sankcije za prekršioce zakona i da se unaprijedi rad sudova¹³³.

LEAP je predstavljao najvažniji dokument po pitanju zaštite okoliša. Mogao se dopunjavati i mijenjati uz redovno izvještavanje. Nažalost, istekao je 2016. godine i nikad nije bilo inicijative za donošenje novog.

¹³² Ibid. str. 7.

¹³³ Ibid. str.63.

Kako bi se implementacija LEAP-a provela što uspješnije, potrebno je organizirati nadzor, koji podrazumijeva proces konstantnog praćenja, analiziranja sumiranja rezultata provedbe LEAP-a, te redovno izvještavanje svih zainteresiranih strana.¹³⁴ Razgovorom sa članicom radne grupe, konstantovano je da nikad nije bilo zainteresovanosti za određivanje nadzora nad ovim dokumentom, kako bi se sumirali rezultati analiziranja i istraživanja.

5.3. Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Općine Stari Grad

Nakon neplanskog urbanog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo, poslije agresije na Bosnu i Hercegovinu, prvi put je izrađena Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo. Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Općine Stari Grad je važan strateški dokument koji je izradila Općina Stari Grad. Strategijom su usvojeni strateški akcioni planovi: kratkoročni, srednjoročni i dugoročni.

Strategija lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo 2014.-2018. Usvojena je na sjednici Općinskog vijeća Stari Grad u aprilu, 2014. godine. Strategija je istekla u decembru, 2018. godine. S obzirom da će Strategija razvoja Kantona Sarajevo biti donesena 2020. godine, Općina Stari Grad, kao jedna od devet kantonalnih općina, iste godine usvojiti će ovaj razvojni akt, koji će biti usklađen s pravcima i prioritetima ovog kantonalnog dokumenta.

Kroz ovaj dokument definisana je vizija i misija Općine, kao i prioriteti i strateški ciljevi razvoja. Kada je riječ o viziji definisano je šest potencijalnih vizija lokalnog razvoja Općine Stari Grad.

VIZIJA:¹³⁵

1. Vizija grupe do 20 godina

Moderna, otvorena i komunikativna, odraz bogatstva i kulturnog naslijeđa, mlada Općina, ispunjenje ciljeva, povećanje biznisa, poboljšanje infrastrukture, veći broj radnih mesta (veće,solidne, realne,zaslužene plate).

2. Vizija grupe od 20 do 35 godina

Unaprijeđeno i omogućeno obrazovanje svim kategorijama stanovništva, podržati male i srednje poduzetnike jer bez ojačanog malog i srednjeg poduzetništva nema jake lokalne zajednice, transparentan pristup informacijama o dešavanjima u Općini, poticati

¹³⁴Ibid. str. 65.

¹³⁵Općina Stari Grad Sarajevo (2014). Nacrt strategije lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo 2014.-2018.godine. Sarajevo: Općina Stari Grad Sarajevo. str. 26.

poljoprivrednu proizvodnju, inicirati udruženje poljoprivrednika, unaprijediti kulturni život Općine.

3. Vizija grupe od 40 do 55 godina

Regulacioni - urbanistički planovi, podrška malim i srednjim poduzećima, projekti zaiskorištavanje prirodnih resursa, zakonska regulativa u turizmu, stimulacija poljoprivrede, izgradnja sportskog centra, zakonska regulativa zanata.

4. Vizija grupa starije od 55 godina

Razvijena Općina, sigurno okruženje, razvijena infrastruktura/saobraćajnice.

MISIJA:¹³⁶

Kroz strateški dokument na sljedeći način je definisana misija Općine Stari Grad:

Uključivanje, saradnja i vodstvo organa lokalne samouprave, javnih poduzeća, javnih institucija, privatnog i civilnog sektora, OCD i međunarodne zajednice u pravcu ostvarivanja vizije i strateških prioriteta. Kontinuirana isporuka visokokvalitetnih standardizovanih usluga orijentiranih prema biznisu i građanima.

PRIORITETI I CILJEVI¹³⁷

Prioritetni pravci razvoja Rukovodstvo Općine planira lokalni razvoj da usmjeri na četiri prioritetna pravca razvoja na koje će definisati strateške ciljeve i mјere za podsticaj razvojnih potencijala i mobilizovati građane i relevantne subjekte ka poboljšanju kvaliteta življenja i one se odnose na sljedeće: · Poboljšanje i unaprjeđenje uslova življenja i standarda građana s pet strateških ciljeva, 14 mјera i 95 projekata; · Poboljšanje i diverzifikacija privrede i privlačenje novih biznisa i investicija sa tri strateška cilja, sedam mјera i 21 projektom; · Povećanje zaposlenosti sa tri strateška cilja, šest mјera i 23 projektom; · Jačanje komunikacije s građanima, osnaživanje međuopćinske i regionalne saradnje, međunarodni programi i donatori sa tri strateška cilja, sedam mјera i 29 projekata.

Za njenu implementaciju su zaduženi svi zaposlenici općine, te općinski saradnici, a svi oni koji su naseljeni na teritoriju općine dužni su poštovati određena pravila i zakone i na taj način doprinijeti ostvarenju njenih ciljeva.

¹³⁶Općina Stari Grad Sarajevo (2014). Nacrt strategije lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo 2014.-2018.godine. Sarajevo: Općina Stari Grad Sarajevo. Strana 27.

¹³⁷Ibid. str. 61,62

1. Poboljšanje i unapređenje uslova življenja i standarda građana¹³⁸

Dugoročni pravac razvoja Općine je da kontinuirano preuzima akcije za poboljšanje uslova za život i rad svojih građana kako bi njihov potencijal i inovativnost došli do izražaja. Donošenjem godišnjih programa Općina utiče na izgradnju infrastrukture, institucija i usluga koje će omogućiti veći standard građana i kvalitetnije, brže i jeftinije obavljanje privrednih aktivnosti.

2. Poboljšanje i diverzifikacija privrede i privlačenje novih biznisa i investicija¹³⁹

Posredstvom ostvarivanja svojih nadležnosti Općina planira prostorni razvoj i usmjerava privredne aktivnosti prema privlačenju novih biznisa i investicija na teritoriju Općine Stari Grad, koje su i osnovne poluge ubrzanja lokalnog razvoja i inkvizije svih kategorija građana u društveni život.

Budžetska predviđanja (potreba za finansijskim sredstvima) za realizaciju Akcionog plana iznose 17.235.000,00 Eura i planirana su iz sljedećih izvora: viši nivoi vlasti: 4.480.000,00 Eura (26%); općinski budžet: 4.985.000,00 Eura (28,9%); donatori: 6.270.000,00 Eura (36,4%) i drugi izvori 1.500.000,00 Eura (8,7%).¹⁴⁰

3. Povećanje zaposlenosti¹⁴¹

Zapošljavanje je važan prioritet i za period 2014.-2018. godine obuhvatit će sljedeće strateške ciljeve: promociju raspoloživih programa sufinansiranja privrednika u svrhu zapošljavanja; promociju edukacije za lakše zapošljavanje i socijalnu inkluziju građana.

4. Jačanje komunikacije s građanima, osnaživanje međuopćinske i regionalne saradnje, međunarodni programi i donatori¹⁴²

Uspjeh u realizaciji strateških prioriteta ovisi od stepena komunikacije općinske administracije sa građanima, biznis sektorom i donatorskim programima. Zato je definisanje i realizacija efikasnih formi komunikacije i saradnje dugoročni pravac djelovanja Općine za mobilisanje ukupnog raspoloživog potencijala ka ubrzanom lokalnom razvoju.

¹³⁸Ibid. str. 27.

¹³⁹Ibid. str. 27.

¹⁴⁰Ibid. str. 42.

¹⁴¹Ibid. str. 33.

¹⁴²Ibid. str. 27.

Monitoring provođenja Strategije i Akcionog plana biće u nadležnosti Projektnog tima, a pod direktnim nadzorom Projektnog koordinatora. Sistem monitoringa, kriteriji i period, biće uređeni posebnim dokumentom. Analiza ostvarivanja Strategije biće provedena na godišnjem nivou, a izvještaji će biti predmet rasprave na sjednicama Općinskog vijeća. U tom periodu moguća je korekcija ili dopuna Strategije koja će obezbijediti efikasnije izvršenje postavljenih ciljeva. Izmjena strateških prioriteta i ciljeva biće provedena na isti način kao i donošenje Strategije. U evaluaciju postignutih rezultata biće uključeni svi zainteresovani subjekti.¹⁴³

5.4. SWOT ANALIZA

U junu mjesecu, 2020. godine, organizovala sam sastanak sa grupom zainteresovanih uposlenika Općine Stari Grad Sarajevo (državni službenici) koji su iznijeli svoje prijedloge za izradu swot analize. Zbog Zakona o zaštiti ličnih podataka¹⁴⁴ lični podaci učesnika grupe, neće se navoditi. Preciznije izvršit će se vrednovanje prepoznatih snaga i slabosti, prilika i prijetnji, te će se izvršiti pozicioniranje Općine na SWOT matrici. Na slici ispod prikazana je SWOT matrica sa strategijskom strukturu.

INTERNI FAKTORI	Interne prednosti (S) Npr. prednosti u menadžment operacijama, financijama, marketingu, istraživanjima, razvoju i inženjeringu	Interne slabosti (W) Npr. slabosti iz kvadranta (S)
EKSTERNI FAKTORI	(SO) strategija maxi-maxi potencijalno najuspješnija strategija, koristeći prednosti organizacije da stvori prednosti od pruženih prilika	(WO) strategija mini-maxi npr. razvojna strategija za savladavanje slabosti, a da bi se iskoristile prednosti pruženih prilika
EKSTERNI FAKTORI	(ST) strategija maxi-mini npr. korištenje prednosti da bi se izbjegle prijetnje	(WT) strategija mini-mini npr. štednja, likvidacija ili joint venture

Legenda: (S) strengths = prednosti
 (O) opportunities = prilike
 (W) weakness = slabosti
 (T) threats = prijetnje

Slika 2: SWOT matrica i strategijska struktura.¹⁴⁵

¹⁴³ Ibid. str. 45.

¹⁴⁴ Zakon o zaštiti ličnih podataka „Službeni glasnik BiH“, broj 49/06.

¹⁴⁵ Dujanić, Marčelo (2007). Osnove menadžmenta, Rijeka: Veleučilište u Rijeci. str. 59.

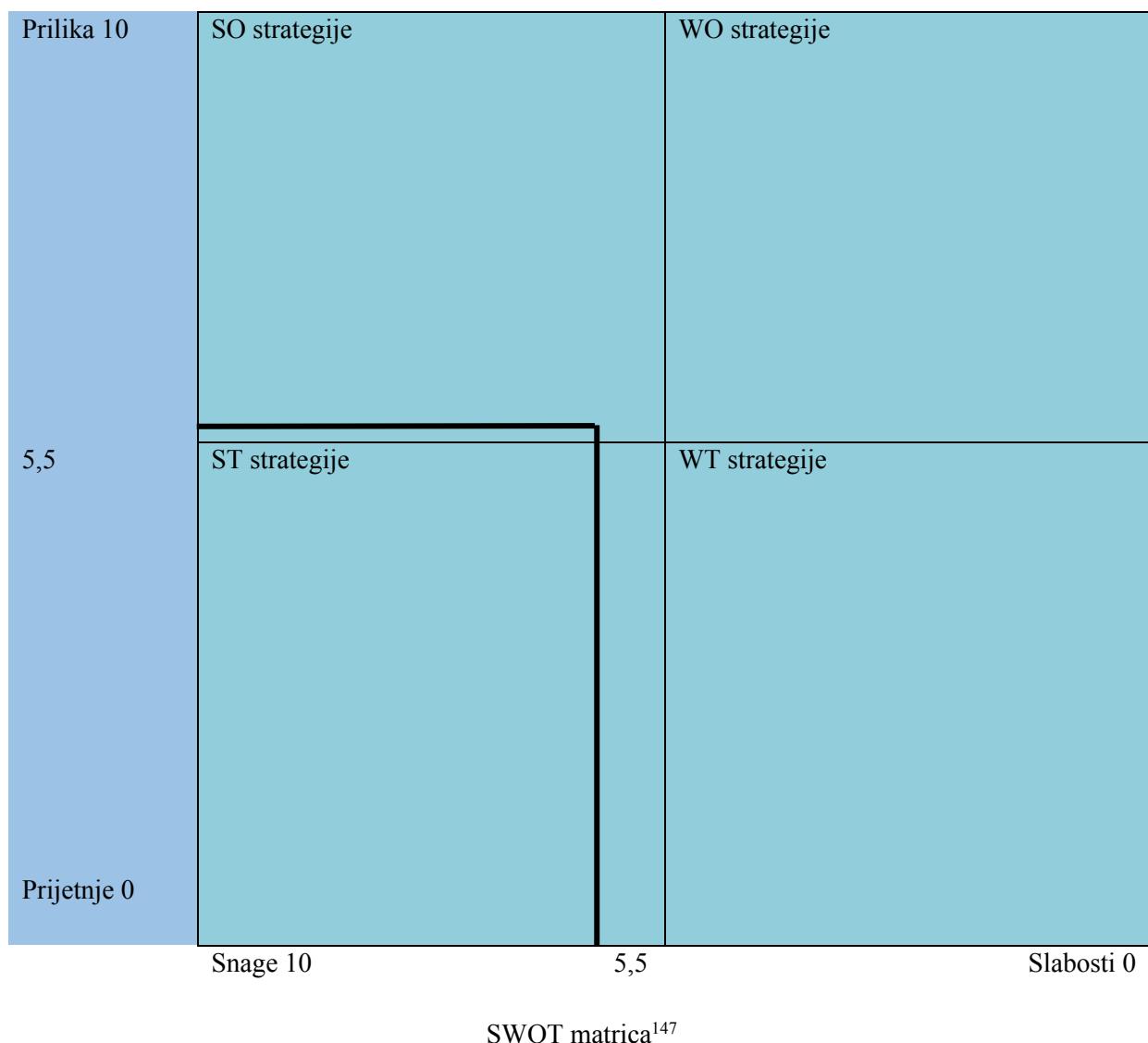
Slabosti, prilike i prijetnje čemo prvenstveno valorizirati¹⁴⁶.

Procjena faktora unutarnje okoline	
Faktori unutarnje okoline	Snage: ocjene od 7 do 10 Neutralni utjecaj: od 4 do 6
SNAGE	
1.kulturno-historijsko naslijeđe na teritoriji Općine Stari Grad	10
2.geografsko područje pogodno za razvoj poljoprivrede	7
3.razvoj turizma	10
4.veliki broj samostalnih trgovackih i zanatskih radnji	8
5.općinska administracija	10
6.bogata gastronombska ponuda	9
7.vodni resursi	6
8.blizina planina izletišta pogodnih za razvoj sportsko-rekreativnih turističkih ponuda	10
9.veliki broj hotela, hostela i prenočišta	10
10.muzeji	10
11.trebevička žičara	10
12.stari zanati	8
13.aleja ambasadora	8
14.vjerski objekti	10
15.putna komunikacija	6
SLABOSTI	
Slabosti: ocjene od 1 do 3 Neutralni utjecaj: od 4 do 6	
1. nezaposlenost	3
2. nedostatak sportsko-rekreacionih objekata	3
3. nedostatak bazena	2
4. socijalna karta stanovništva	2
5. umanjen natalitet	3
6. bespravna gradnja	3
7. parking mjesta	3
8. neiskorištenost rijeke Miljacke i pritoka	1
Ukupno	6.61

¹⁴⁶Faktore unutrašnje okoline moguće je valorizirati sljedećim rasponom vrijednosti: Snage - možemo vrednovati u rasponu od minimalnih 7 do maksimalnih 10, Slabosti - možemo vrednovati u rasponu od minimalno 1 do maksimalno 3 Ukoliko procijenimo da neki od odabranih faktora unutrašnje okoline ima neutralan utjecaj možemo mu dodijeliti vrijednosti od minimalnih 4 do maksimalnih 6. Na kraju se saberi sve date ocjene (snage + slabosti) i izračuna njihov prosjek.; Faktore vanjske okoline moguće je valorizirati sljedećim rasponom vrijednosti: Prilike - možemo vrednovati u rasponu od minimalnih 7 do maksimalnih 10, Prijetnje - možemo vrednovati u rasponu od minimalno 1 do maksimalno 3; Ukoliko procijenimo da neki od odabranih faktora vanjske okoline ima neutralan utjecaj možemo mu dodijeliti vrijednosti od minimalnih 4 do maksimalnih 6. Na krajuse saberi sve date ocjene (prilike + prijetnje) i izračuna njihov prosjek. Šehić, Dževad (2009). Predavanja i materijali za predavanja - Kolegij Menadžment lokalnih zajednica.

Procjena faktora vanjske okoline	
Faktori vanjske okoline	Prilike: ocjene od 7 do 10 Neutralni utjecaj: od 4 do 6
PRILIKE	
1.razvoj malih preduzeća i biznisa	8
2.kulturne manifestacije	10
3.organizacija raznih festivala	10
4.apliciranje Općinske administracije prema EU fondovima	8
5.svjetska promocija turizma i turističkih potencijala	8
6.eko-plantažna prodaja voća i povrća u padinskim dijelovima	6
7.etno turizam	6
8.promocija općine na međunarodnim sajmovima	7
9.proglašenje Baščarsije UNESCO vim spomenikom	8
10.obnova Bob staze na Trebeviću	8
11.eko tržnica sa domaćim proizvodima	7
PRIJETNJE	Prijetnje: ocjene od 1 do 3 Neutralni utjecaj: od 4 do 6
1. odlazak mlade populacije u inostranstvo	1
2. preseljenje populacije na druge gradske općine	3
3. bespravna gradnja	3
4.uticaj politike na privredni razvoj	3
5. poreska politika i administrativne procedure	3
6.politička volja vlasti	2
7.predrasude o Sarajevu	1
Ukupno	5.67

Nakon što je završena valorizacija faktora unutrašnje i vanjske okoline potrebno je izvršiti pozicioniranje Općine u SWOT matrici kako bi se mogla odabrati odgovarajuća strategija.

Temeljem izvršenog pozicioniranja Općine na SWOT matrici uočeno je da općina treba da primjenjuje SO strategiju. Ova strategija podrazumijeva da organizacija (u ovom slučaju općina) treba koristiti vlastite snage da bi ostvarila prednosti u vanjskom okruženju. Pregled korespondirajući snaga i prilika naveden je tabeli ispod.

¹⁴⁷ Šehić, Dževad (2009). Predavanja i materijali za predavanja - Kolegij Menadžment lokalnih zajednica.

Matrica SO strategije¹⁴⁸ (maksimiziranje internih prednosti i maskimiziranje eksternih prilika).	
Snaga (unutrašnje okruženje)	Prilike kojim se mogu razviti prednosti (vanjsko okruženje)
1.kulturno-historijsko naslijeđe na teritoriji Općine Stari Grad 10.muzeji	2.kulturne manifestacije 3.organizacija raznih festivala 4.apliciranje Općinske administracije prema EU fondovima 9.proglašenje Baščarsije UNESCO vim spomenikom
3.razvoj turizma 6.bogata gastronombska ponuda 8.blizina planina izletišta pogodnih za razvoj sportsko-rekreativnih turističkih ponuda 9.veliki broj hotela, hostela i prenočišta 11.trebevička žičara 14.vjerski objekti 15.putna komunikacija	1.razvoj malih preduzeća i biznisa 5.svjetska promocija turizma i turističkih potencijala 7.etno turizam 10.obnova Bob staze na Trebeviću
4.veliki broj samostalnih trgovacačkih i zanatskih radnji 12.stari zanati	1.razvoj malih preduzeća i biznisa
2.geografsko područje pogodno za razvoj poljoprivrede 7.vodni resursi	6.eko-plantažna prodaja voća i povrća u padinskim dijelovima 11.eko tržnica sa domaćim proizvodima
5.općinska administracija 13.aleja ambasadora	4.apliciranje Općinske administracije prema EU fondovima 8.promocija općine na međunarodnim sajmovima

U SWOT analizi možemo vidjeti koje su to snage Općine Stari Grad Sarajevo. Najveće snage ove općine odnose se na turizam, dok se veći dio slabosti može eliminisati davanjem podsticaja malim biznisima i otvaranjem novih preduzeća (nezaposlenost, socijalna karta stanovništva i pad nataliteta). Rješenja treba tražiti u prilikama, tražeći rješenje o maksimalnoj iskorišćenosti šansi i prilika koje se pružaju.

Razvoj malih preduzeća, turizma sa svojim granama, poljoprivrede sa svojim granama daje ogromne mogućnosti ekonomskom razvoju Općine Stari Grad, a većim razvojem obezbjeđuju se bolji i kvalitetniji uslovi života u Općini Stari Grad. Svakako treba uzeti u obzir i da općinska administracija stvara pozitivne uslove za život stanovništva. Općina Stari Grad kao jedinica lokalne samouprave, razvojnim budžetom, političkom voljom, odlukama u skladu sa Ustavom Kantona Sarajeva, Statutom i zakonima obezbjeđuje dobre uslove življenja i privrednog razvoja ove lokalne zajednice.

¹⁴⁸“SO strategije koriste firmine unutrašnje snage, da bi ostvarile prednosti koje pruža vanjsko okruženje. Svi menadžeri žele takvu svoju organizaciju koja će biti u poziciji da koristi vlastite snage, da bi iskoristile prilike iz okruženja“ Šehić, Dževad (2002). Strateški menadžment, Mostar: Slovo. str. 265, 266.

Naravno, sve navedene slabosti se neće moći eliminisati preko noći. Bit će potrebno mnogo truda i finansijskih sredstava kako bi Općina Stari Grad Sarajevo postala još bolje mjesto za ugodan život i rad i ostvarila svoje strateške ciljeve, a u tome će svakako morati doprinjeti i stanovnici ove općine, kao i općinska administracija.

ZAKLJUČAK

Politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo determiniran je političkim, ekonomskim i pravnim specifičnostima bosanskohercegovačkog društva. Spomenute specifičnosti kreiraju sistemski okvir za funkcionisanje jedinica lokalne samouprave, te samim tim determiniraju i njihov politički i ekonomski razvoj. Ključni izazov sa kojim se susreću jedinice lokalne samouprave je pronalaženje modaliteta uspješnog funkcioniranja u vrlo složenom i vrlo često neefikasnom sistemu.

Lokalna samouprava je najniži oblik teritorijalne organizacije vlasti i kao teritorijalna organizacija građana koji neposredno i posredno, putem demokratski izabralih predstavnika, ostvaruju svoja politička i ekonomска prava, odlučujući o svim društvenim poslovima koji su u njihovom zajedničkom interesu. Ekonomski razvoj u svakoj državi zavisi od niza različitih faktora kao što su ljudski i prirodni resursi, razvijenost industrije i privrede te države, način prikupljanja i stopa poreza i sl.

Politički razvoj se može definirati kao: proces prilagođavanja političkog sistema, u bilo kojoj historijskoj fazi ukupnog razvoja, funkcijama koje pred njega stavlju ekonomski, kulturni, društveni i politički strukturalni uvjeti.

Konačni zaključak je da Općina Stari Grad Sarajevo danas uživa veću autonomiju nego ikad prije u historiji postojanja države Bosne. Prema stepenu razvijenosti ona se trenutno nalazi na trećem mjestu u Kantonu Sarajevo. Ukoliko bi Općina iskoristila prilike koje joj se pružaju i sve svoje snage za eliminisanje potencijalnih prijetnji i slabosti, u period od pet godina lako bi mogla zauzeti drugo, pa čak možda i prvo mjesto na ovoj ljestvici.

Veliki dio prihoda budžeta općina ostvaruje putem administrativnih taksi i raznih vrsta poreza. Ukoliko bi parlament države smanjio stopu poreza na dodatnu vrijednost (PDV), prihodi općine ne bi se smanjili, jer bi došlo do otvaranja novih biznisa što bi za konačnicu rezultiralo i većim razvojem, ne samo ove općine, već i svih ostalih općina. Ono što bi Općina Stari Grad Sarajevo mogla uraditi za sebe kako bi ostvarila konkurenčku prednost na tržištu ekonomski i politički razvijenih općina jeste pružanjem većeg podsticaja novim idejama i malim biznisima, formiranjem tzv. inkubatora ideja. Općina Stari Grad već sad i radi nešto slično, ali će to biti potrebno dovesti na neki viši nivo kroz pojačanje oglašavanja u vezi sa istim.

Općina Stari Grad Sarajevo, kao jedinica lokalne samouprave, danas je privredni i turistički centar Sarajeva kao glavnog grada Bosne i Hercegovine. Općina je prepoznatljiva u cijelom svijetu sa svojim kulturno-historijskim naslijeđem. Prema Komisiji za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa u Općini Stari Grad Sarajevo je preko trideset objekata proglašeno nacionalnim spomenicima. Sjedište Općine je na desnoj obali rijeke Miljacke u ulici Zelenih beretki broj 4. Centralni dijelovi Općine su gusto naseljeni, i dok su ruralni dijelovi, odnosno padinski dijelovi Općine i takozvane mahale naseljavane kroz urbani razvoj općine. Općina ima 16 mjesnih zajednica: Bistrik, Mjedenica, Babića Bašča, Mahmudovac Hrid-Jarčedoli, Toka-Džeka, Širokača, Baščaršija, Ferhadija, Logavina, Vratnik, Medrese, Mošćanica, Kovači, Sumbuluša i MZ Sedrenik.

Svako mjesno područje ima svoje sjedište u prostorijama mjesne zajednice. U skoro svim mjesnim zajednicama nalazi se ambulanta porodične medicine sa sjedištem u centralnoj zgradbi Doma zdravlja u ulici Alajbegovića. Na području Općine nalazi se šest Osnovnih škola, tri Srednje škole i tri vrtića. Prije agresije na Bosnu i Hercegovinu, na području Općine bile su tri fabrike: Sarajevska pivara, Satex-tkaonica čilima i KTK-proizvodnja obuće. Kao i sve drugo poslije rata, većina fabrika je uništena ili privatizovana, tako je da je ostala u funkciji samo Sarajevska pivara sa višegodišnjom tradicijom rada i kvaliteta od 1864. godine.

Sjedište administrativne zgrade Općine Stari Grad Sarajevo je u ulici Zelenih beretki broj 4. Zgrada je u potpunosti renovirana 2020. godine. Aktuelni Općinski načelnik je mr. Ibrahim Hadžibajrić sa četvrtim uzastopnim mandatom, izabran voljom građana demokratskim putem. Općina Stari Grad Sarajevo je među prvim općinama u FBiH koja posluje po međunarodnim standardima i normama ISO 9001: 2015. Politikom kvaliteta ISO 9001: 2015 poboljšava se zadovoljstvo korisnika usluga, kao i motivaciju uposlenika u radu i obavljanju svojih radnih zadataka. Općina Stari Grad Sarajevo ima potpisane sporazume o saradnji sa 24 općine i grada iz različitih država. Potpisivanjem sporazuma unaprijeđuju se odnosi gradova i općina kroz različite projekte i razmjene iskustva u radu.

Gradovi i općine sa kojima Općina Stari Grad Sarajevo ima potpisane sporazume o saradnji: Općina 12 Teheran (Islamska Republika Iran), Općina Aleksejevski Moskva (Ruska Federacija), Općina Stari Grad Beograd (Republika Srbija), Općina Oovo (Bosna i Hercegovina), Općina Mehmetđik (Turska Republika Sjeverni Kipar), Općina Fatih Istanbul (Republika Turska), Grad Makarska (Republika Hrvatska), Općina Mamak (Republika Turska), Općina Ohrid (Republika Sjeverna Makedonija), Općina Gostivar (Republika Sjeverna Makedonija), Općina Umraniye (Republika Turska), Grad Kragujevac (Republika Srbija), Općina Karpoš (Republika Sjeverna Makedonija), Općina Selcuklu Konya (Republika Turska), Općina Kruje (Republika Albanija), Općina Silivri Istanbul (Republika Turska), Općina Peć (Kosovo), Općina Ulcinj (Crna Gora), Općina Kepez (Republika Turska), Općina Budva (Crna Gora), Općina Osmangazi (Republika Turska), Općina Osmangazi (Republika Turska), Općina Bosanska Krupa (Bosna i Hercegovina), Općina Karamursel (Republika Turska) i Općina Castagneta Carducci (Republika Italija).

Općina Stari Grad Sarajevo je u vlasništvu 881. poslovnog prostora.

Najveći dio poslovnih prostora je smješten na Baščarsiji, kao i najveći dio zaštićenih spomenika i graditeljskih cjelina, što predstavlja jedinstvenu sliku atraktivne i prepoznatljive turističko-poslovne cjeline u svijetu.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika je, u skladu sa odredbama Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, primjenjujući kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima, donijela Odluke o proglašenju nacionalnim spomenicima 68 objekata¹⁴⁹ na teritoriji Općine Stari Grad Sarajevo.¹⁵⁰

¹⁴⁹ KOZJA ĆUPRIJA, LATINSKA ĆUPRIJA, TAŠLIHAN, ČEKREČIJINA DŽAMIJA, CAREVA DŽAMIJA, KOMPLEKS SVRZINE KUĆE, AT MEJDAN, ŠEHER ČEHAJINA ĆUPRIJA, KATEDRALA, STARI GRAD VRTANIK, DESPIĆA KUĆA, ISA BEGOVA ZAWIJA, BIJELA DŽAMIJA, HADŽIJSKA DŽAMIJA, ALIFAKOVAC, STARI JEVREJSKI HRAM, FERHADIJA DŽAMIJA, KUĆA ALIJE DŽERZELEZA, OFICIRSKA KASARNA, SABURINA KUĆA, BRUSA BEZISTAN, SABORNA CRKVA PRESVETE BOGORODICE, ZGRADA ŽELJEZNIČKE STANICE BISTRIK, AŠKENAZI HRAM, SAHAT KULA, BAŠČARŠIJSKA DŽAMIJA, GAZI HUSREV-BEGOV, BEZISTAN SA DUĆANIM, GAZI HUSREV-BEGOVA MEDRESA SA MJESTOM I OSTACIMA HANIKAHU, STARA PRAVOSLAVNA CRKVA, GRADSKA VIJEĆNICA, PRAVOSLAVNA MITROPOLOIJA ZAJEDNO SA POKRETNIM NASLJEĐEM, GAZI HUSREV-BEGOVA DŽAMIJA, FRANJEVAČKI SAMOSTAN I CRKVA SV. ANTE, HASTAHANA, STARO GRBOLJE NA KOVACIMA, HADŽIMURATOVIĆA DAIRE, HADŽI SINANOVA TEKIJA, KONAK ZAJEDNO SA POKRETNIM NASLJEĐEM, HOTEL STARI GRAD I STAMBENI OBJEKT KADIĆ, FIRUZ BEGOV HAMAM, GRADSKA TRŽNICA, NEKROPOLA SA STEĆCIMA A I NIŠANIMA GROBLJE GRČKO I SVATOVSKO GROBLJE, PALATA A JEŠUE D. SALOMA. Za sve ove lokalitete i građevine nadležno je Federalno ministarstvo prostornog uređenja u smislu donošenja upravnih akata, a u skladu sa zakonom i propisima.

¹⁵⁰ Općina Stari Grad; Link: www.starigrad.ba (pristupljeno: 14.02.2021. godine).

Uzimajući u obzir sve navedene i prezentirane rezultate istraživanja, moguće je zaključiti da je postavljeni hipotetički okvir¹⁵¹ potvrđen. Temeljem prezentiranih činjenica evidentno da se političkom i ekonomskom razvoju u Općini Stari Grad Sarajevo pristupa strategijski sa jasnim planom djelovanja. Uočena su i analizirana ustavna, zakonska i statutarna ograničenja lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini, te su komparirana sa pravnim okvirom u susjednim državama. Jasno je akcentira značaj adekvatnog pravnog okvira za uspješno funkcioniranje jedinica lokalne samouprave. Naglasak je stavljen na stvaranje adekvatne pravne osnove za lokalni politički i ekonomski razvoj. SWOT analiza je potvrdila potrebu za kontekstualno prilagođenim razvojnim modelom koji će odgovarati potrebama lokalnog stanovništva, ali i šire društvene zajednice.

¹⁵¹Generalna hipoteza: politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo zasniva se na strategijskom opredjeljenju lokalnih vlasti da unaprijede uslove življjenja građana.

Pomoćne hipoteze:

- 1.PH. Ustavno i zakonsko pozicioniranje lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini nužno je staviti u funkciju ostvarivanja ekonomskog i političkog razvoja.
- 2.PH. Ostvarivanje političkog i ekonomskog razvoja jedinica lokalne samouprave nužno je zasnovati na hibridnim, kontekstualno prilagođenim teorijsko-konceptualnim razvojnim modelima.
- 3.PH. Politički i ekonomski razvoj Općine Stari Grad Sarajevo zasniva se na jasno definiranoj Strategiji lokalno-ekonomskog razvoja.

LITERATURA

- **Knjige:**

1. Dedić, Sead (1998). Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo.
2. Dmičić, Mile (2008). Lokalna samouprava u ustavnim promjenama u BiH, Banja Luka: Platforma BiH - Ustavne promjene u BiH.
3. Donia, Robert, J i Valenta, Daniela (2006). Sarajevo – biografija grada, Sarajevo: Institut za istoriju.
4. Dujanić, Marčelo (2007). Osnove menadžmenta, Rijeka: Veleučilište u Rijeci.
5. Ibrahimagić, Omer (1998). Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
6. Imamović, Mustafa (1998). Historija bošnjaka, Sarajevo: Bošnjačka zajednica kulture Preporod.
7. Kingsbury, Damien (2007). Political Development. London/ New York: Routledge Taylor & Francise Group.
8. Kurtćehajić, Suad (2017). Prilozi za politički sistem Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Futura Art.
9. Miličević Neđo., Pejanović Mirko., Kukić Slavo., Zlokapa Zdravko., Milidragović Duško., Pašić Hilmo., Štitić Anton. (2001). Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za promociju.
10. Miličević, Neđo., Hilmo, Pašić, Zdravko, Zlokapa i Anton, Štitić (1999). Lokalna samouprava u BiH. Sarajevo:OSCE.
11. Mujakić, I Muhamed (2016). Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini. 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. Sarajevo: Udruženje Pravni institut u Bosni i Hercegovini, Američki univerzitet u Bosni i Hercegovini, Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine. Link: <http://lawinstitute.ba/docs/Lokalna-samouprava-u-BIH-2016-Muhamed-Mujakic.pdf> (pristupljeno 22.06.2021).
12. Osmanković, Jasmina (2007). Ekonomski razvoj – novi pristupi, Sarajevo: Ekonomski fakultet Sarajevo.
13. Pejanović Mirko i Elmir, Sadiković (2010). Lokalna i regionalna samouprava, Sarajevo/Zagreb: Šahinpašić.
14. Pejanović, Mirko (2015). Društveno-istorijski razvoj lokalne samouprave u XX stoljeću, u Država Bosna i Hercegovina i demokratija, Sarajevo: University-press – Magistrat izdanje.
15. Šehić, Dževad (2002). Strateški menadžment, Mostar: Slovo.
16. Šehić, Dževad (2009). Predavanja i materijali za predavanja - Kolegij Menadžment lokalnih zajednica.
17. Šmidovnik Janez (1999). Lokalna samouprava, Sarajevo: Univerzitetska knjiga.
18. Trnka, Kasim (2006). Ustavno pravo, 2. izmijenjeno i dopunjeno izd. Sarajevo: Fakultet za javnu upravu.
19. Zlokapa, Zdravko ur. (2007). "Kocka do kocke - dobro je dobro graditi - Modeli organizacije lokalne samouprave", Banja Luka. str. 181. Link: [https://edabl.org/pub/edasl/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi\(modeli%20orga niza cije %20lokalne%20samouprave\).pdf](https://edabl.org/pub/edasl/Kocka%20do%20kocke-dobro%20je%20dobro%20graditi(modeli%20orga niza cije %20lokalne%20samouprave).pdf) (pristupljeno 27.08.2020).

- **Članci:**

1. Balta, Ivan (2011). Odnosi Austrougarskih političkih krugova prema Bosni i Hercegovini u povodu donošenja Ustava 1910. godine. u Zbornik radova / Naučni skup Ustavno pravni razvoj Bosne i Hercegovine (1910-2010.), Tuzla. Link: <http://pf.untz.ba/dokumenti/naucni-skupovi/ustavno-pravni-razvoj-bih.pdf> (pristupljeno 22.06.2021).
2. Huntington, Samuel, P. (1971). The Change to Change: Modernization, Development and Politics. Comparative Politics. Vol. 3. No. 3. str. 288-290. Link: <http://links.jstor.org/sici?&sici=00104159%28197104%293%3A3%3C283%3ATCTCMD%3E2.0.CO%3B2-L> (pristupljeno 12.08.2016).
3. Imamović, Mustafa (2011). ZEMALJSKI ŠTATUT U USTAVNOJ HISTORIJI BOSNE I HERCEGOVINE, Historijska traganja, 7, str. 11-39. link: http://iis.unsa.ba/wp-content/uploads/2019/09/historijska_traganja_7.-%C4%8CLANCI-MustafaI.pdf (pristupljeno 22.06.2021).
4. Pejanović, Mirko (2015). Društveno-istorijski razvoj lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću. IFIMES. Link: <https://www.ifimes.org/ba/istraszivanja/drustveno-istorijski-razvoj-lokalne-samouprave-u-bosni-i-hercegovini-u-xx-stoljeчу/3838#> (pristupljeno: 24.06.2021).
5. Reyes, Giovann, E. (2001). Four Main Theories of Development:Modernization, Dependency, Word-System, and Globalization. NOMADAS.4. REVISTA CRITICA DE CIENCIAS SOCIALES Y JURIDICAS. ISSN 1578-6730. Link: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/nomadas/4/gereyes1.htm#%28*%29 (pristupljeno:12.08.2016).
6. Spahić Ehlimana, Nedreta Šerić (2017). Socijalno poduzetništvo u funkciji ostvarivanja socio-ekonomskog razvoja lokalnih zajednica Federacije Bosne i Hercegovine. DHS 3 (2017). str. 417-440.

- **Magistarski radovi:**

1. Alić, Hanka (2001). Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini, magistarski rad, Sarajevo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

- **Internet izvori:**

1. AKOS (2017). Mustaj-beg Fadilpašić – prvi gradonačelnik Sarajeva. Link: <https://akos.ba/mustaj-beg-fadilasic-prvi-gradonacelnik-sarajeva/> (pristupljeno 22.06.2021).
2. Federalni zavod za programiranje razvoja (2018): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2018 godini. Link: <https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+po+op%C4%87inama+u+FBiH+2018+.ppd/f00cc7afe8a3f211676afa70b6742c3e.pdf> (pristupljeno: 31.08.2020);
3. Federalni zavod za programiranje razvoja (2019): Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2019 godini. Link: https://www.fzzpr.gov.ba/download/doc/Socioekonomski+pokazatelji+2019.pdf/da3c08f87c0a67_dae00fca69a14c1ba2.pdf (pristupljeno:31.08.2020.)
4. Grad Sarajevo (2021). Historija, Sarajevo u periodu 1918-1945. godine. Link: <https://www.sarajevo.ba/bs/article/1221/sarajevo-u-periodu-1918-1945-godina> (pristupljeno 22.06.2021).

5. Gradska vijećnica Sarajevo (2021). Gradnja gradske vijećnice Sarajevo. Link: <https://www.vijecnica.ba/bs/article/1/gradnja-gradske-vijecnice-sarajevo> (pristupljeno 22.06.2021).
6. Historija.ba (2011-2021). Sarajevski atentat. Link: <https://historija.ba/d/15-sarajevski-atentat> (pristupljeno 22.06.2021).
7. Historijski arhiv Sarajevo, Uprava, Link: http://www.arhivsa.ba/wordpress/?page_id=1008 (pristupljeno 22.06.2021).
8. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). Sarajevo. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Link: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54582> (pristupljeno 22.06.2021).
9. Kanton Sarajevo (2017). Propisi- Opći okvirni sporazum za mir u BiH (Daytonski sporazum).Link:https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/opci_okvirni_sporazum_za_mir_u_bosni_i_hercegovini.pdf (pristupljeno 01.07.2021).
10. Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeda Sarajevo. Evidentiranje kulturnih dobara. Link: <http://www.spomenici-sa.ba/evidentiranje-kulturnih-dobara/> (pristupljeno 21.06.2021).
11. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (2021). Privremena lista nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine. Link: http://kons.gov.ba/data/Novi%20dokumenti/Peticije/Privremena_lista_sa_donesenim_odevkama_43_sjednica-21042021.pdf (pristupljeno: 23.06.2021).
12. Lokalni akcioni plan zaštite okoliša (LEAP). Link: http://starograd.ba/userfiles/file/LEAP_stari_grad_sarajevo.pdf (pristupljeno: 23.06.2021.)
13. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo (2011, 2015). Nadležnosti. Link: <https://mup.ks.gov.ba/organizacija/nadleznost> (pristupljeno 27.08.2020 godine);
14. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (2009). Administrativno - teritorijalno uređenje. Link: http://www.mvp.gov.ba/dobro_dosli_u_bih/drzavn_uredjenje/administrativnoteritorija_lno_uredjenje/?id=265 (pistupljeno: 27.08.2020).
15. Općina Stari Grad Sarajevo (2016) Budžet Općine. Link: <http://starograd.ba/v2/txt.php?id=926> (pristupljeno: 13.06.2021).
16. Općina Stari Grad; Link: www.starograd.ba (pristupljeno: 14.02.2021. godine).
17. Savez općina i gradova FBiH. Link: <http://www.sogfbih.ba/index.php?lang=ba&sel=4> (pristupljeno: 30.08.2020).
18. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (2021). Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, broj: 02-02-1586/20 od 18.9.2020. godine. Link: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/propis.php?id=573> (pristupljeno 01.07.2021).
19. Vlada Kantona Sarajevo (2009, 2014) Ustrojstvo. Link: <https://vlada.ks.gov.ba/ustrojstvo> (pristupljeno 27.08.2020);

- **Pravni propisi**

1. Arhivi Jugoslavije (2008). Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije, 31. januar 1946. Link: http://www.arhivyu.gov.rs/index.php?download_command=attachment&file_command=download&file_id=42688&file_type=oFile&modul=Core%3A%3AFileManagement%3A%3AcFileModul (pristupljeno: 24.06.2021).
2. Arhivi Jugoslavije (2008). Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, 21. februar 1974. Link: http://www.arhivyu.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/leksikon_jugoslavije/konstitutivni_akti_jugoslavije/ustav_sfrj_1974.html (pristupljeno: 24.06.2021).
3. Hrvatski Sabor. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014).
4. Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope (2017). Evropska povelja o lokalnoj samoupravi. Council of Europe. Link: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiXo_bb7ZdtAhUIxosKHW_WxAQoQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Frm.coe.int%2Fthe-congress-book-european-charter-of-local-self-government-bosnian%2F168098bb4d&usg=AQVaw2MeeVhiKMMZydNdAGQqYr7 (pristupljeno 10.11.2020).
5. Skupština Kantona Sarajevo. Link: <https://skupstina.ks.gov.ba/nacrt-zakona-o-lokalnoj-samoupravi> (pristupljeno 17.09.2021).
6. Narodna Skupština Republike Srpske (2004). Zakon o lokalnoj samoupravi, Službeni glasnik Republike Srpske broj 101/2004. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/old/Zakon_o_lokalnoj_samoupravi.zip (pristupljeno 01.07.2021).
7. Narodna Skupština Republike Srpske (2005). Zakon o dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni_zakoni/zakon-o-dopunama-zakona-o-lokalnoj-samoupravi (pristupljeno 01.07.2021).
8. Narodna Skupština Republike Srpske (2013). Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/Zakon_o_izmj_i_dop_Zakona_o_1_lokalnoj_samoupravil.zip (pristupljeno 01.07.2021).
9. Narodna Skupština Republike Srpske (2019). Zakon o izmjenama Zakona o lokalnoj samoupravi. Link: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/zakoni/lat/usvojeni_zakoni/Zakon%20o%20lokalnoj%20samoupravi_0.zip (pristupljeno 01.07.2021).
10. OHR (1997). Arbitražna odluka za spor oko međuentitetske granice na području Brčkog. Link: http://www.ohr.int/ohr_archive/arbitrazna-odluka-za-spor-oko-meuentitetske-granice-na-podruju-brkog-2/ (pristupljeno 01.07.2021).
11. Općina Stari Grad Sarajevo“ Nacrt strategije lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo 2014.-2018.godine, (januar 2014.)
12. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2006 godinu “Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 4/06
13. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2007 godinu“ Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/07.
14. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2008 godinu“Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 3/08.
15. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2009 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:11/09

16. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2010 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/10.
17. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2011 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/11
18. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2012 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:1/12.
19. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2013 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:11/13.
20. Plan Budžeta Općine Stari Grad za 2014 godinu „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:2/14.
21. Ustav BiH (Aneks IV)
22. Ustav Crne Gore (Službeni list Crne Gore broj 1/2007 i 38/2013). link: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/ustav-crne-gore.html> (pristupljeno:30.08.2020. godine);
23. Ustav FBiH, Službene novine FBiH, broj 1/1994, 13/1997, 16/2002, 22/2002,63/2003. Amandman I (“Službene novine FBiH”, broj:1/94), od 21. jula 1994., Amandmani II-XXIV (“Službene novine FBiH”, broj:13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXV-XXVI (“Službene novine FBiH”, broj:13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXVII-LIV (Wolfgang Petrisch) (“Službene novine FBiH”, broj:16/02), od 28. aprila 2002., Amandmani LVI-LXIII (Wolfgang Petrisch) (“Službene novine FBiH”, broj: 22/02), od 5. juna 2002., Amandmani LXIV-LXVII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 52/02), od 28. oktobra 2002., Amandmani LXVIII-LXXXVII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj:52/02), od 28. oktobra 2002. godine, Amandmani LXXXIX-XCIV (“Službene novine FBiH”, broj: 63/03) od 16.12.2003. godine, Amandmani XCV-CII (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 9/04) od 16.2.2004. godine, Amandmani CIII i CIV (“Službene novine FBiH”, broj: 20/04) od 15.4.2004. godine, Amandman CV (“Službene novine FBiH”, broj: 33/04) od 19.6.2004. godine, Amandman CVI (Paddy Ashdown) (“Službene novine FBiH”, broj: 72/05) od 26.12.2005. godine, Amandmani CVI-CVIII (“Službene novine FBiH”, broj: 71/05) od 21.12.2005. godine i Amandman CIX (“Službene novine FBiH”, broj: 88/08) od 31.12.2008. godine. Link: http://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/upload/file/ustav/ustav_precisceni_tekst.pdf (pristupljeno 01.07.2021.)
24. Ustav Kantona Sarajevo, „Službene novine Kantona“ Broj: 1/96, 2/96, 3/96,16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13, 31/17.
25. Ustav Republike Srbije "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon i 47/2018. Link: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije> (pristupljeno: 30.08.2020.godine)
26. Ustav Republike Srpske Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96,21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/2011, 73/2019.
27. Ustav SRBiH “Službeni list SRBiH” broj: 14/63.
28. Ustava SFRJ iz 1974 godine. Link: <http://mojustav.rs/wp-content/uploads/2013/04/Ustav-SFRJ-iz-1974.pdf> (pristupljeno: 13.06.2021. godine)
29. Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Presuda U-56/20 od 24.02.2021. godine.
30. Ustavni sud Republike Srbije; Link: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije> (pristupljeno: 30.08.2020. godine).

31. Zakon o organizaciji i djelokrugu organa uprave i upravnih organizacija Kantona Sarajevo ("Službene novine KS" br. 7/08, 16/08-ispravka).
32. Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine,,Službene novine FBiH“ Br. 49/06 i 51/09.
33. Zakon o republičkoj upravi "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08.
34. Zakon o obrazovanju opština Sarajevsko Polje i Stari Grad Sarajevo iz 1977. godine. Službeni list Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine broj 35/77.
35. Zakon o Vladi Kantona Sarajevo „Službene novine Kantona“ broj: [36/14, 37/14](#)
36. Zakon o zaštiti kulturne baštine "Službene novine Kantona Sarajevo" Broj: 2/00.
37. Zakon o zaštiti ličnih podataka „Službeni glasnik BiH“, broj 49/06

POPIS TABELA / SLIKA

Tabele:

Tabela 1: pregled zakona o lokalnoj samoupravi Republike Srpske za period 2004-2019. godine	24
Tabela 2: pregled zakona o lokalnoj samoupravi Federacije BiH.	26
Tabela 3: Ustav država u okruženju i jedinice lokalne samouprave.	32
Tabela 4: Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i kantona prema indeksu razvijenosti.	36
Tabela 5: Pregled razvijenosti općina Kantona Sarajevo u 2018 i 2019.....	36
Tabela 6: Budžet Općine Stari Grad od 2006 do 2018. godine Izvor: www.starigrad.ba	54

Slike:

Slika 1-4: Zakon o obrazovanju opština Sarajevsko Polje i Stari Grad Sarajevo iz 1977. godine Službeni list Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine broj 35/77.	50
Slika 2: SWOT matrica i strategijska struktura.....	60

Naziv odsjeka i/ili katedre: **POLITOLOGIJA**

Predmet:

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: **SENIDA ŠABIĆ FOČO**

Naslov rada: **„POLITIČKI I EKONOMSKI RAZVOJ OPĆINE STARI GRAD SARAJEVO“**

Vrsta rada: **Završni magistarski rad**

Broj stranica: **76**

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis